

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กลไกในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน

(โครงการ “การมีส่วนร่วมของประชาชนและ
กลไกในการลดผลกระทบด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี”)

เสนอต่อ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

โดย

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

กันยายน 2549

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

กลไกในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน

ชุดโครงการ “การมีส่วนร่วมของประชาชนและ
กลไกในการลดผลกระทบด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี”

คณะผู้วิจัย

1. ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
2. ดร. เดือนเด่น นิคมบริรักษ์	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
3. นายธราธร รัตนนฤมิตศร	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
4. นายวรตฤลย์ ตูลารักษ์	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
5. น.ส. สรนา บุญบรรลุ	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
6. นายณัฐวุฒิ ลักษณะบัญญัติกุล	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
7. นายวรพงษ์ สงวนจิตร	มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

ถึงแม้ว่าความตกลงการค้าเสรี (FTA) ระหว่างประเทศไทยและประเทศต่าง ๆ จะมีส่วนช่วยทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการจ้างงานที่มากขึ้น แต่ที่ผ่านมา ภาคประชาสังคมและประชาชนจำนวนมากได้แสดงท่าทีคัดค้านการทำความตกลงการค้าเสรีด้วยสาเหตุต่างๆ อันได้แก่ความเข้าใจผิด เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลและคำอธิบายที่ถูกต้องในหลายเรื่อง ความไม่เชื่อในความตกลงการค้าเสรีจะทำให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประเทศ ความแตกต่างของอุดมการณ์ทางความคิดหรือโลกทัศน์ ความเชื่อในยุทธศาสตร์การพัฒนาที่แตกต่างกัน ความวิตกกังวลต่อความไม่พร้อมในการเจรจาและความวิตกกังวลว่าจะได้รับผลกระทบในแง่ลบจากข้อตกลงในบางด้าน ฯลฯ

ปัญหาดังกล่าวได้ถูกขยายให้ลุกลามมากขึ้นจนกลายเป็นความขัดแย้งจากการที่กระบวนการทำความตกลงที่ขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง การขาดการเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนอย่างเพียงพอ และการขาดการวางกลไกในการสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวของผู้ได้รับผลกระทบ และการขาดความช่วยเหลืออย่างเป็นระบบ

เพื่อช่วยร่วมแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการชุดโครงการ “การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกในการลดผลกระทบด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี” โดยได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 โครงการ รายงานฉบับนี้จะนำเสนอผลการดำเนินการโครงการในส่วนที่เกี่ยวกับกลไกการให้ข้อมูลแก่ประชาชน

ในระหว่างการดำเนินการโครงการดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ การให้ข้อมูลโดยตรงแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนา และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ในภาพรวมแล้ว คณะผู้วิจัยประเมินว่าการดำเนินการให้ข้อมูลดังกล่าวประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ เมื่อพิจารณาจากผลการตอบรับที่ดีจากประชาชน ซึ่งสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ที่มีมากกว่า 27,000 ครั้ง และจำนวนผู้เข้าร่วมการสัมมนาในแต่ละเวทีที่จัดขึ้น นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้รับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิจัยอีก 3 โครงการมาก

เมื่อได้ศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในต่างประเทศ คณะผู้วิจัยพบว่าปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นแม้ในประเทศที่พัฒนาแล้ว เช่น ประเทศแคนาดาและออสเตรเลียด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ปัญหาของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเจรจาการค้าต่างประเทศ มักเกี่ยวข้องกับบทบาทที่จำกัดของรัฐสภาในการตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารในการเจรจาการค้าดังกล่าว เช่นในกรณีของออสเตรเลีย รัฐธรรมนูญของออสเตรเลียกำหนดให้อำนาจในการทำความตกลงทางการค้า

ระหว่างประเทศเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหาร รัฐสภามีหน้าที่เพียงให้ความเห็นชอบความตกลงและผ่านกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น บทบาทที่ถูกจำกัดดังกล่าวทำให้ รัฐสภาออสเตรเลียเข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับความตกลงการค้าเสรีระหว่างออสเตรเลียและสหรัฐ (AUSFTA) หลังจากที่รัฐบาลได้ลงนามในความตกลงไปแล้ว และไม่สามารถให้ข้อมูลแก่ผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอที่เกิดขึ้นในกรณีของออสเตรเลีย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในประเทศไทยก็คือการบัญญัติกฎหมายการค้าซึ่งกำหนดจุดประสงค์ในการเจรจาการค้าและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภา เช่นเดียวกับ Trade Act ของสหรัฐ ซึ่งกำหนดให้รัฐบาลต้องแจ้งให้รัฐสภาทราบก่อนเริ่มการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาหลังเจรจาเสร็จสิ้น บทบาทดังกล่าวของรัฐสภาจะทำให้เกิดกลไกที่มีฐานะทางกฎหมายในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน ซึ่งจะมีประสิทธิภาพในทางปฏิบัติ โดยรัฐสภาสามารถใช้กระบวนการปรึกษาสาธารณะ (public consultation) ในการเปิดเผยข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างกว้างขวาง ควบคู่ไปกับกลไกของการให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นของรัฐบาล

Executive Summary

Thailand has concluded several free trade agreements (FTAs) with a number of its trading partners, including China, India, Australia and New Zealand. It is also in the process of negotiating or concluding FTAs with Japan and the US. As suggested by economic models, such FTAs are likely to contribute to economic growth and job creation, at least in the aggregate level. However, there has been strong resistance by NGOs and the general public against these FTAs. The resistance can be attributed to a number of reasons, ranging from pure misunderstandings resulted from insufficient information dissemination or explanation by the government, the belief that the net benefit of FTAs is negative, the differences in ideologies or worldviews, the preferences for different national development strategies, just to name a few.

The opposition against FTAs has occasionally escalated to political and social conflicts. The conflicts are then aggravated by the lack of broad public participation in the negotiation process, the insufficiency of information disseminated and the lack of effective mechanisms to reduce the negative impacts of those adversely affected.

The goal of this project is to promote public participation in FTAs. During the past two-year term of the project, our research team has been actively involved in information dissemination aiming at promoting public participation in FTAs. In particular, we have created a specialized website (www.ftadigest.com), organized and participated in about 50 seminars, public lectures and training courses in Bangkok and three provinces. We have also held a number of press conferences, and published a series of articles in the Bangkok Biz News, a leading local newspaper.

Overall the audiences have been very receptive. For example, our FTA Digest website has been accessed about 27,000 times with over 280,000 pages viewed during its one year operation. The three provincial seminars were well attended by local businesses, academicians, students and those who were interested in FTAs. The seminars were broadcasted by local radios and cable television stations. Our Bangkok seminars were usually fully packed and their contents were covered in considerable detail in national newspapers, radios and televisions.

As indicated by our activities, there has been a great demand for information related to the substances and the impacts of FTAs among the general public. However, detailed information related to the ongoing negotiations is usually withheld by governmental agencies on the ground of confidentiality. Similar problems have also been experienced in other countries, including developed countries such as Canada and Australia. In many cases, it is found that the lack of public participation is closely related to the minor role played by the parliaments in the scrutinizing the agreements. In other words, where the parliament is given limited roles in supervising trade negotiations, information related to FTAs tends to be disseminated in a limited manner and the public is deprived of its rights to be consulted.

Thus a key solution for enhancing public participation in FTA negotiations is to provide greater roles to the parliament. In the case of Thailand, this will involve amending the Constitution and enacting a new law similar to the US Trade Act of 2002. Equipped with an authority to scrutinize and approve the draft agreements, the parliament can then become an effective channel to disseminate information related to the agreements and a forum for public consultation.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	i
Executive Summary.....	iii
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์.....	2
1.3 ขอบเขตในการวิจัย.....	3
1.4 คณะผู้วิจัย.....	4
บทที่ 2 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนในประเทศไทย.....	5
2.1 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์.....	5
2.2 การให้ข้อมูลโดยตรงแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนา.....	29
2.3 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ.....	34
2.4 บทสรุปการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนโดยคณะผู้วิจัย.....	37
บทที่ 3 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนในต่างประเทศ:	
กรณีศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศแคนาดา.....	38
3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการค้าของประเทศต่างๆ.....	38
3.2 ประสบการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศแคนาดา.....	41
3.3 บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้า ของแคนาดา และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย.....	44
บทที่ 4 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนในต่างประเทศ:	
กรณีศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศออสเตรเลีย.....	45
4.1 ประสบการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศออสเตรเลีย.....	45
4.1.1 สภาพปัญหา.....	45
4.1.2 ลักษณะพิเศษของความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ.....	46
4.1.3 การทำสนธิสัญญาและกระบวนการทางรัฐสภา.....	47
4.1.4 การปฏิรูปกระบวนการทำสนธิสัญญาปี 1996.....	48
4.1.5 ข้อเสนอที่ผ่านมาของรัฐสภา.....	49
4.1.6 การปรึกษาหารือกับรัฐบาลท้องถิ่น.....	50
4.1.7 การศึกษาโดยคณะวิจัยที่เป็นอิสระ.....	51
4.2 บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของ ออสเตรเลีย และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย.....	51
เอกสารอ้างอิง.....	54

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก	การสัมมนาสัญจรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและแนวโน้มการปรับตัวของภาคธุรกิจไทยจากการเปิดเสรีทางการค้า ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	55
ภาคผนวก ข	การสัมมนา VIP Talk: FTA กับนักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดนครราชสีมา	75
ภาคผนวก ค	การสัมมนาผลกระทบ FTA ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการไทยที่จังหวัดอุดรธานี	97
ภาคผนวก ง	การสัมมนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกในการลดผลกระทบด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี ที่กรุงเทพฯ.....	98

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 เว็บไซต์ที่เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ FTA ในปัจจุบัน	5
ตารางที่ 2.2 สรุปสถิติการใช้งานของเว็บไซต์ http://www.ftadigest.com	26
ตารางที่ 2.3 หน้าเว็บเพจของ http://www.ftadigest.com ที่มีผู้เข้าชม สูงสุด 10 อันดับแรก ประจำเดือนสิงหาคม 2549.....	27
ตารางที่ 2.4 ผู้เข้าชมที่เปิดดูหน้าเว็บเพจต่างๆ ในเว็บไซต์ http://www.ftadigest.com สูงสุด 30 อันดับแรก ประจำเดือนสิงหาคม 2549.....	28
ตารางที่ 2.5 ช่องทางในการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ http://www.ftadigest.com ในช่วงที่ผ่านมา	29
ตารางที่ 2.6 งานสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า ที่คณะผู้วิจัย ได้จัดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา.....	30
ตารางที่ 2.7 หัวข้อบรรยายและการประชุมของคณะผู้วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา	31
ตารางที่ 2.8 บทความที่เผยแพร่ผ่านสื่อในช่วงที่ผ่านมา	35
ตารางที่ 3.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้า	39
ตารางที่ 3.2 กลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่สำคัญของแคนาดา.....	43

สารบัญรูป

	หน้า
รูปที่ 2.1	ผังโครงสร้าง (site map) ของเว็บไซต์ http://www.ftadigest.com 7
รูปที่ 2.2	เว็บเพจหน้าแรกของเว็บไซต์..... 9
รูปที่ 2.3	เว็บเพจแสดงหัวข้อข่าว 10
รูปที่ 2.4	เว็บเพจแสดงรายละเอียดของข่าว..... 10
รูปที่ 2.5	เว็บเพจแสดงหัวข้อข่าวเชิงวิเคราะห์..... 11
รูปที่ 2.6	เว็บเพจแสดงรายละเอียดของข่าวเชิงวิเคราะห์..... 11
รูปที่ 2.7	(ก-ข): เว็บเพจแสดงปฏิทินการเจรจา FTA ของรัฐบาลไทย 12
รูปที่ 2.8	(ก-ข): เว็บเพจแสดงคู่มือประชาชนด้าน FTA..... 13
รูปที่ 2.9	เว็บเพจแสดงคำถามที่พบบ่อย (FAQ) 14
รูปที่ 2.10	เว็บเพจแสดงความหมายของคำศัพท์ 14
รูปที่ 2.11	เว็บเพจแสดงประวัติบุคคลที่น่าสนใจ 15
รูปที่ 2.12	(ก-ข): เว็บเพจแสดงยุทธศาสตร์ในการเจรจา FTA 16
รูปที่ 2.13	(ก-ข): เว็บเพจแสดงประเด็นการเจรจาและผลกระทบ 17
รูปที่ 2.14	(ก-ข): เว็บเพจแสดงบทสัมภาษณ์..... 18
รูปที่ 2.15	(ก-ข): เว็บเพจแสดงบทความสั้น 19
รูปที่ 2.16	(ก-ข): เว็บเพจแสดงงานวิจัยของ TDRi 20
รูปที่ 2.17	(ก-ข): เว็บเพจแสดงงานวิจัยจากต่างประเทศ..... 21
รูปที่ 2.18	เว็บเพจแสดงหนังสือที่น่าสนใจ..... 22
รูปที่ 2.19	เว็บเพจแสดงเว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง..... 22
รูปที่ 2.20	เว็บเพจแสดงหน้าสำหรับสมัครสมาชิก..... 23
รูปที่ 2.21	เว็บเพจแสดงวัตถุประสงค์และที่มาของเว็บไซต์ 23
รูปที่ 2.22	เว็บเพจแสดงหน้าสำหรับส่งคำแนะนำหรือข้อสงสัยมายังคณะผู้วิจัย 24
รูปที่ 2.23	จำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ http://www.ftadigest.com ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 ถึง สิงหาคม 2549 [http://www.statcounter.com] 25
รูปที่ 3.1	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของแคนาดา 42

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

รัฐบาลไทยมีนโยบายอย่างชัดเจนในการเปิดการเจรจาความตกลงการค้าเสรีในระดับทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ โดยในปัจจุบัน ประเทศไทยกำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาเพื่อเปิดเสรีทางการค้าในระดับทวิภาคีกับประเทศต่าง ๆ หลายประเทศ เช่น จีน ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น สหรัฐ เปรู และบราซิล

ในด้านหนึ่ง ความตกลงการค้าเสรีที่จะเกิดขึ้น จะช่วยให้ผู้ส่งออกไทยสามารถเข้าถึงตลาดของประเทศคู่ค้าได้ดีกว่าผู้ประกอบการในประเทศคู่แข่ง ซึ่งช่วยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการส่งออก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง การเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ประเทศไทยต้องยกเลิกเงื่อนไขในการปกป้องการแข่งขันจากต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย แรงงานและเกษตรกรในประเทศต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วจากการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น

ดังนั้น แม้ว่าการค้าเสรีอาจจะนำมาซึ่งผลประโยชน์โดยรวมต่อประเทศไทยก็ตาม ผลกระทบในด้านลบที่เกิดขึ้นอาจทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่แย่ง และอาจส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอย่างกว้างขวาง หากผู้ประกอบการ เกษตรกรและประชาชนที่ได้รับผลกระทบไม่ได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กระบวนการในการกำหนดนโยบายไม่มีกลไกในการถ่วงดุลและตรวจสอบที่จำเป็น และภาครัฐไม่มีการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสม นอกจากนี้ กระบวนการเปิดเสรีทางการค้าในบางลักษณะอาจทำให้เกิดการผูกขาดในบางสาขาโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาอีกด้วย

การวิจัยในชุดโครงการนี้มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนให้กระบวนการเปิดเสรีทางการค้าของประเทศไทยเป็นกระบวนการที่มีความโปร่งใส และมีส่วนร่วมจากภาคต่าง ๆ ของสังคมมากขึ้น เพื่อให้ผู้ได้รับผลกระทบสามารถปรับตัวได้ทันเวลา และประเทศไทยได้ประโยชน์จากการค้าความตกลงทางการค้าที่จะเกิดขึ้นมากที่สุด โดยผ่านการให้ข้อมูลต่อสาธารณะชนที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ หรือการวิเคราะห์ทางวิชาการรองรับ

การวิจัยในชุดโครงการนี้จะหนุนเสริมกับการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าที่ภาครัฐว่าจ้างให้หน่วยงานต่าง ๆ ศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาในประเด็นการหาข้อมูลเพื่อกำหนดท่าทีในการเจรจาต่าง ๆ ในแต่ละเรื่อง แต่ยังไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการเปิดเสรีทางการค้ามากนัก อันเนื่องมาจากข้อจำกัดต่าง ๆ

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้าในต่างประเทศ ทั้งผลกระทบโดยภาพรวมและผลกระทบต่อธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก แรงงาน และเกษตรกร
2. เพื่อให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการทำความเข้าใจการทำความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการรายย่อย เกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน แรงงาน หน่วยงานด้านนิติบัญญัติ และประชาชนทั่วไป เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง และสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้าได้ดีขึ้น
3. เพื่อศึกษาทางเลือกในการออกกฎหมายรองรับการทำความเข้าใจการทำความเข้าใจ ที่จะมีความสมดุลต่อความคล่องตัวของฝ่ายบริหาร กับการตรวจสอบโดยรัฐสภาและการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป
4. เพื่อศึกษาทางเลือกในการกระจายผลประโยชน์จากการทำความเข้าใจการทำความเข้าใจให้มีความสมดุลมากขึ้น โดยนำเสนอกลไกในการชดเชยให้แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบในด้านลบ และสนับสนุนการปรับตัวของผู้ประกอบการรายย่อย เกษตรกร แรงงาน และกลุ่มผู้บริโภค

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น การวิจัยในชุดโครงการนี้ประกอบด้วยเนื้อหาและกิจกรรม 4 ส่วนคือ

1. การศึกษาประสบการณ์ของผลกระทบจากการเปิดเสรีในต่างประเทศ
2. การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน
3. การนำเสนอกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารในการเจรจา
4. การนำเสนอกลไกสนับสนุนการปรับตัวหรือชดเชยทางสังคม เพื่อกระจายผลประโยชน์จากการทำความเข้าใจการทำความเข้าใจให้มีความสมดุลมากขึ้น

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นส่วนหนึ่งของชุดโครงการดังกล่าว โดยมีขอบเขตครอบคลุมกิจกรรมการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน

1.3 ขอบเขตในการวิจัย

ในงานวิจัยชิ้นนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรมคือ

1. การจัดทำเว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลแก่ประชาชนผู้สนใจ ทั้งนี้ เนื้อหาที่จะเผยแพร่ในเว็บไซต์จะประกอบไปด้วยข้อมูลดังต่อไปนี้
  - ข่าวที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา FTA ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย
  - สรุปรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - บทความเสนาอุมุมมองและความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ อย่างทันต่อเหตุการณ์
  - บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในประเด็นที่น่าสนใจ
  - การเชื่อมโยงไปสู่เว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - การรับข้อเสนอแนะและคำถามจากประชาชน
2. การจัดสัมมนาสรุปข้อมูลความคืบหน้าการเจรจาความตกลงการค้าเสรีประจำไตรมาส หรือการให้ข้อมูลแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษ เช่น หน่วยงานด้านนิติบัญญัติ องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานด้านประชาสังคมอื่นๆ กลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก ตลอดจนเกษตรกร และผู้ใช้แรงงาน
3. การเป็นวิทยากรให้ความรู้ความเข้าใจและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการทำความตกลงการค้าเสรีในเวทีต่างๆ
4. การเผยแพร่บทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องผ่านสื่อต่างๆ
5. การศึกษาแนวทางที่รัฐบาลของประเทศต่างๆ ให้ข้อมูลแก่ประชาชนของตน
6. การจัดทำข้อเสนอแก่ภาครัฐถึงรูปแบบในการให้ข้อมูลเพื่อสนับสนุนให้ภาคประชาชนสามารถเข้าร่วมในกระบวนการเจรจาการค้าเสรี ทั้งในช่วงก่อนการเจรจา และช่วงระหว่างการเจรจา

1.4 คณะผู้วิจัย

ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์
ดร. เตือนเด่น นิคมบริรักษ์
ดร. วรวรรณ ชาญต์ววิทย
ดร. จันทจิรา เอี่ยมมยุรา
ดร. ชาติชาย เชษฐสุขมน
นายธราธร รัตนนฤมิตร
นายวรุตม์ ดุลารักษ์
นายพัชณยุทธ์ ศานติยานนท์
น.ส. สรนา บุญบรรลุ
น.ส. สุวิมล พักทอง
นายณัฐวุฒิ ลักษณะนาปัญญากุล
นายวรพงษ์ สงวนจิตตร

หัวหน้านักวิจัย
นักวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์การค้าระหว่างประเทศ
นักวิจัยด้านเศรษฐศาสตร์แรงงานและสวัสดิการสังคม
นักวิจัยด้านกฎหมายมหาชน
นักวิจัยด้านกฎหมายมหาชน
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้ช่วยนักวิจัย
ผู้บริหารเว็บไซต์
ผู้บริหารเว็บไซต์

บทที่ 2 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน ในประเทศไทย

ที่ผ่านมา กลไกการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนในประเทศไทย มักจะดำเนินการผ่าน 3 ช่องทางหลัก อันได้แก่ การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์ การให้ข้อมูลโดยตรงแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนา และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้สรุปกลไกการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน ทั้งในส่วนที่คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามโครงการนี้และที่หน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการ

2.1 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์

ในปัจจุบัน มีหน่วยงานหลายแห่งทั้งหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ได้จัดทำเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้า (ดูตารางที่ 2.1 ประกอบ) เว็บไซต์ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถานะการเจรจาล่าสุดของประเทศไทย และข่าวจากหนังสือพิมพ์ต่างๆ ในประเทศไทย

ตารางที่ 2.1 เว็บไซต์ที่เผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับ FTA ในปัจจุบัน

เว็บไซต์	URL	เนื้อหา
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์	www.thaifta.com	นำเสนอสถานะในการเจรจาและรายละเอียดของความตกลงการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ รวมทั้งผลการวิจัยที่ให้การสนับสนุนโดยกระทรวงพาณิชย์
สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) กระทรวงการต่างประเทศ	www.mfa.go.th/itepa	นำเสนอข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจระหว่างไทย-ญี่ปุ่น
กลุ่มงานเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ กระทรวงการต่างประเทศ	www.mfa.go.th/tusfta	นำเสนอข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทย-สหรัฐฯ
กลุ่มศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี โดยสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สศค.)	www.ftamonitoring.org	นำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนในประเทศไทย และผลการวิจัยที่ผ่านมา
กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch)	http://www.ftawatch.org	นำเสนอข่าวจากสื่อมวลชนในประเทศไทย และความคิดเห็นในมุมมองขององค์กรพัฒนาเอกชน

เว็บไซต์	URL	เนื้อหา
โครงการจับกระแสดงการค้าโลก (WTO Watch)	http://www.thailandwto.org	นำเสนอข่าวสารเกี่ยวกับการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ งานวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การค้าเสรี และกระดานข่าวแสดงความคิดเห็น
US-ASEAN Business Council	www.tusbc.org/#read	เน้นการเจรจาความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยและสหรัฐ

ส่วนเว็บไซต์ที่คณะผู้วิจัยและคณะผู้พัฒนาเว็บไซต์ได้จัดทำขึ้นจะเน้นการให้ข้อมูลที่แตกต่างจากเว็บไซต์อื่นๆ โดยเฉพาะข่าวสารและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลการวิจัยและข่าวสารในต่างประเทศ ตลอดจนบทวิเคราะห์โดยคณะผู้วิจัย

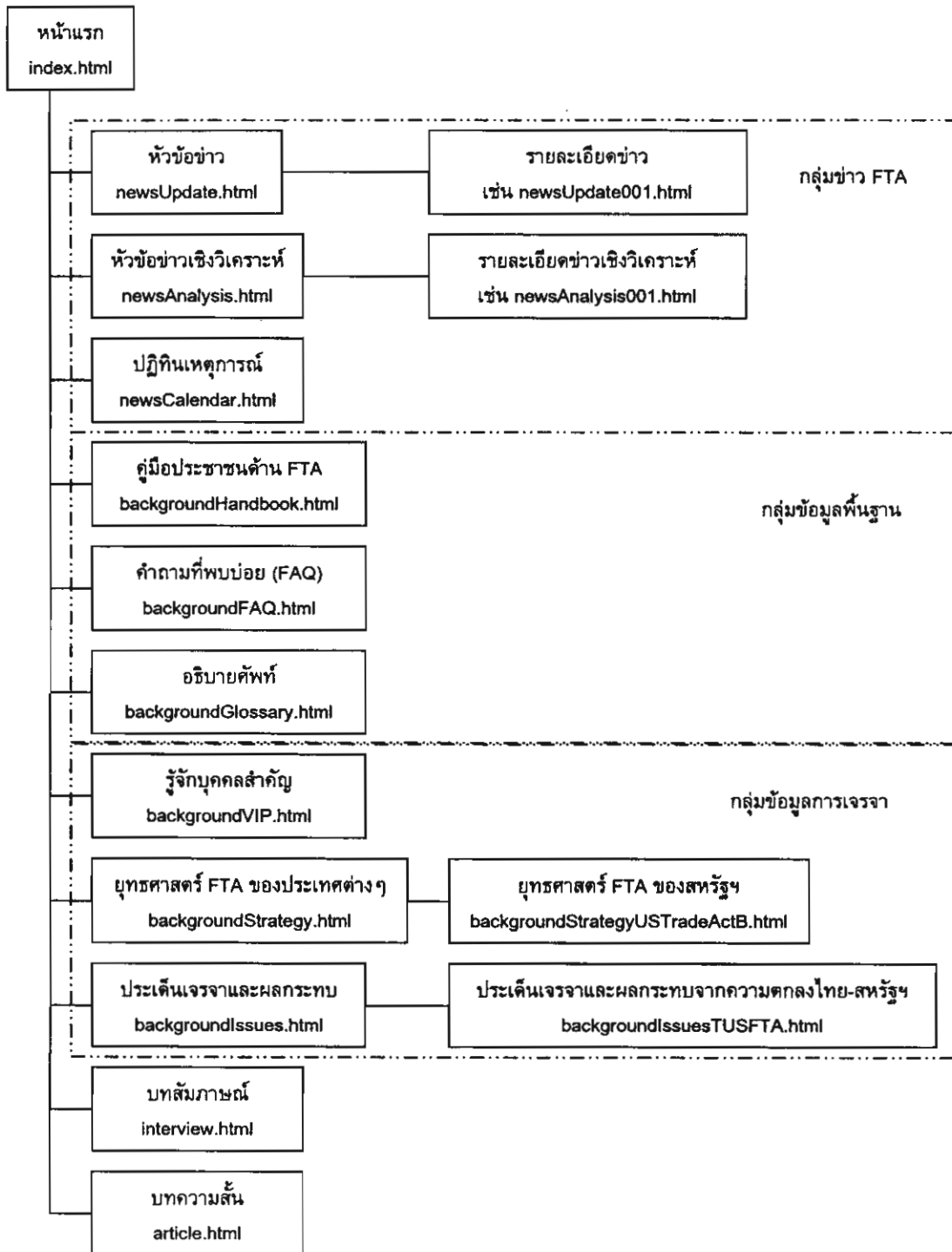
ในการจัดทำเว็บไซต์ คณะผู้วิจัยได้มอบหมายให้คณะผู้พัฒนาเว็บไซต์มีอาชีพทำการออกแบบ เพื่อให้เว็บไซต์มีความสวยงามและง่ายต่อการใช้งาน ภายใต้แนวคิดในการออกแบบ (design theme) ที่ดูสบายตา น่าสนใจ และมีความน่าเชื่อถือ ในขณะที่คณะผู้วิจัยจะเป็นผู้จัดเตรียมเนื้อหาต่างๆ ในเว็บไซต์ให้

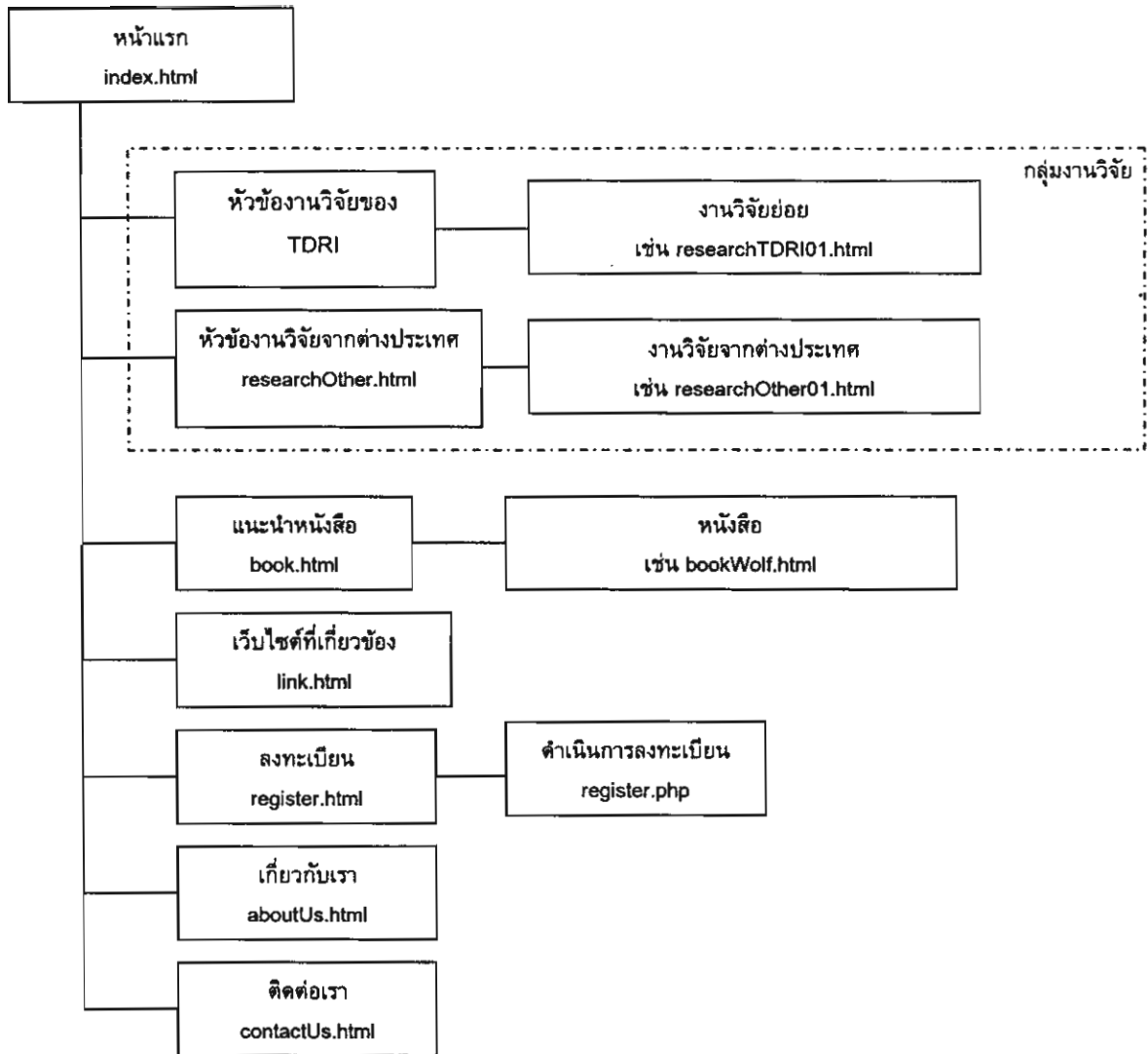
เว็บไซต์ดังกล่าวได้เปิดให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าชมได้ที่ <http://www.ftadigest.com> โดยหลังจากที่ได้เปิดตัวเว็บไซต์ไปเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2548 คณะผู้วิจัยได้เพิ่มเติมและปรับปรุงเนื้อหาที่น่าสนใจลงในเว็บไซต์อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงเวลาการดำเนินการโครงการ

ผังโครงสร้างและเนื้อหาในเว็บไซต์

ในด้านเนื้อหาต่างๆ ในเว็บไซต์นั้น คณะผู้วิจัยได้มีการเพิ่มเติมและปรับปรุงเนื้อหาอย่างต่อเนื่อง จนถึงปัจจุบัน เว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> มีเนื้อหารวมทั้งหมดประมาณกว่า 1,000 หน้าเว็บเพจ ภายใต้ผังโครงสร้าง (site map) ดังแสดงในรูปที่ 2.1 ส่วนรูปที่ 2.2-2.22 แสดงหน้าตาของเว็บเพจต่างๆ ในเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com>

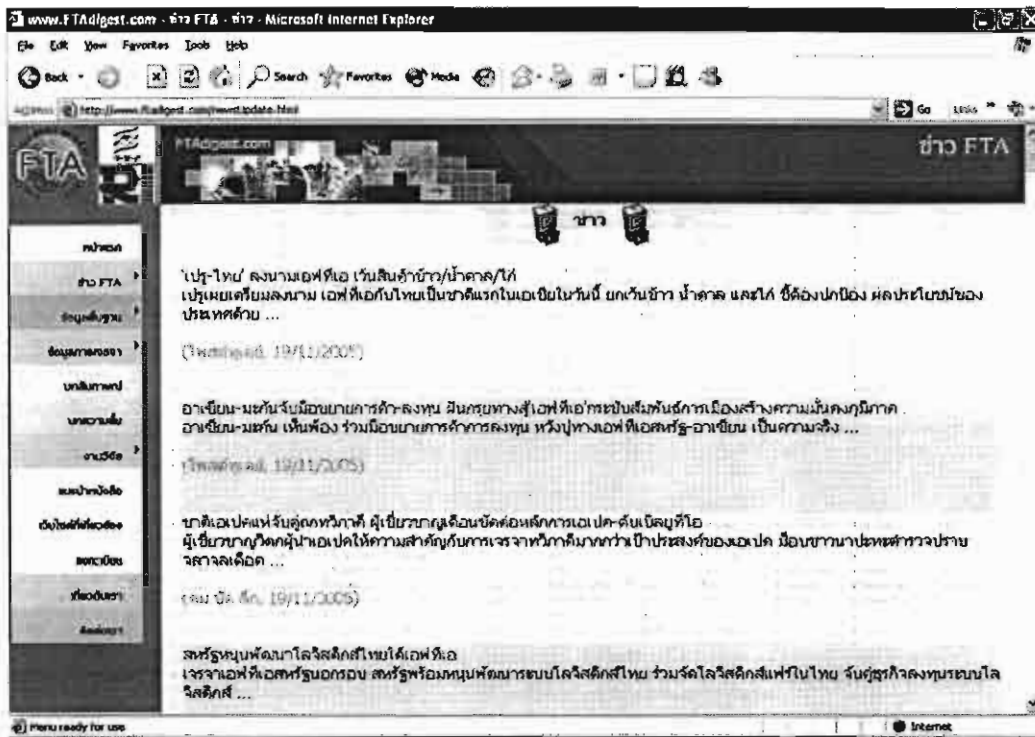
รูปที่ 2.1 ผังโครงสร้าง (site map) ของเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com>

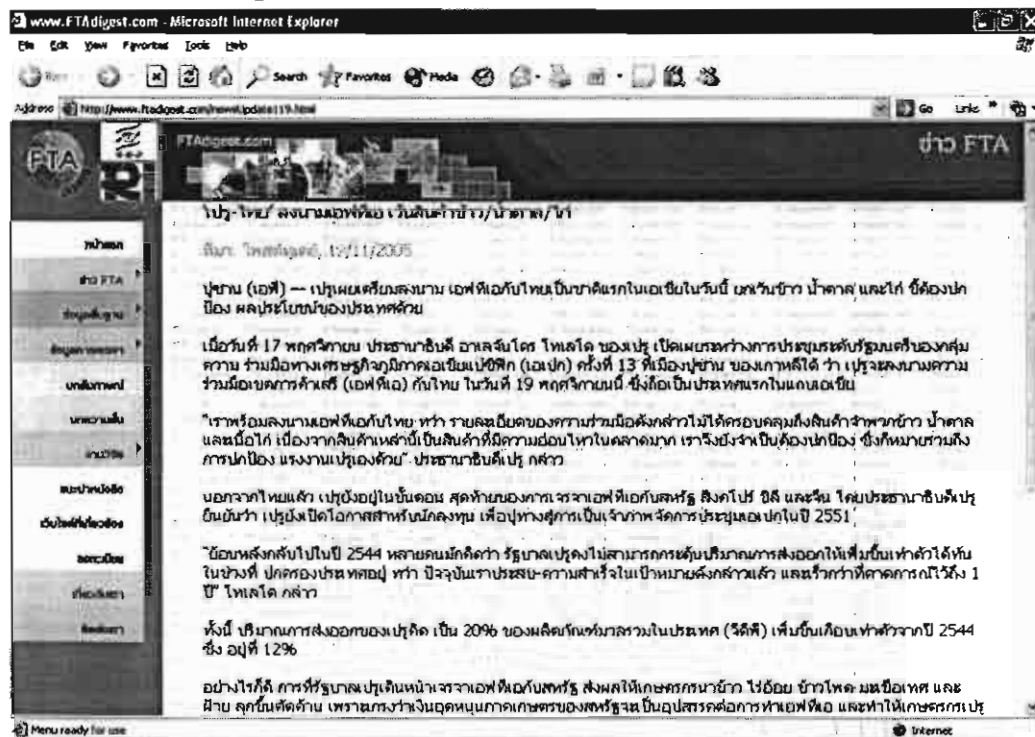

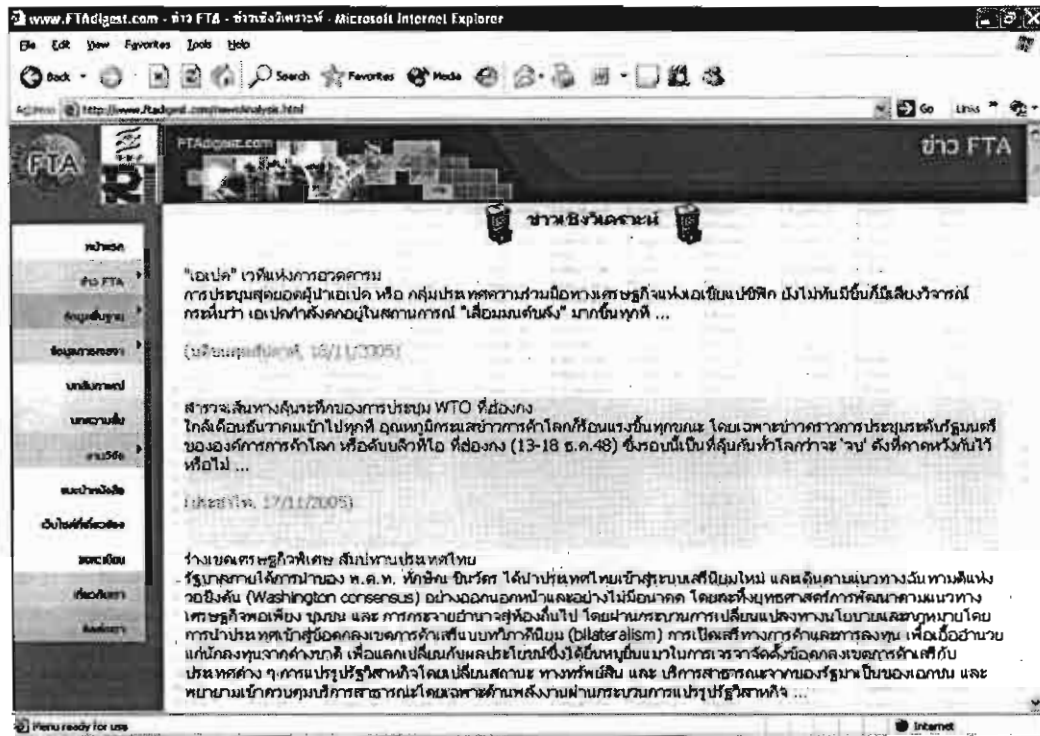
รูปที่ 2.3 เว็บเพจแสดงหัวข้อข่าว

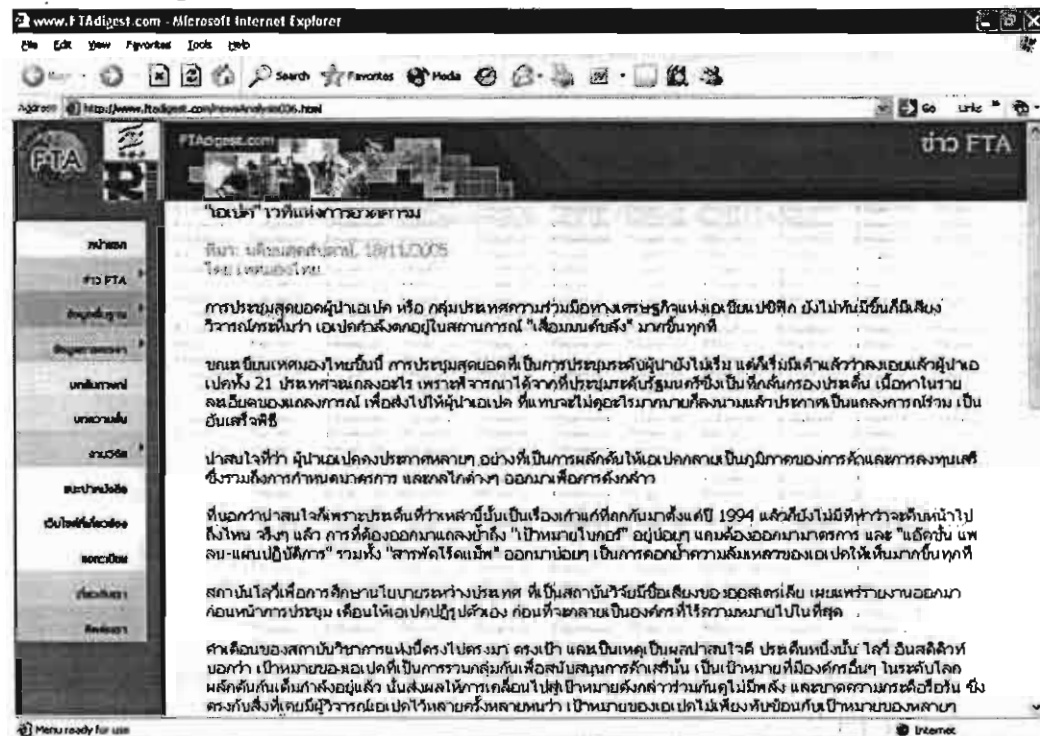
รูปที่ 2.4 เว็บเพจแสดงรายละเอียดของข่าว

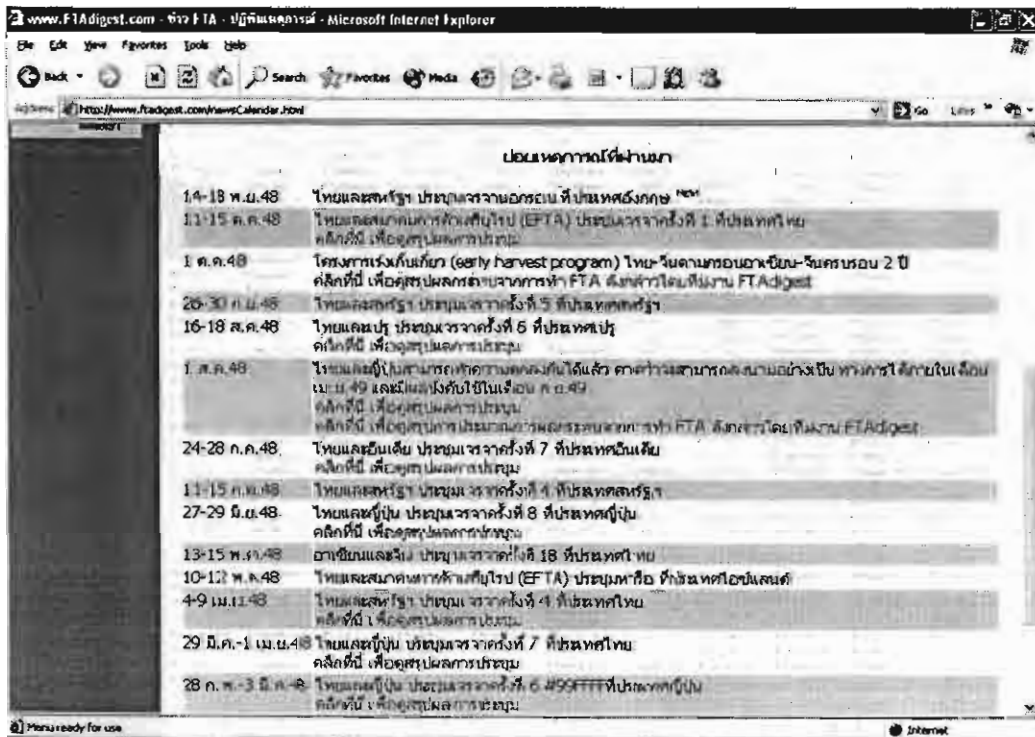
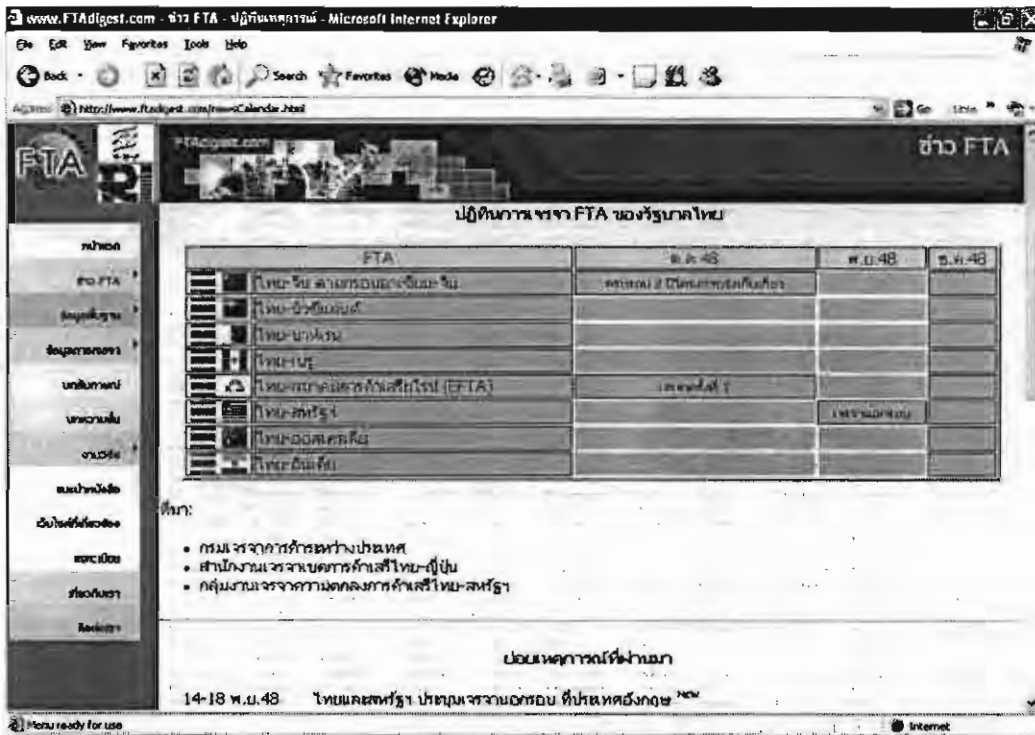
รูปที่ 2.5 เว็บเพจแสดงหัวข้อข่าวเชิงวิเคราะห์

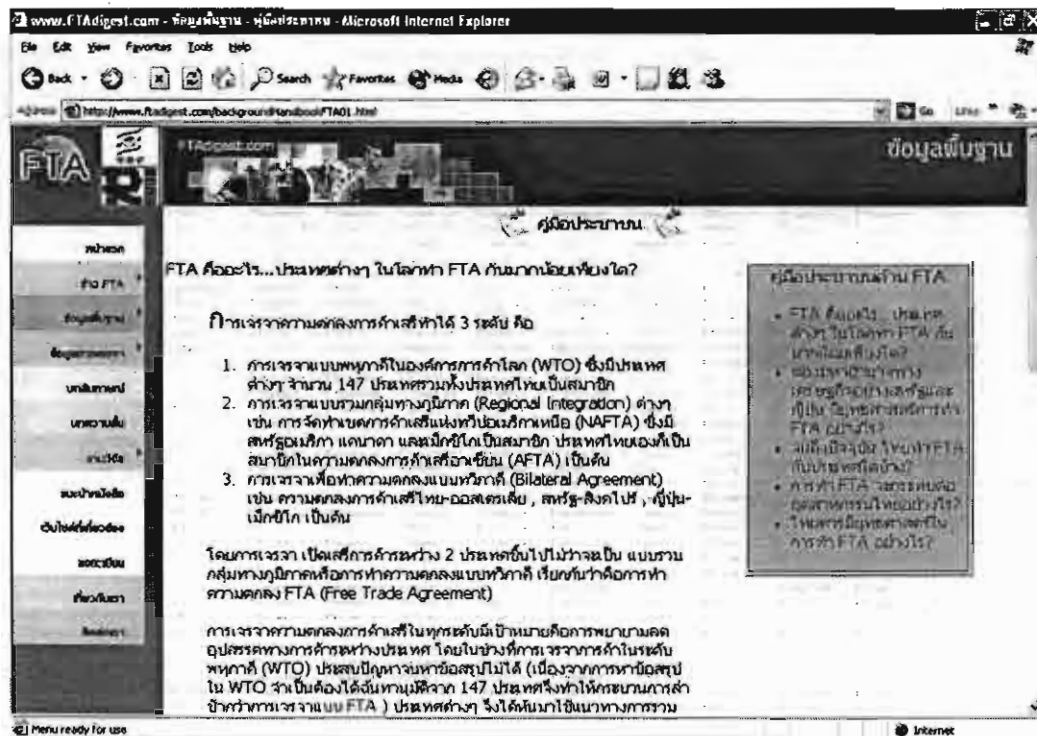
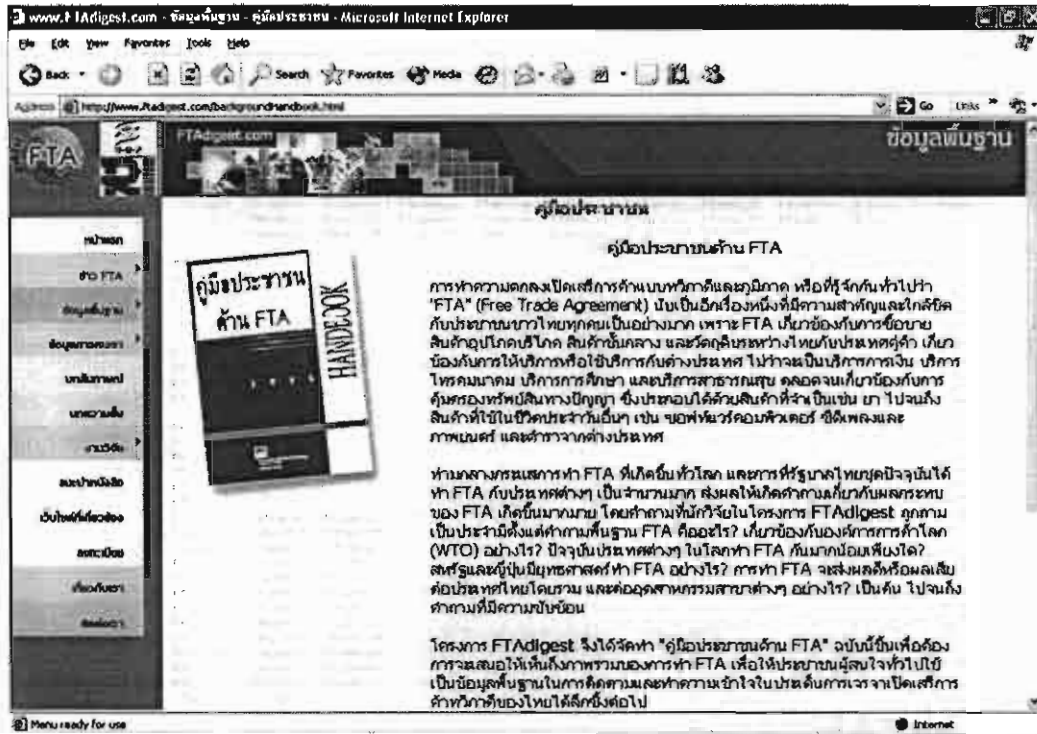
รูปที่ 2.6 เว็บเพจแสดงรายละเอียดของข่าวเชิงวิเคราะห์

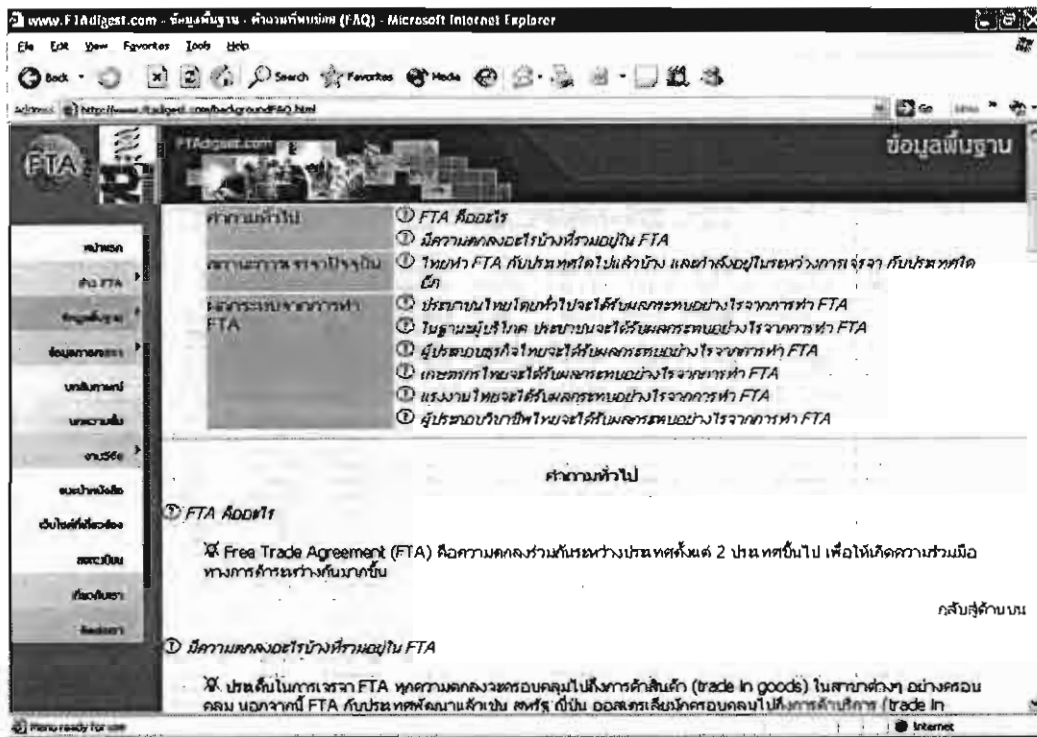
รูปที่ 2.7 (ก-ข): เว็บเพจแสดงปฏิทินการเจรจา FTA ของรัฐบาลไทย

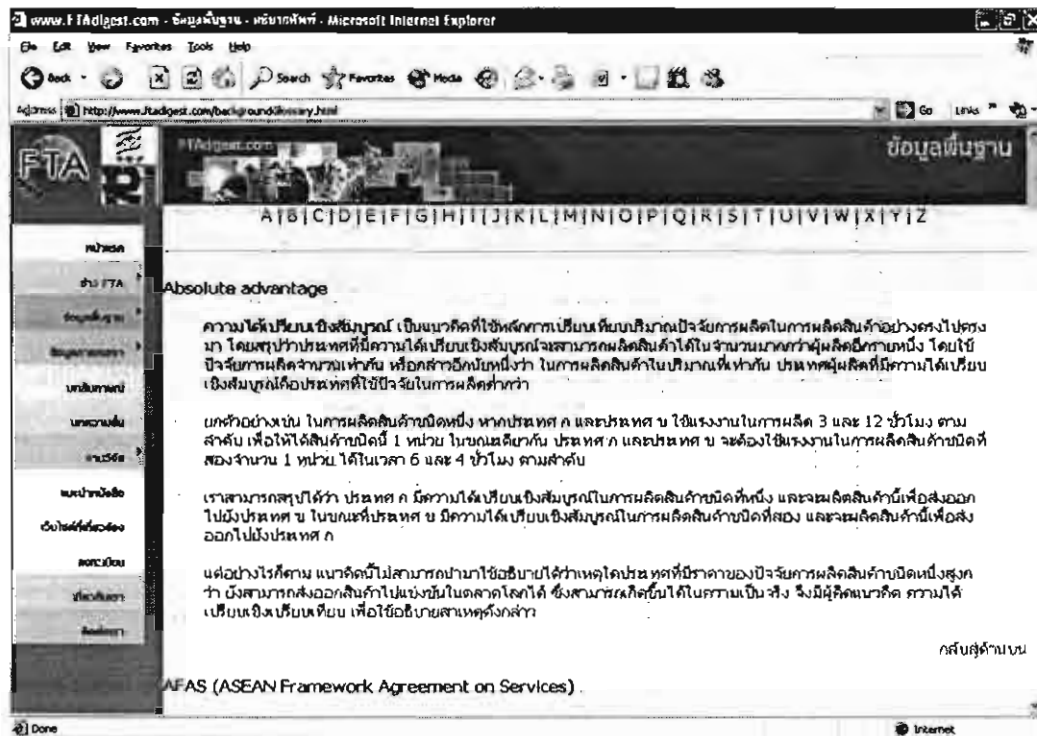
รูปที่ 2.8 (ก-ข): เว็บเพจแสดงคู่มือประชาชนด้าน FTA

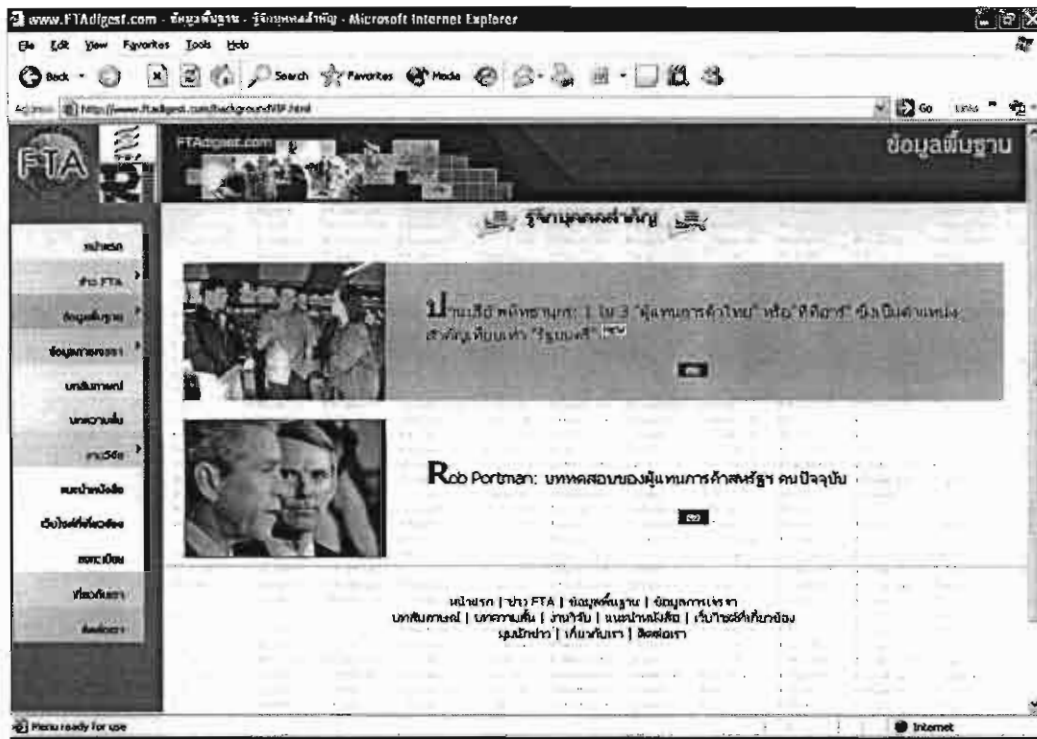
รูปที่ 2.9 เว็บเพจแสดงคำถามที่พบบ่อย (FAQ)

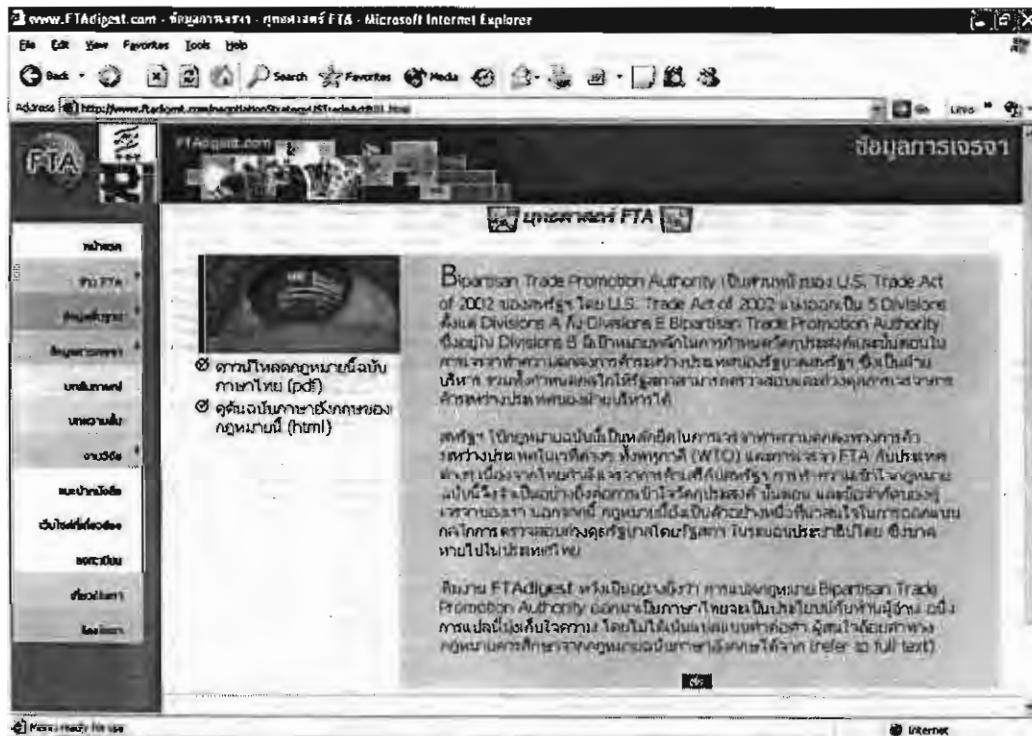
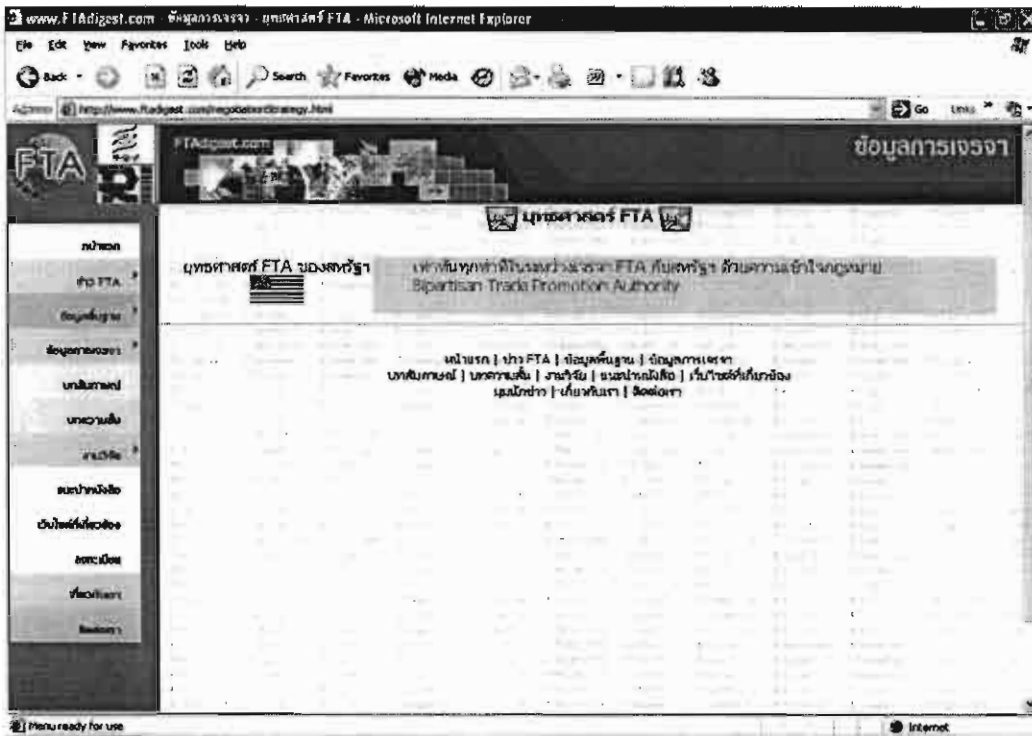
รูปที่ 2.10 เว็บเพจแสดงความหมายของคำศัพท์

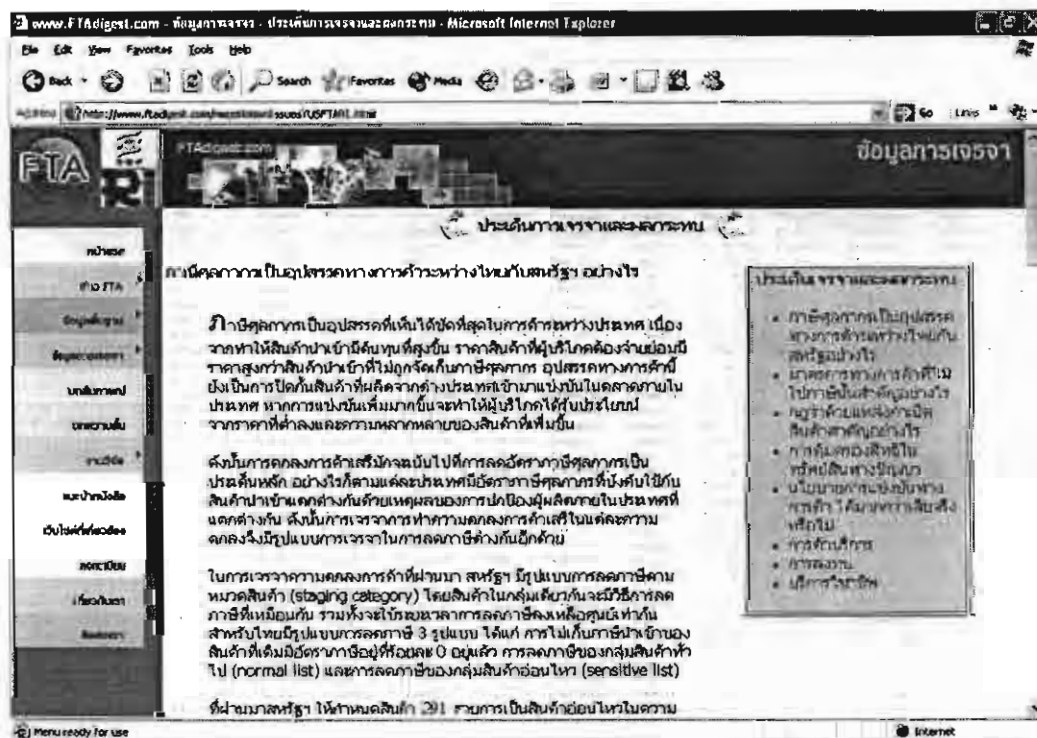
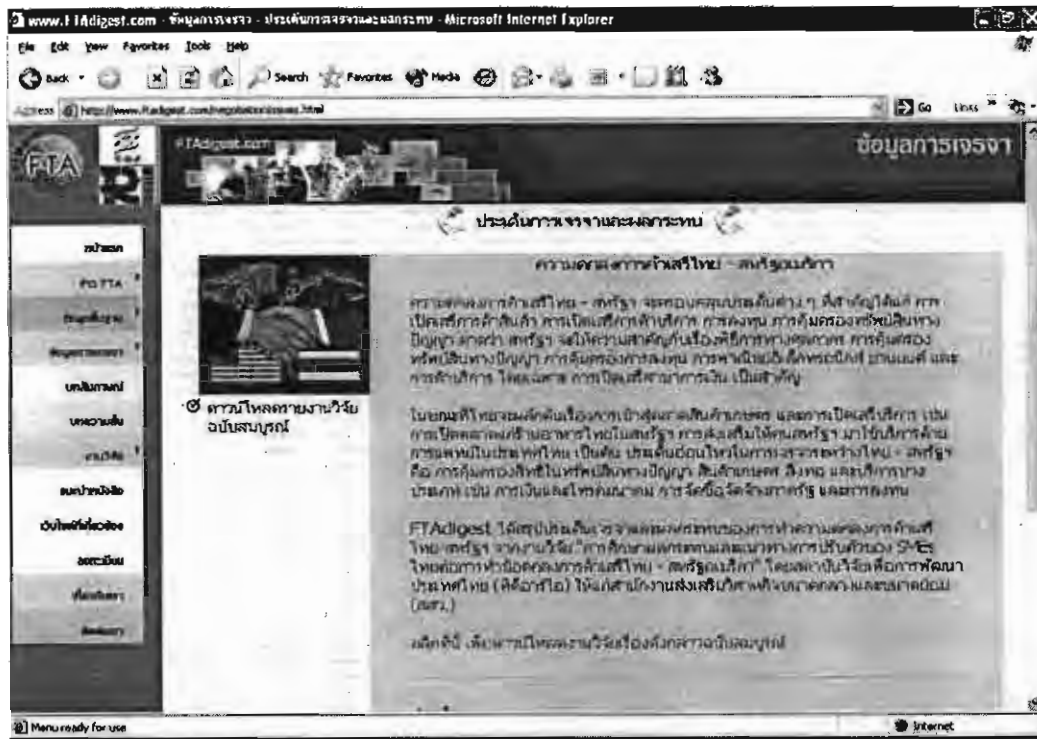
รูปที่ 2.11 เว็บเพจแสดงประวัติบุคคลที่น่าสนใจ

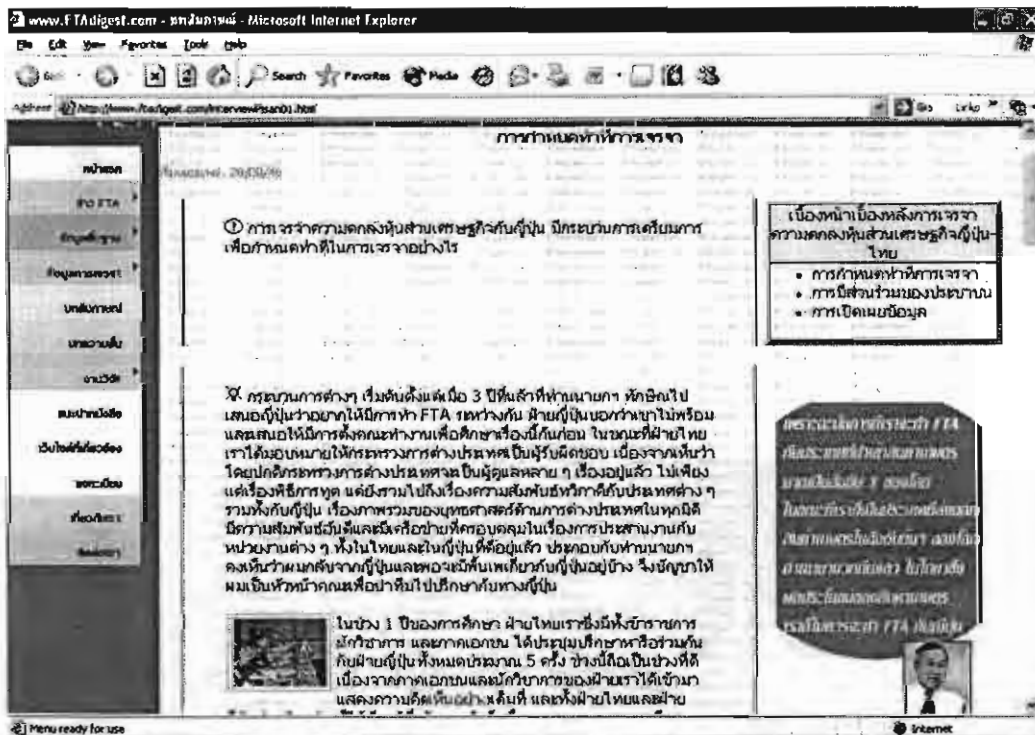
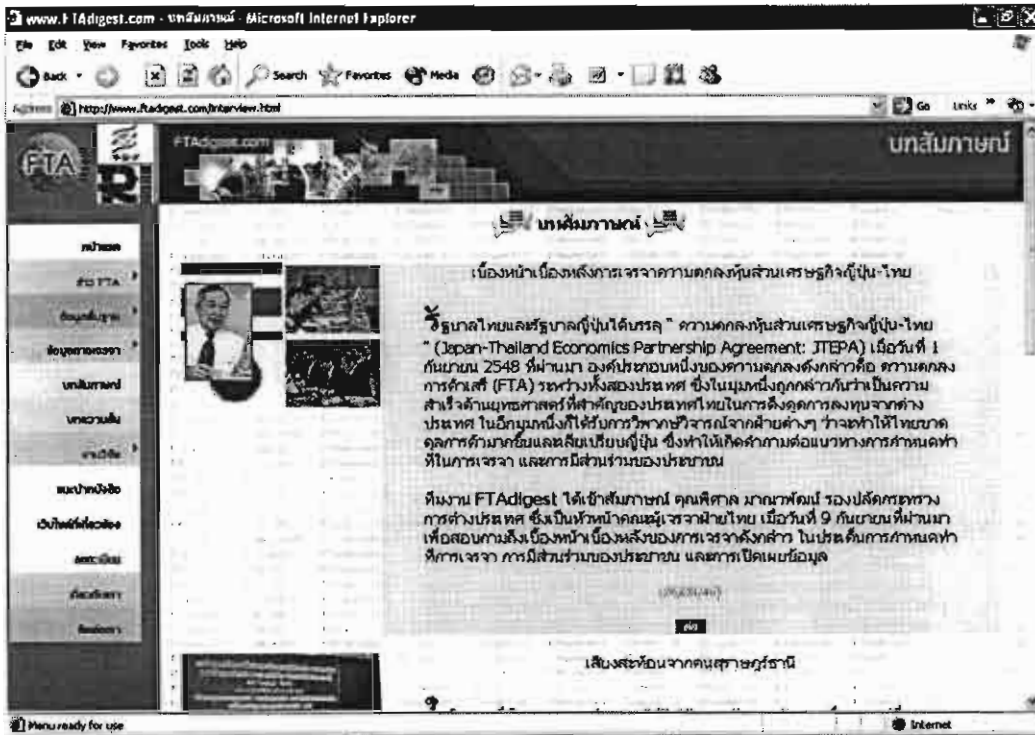
รูปที่ 2.12 (ก-ข): เว็บเพจแสดงยุทธศาสตร์ในการเจรจา FTA

รูปที่ 2.13 (ก-ข): เว็บเพจแสดงประเด็นการเจรจาและผลกระทบ

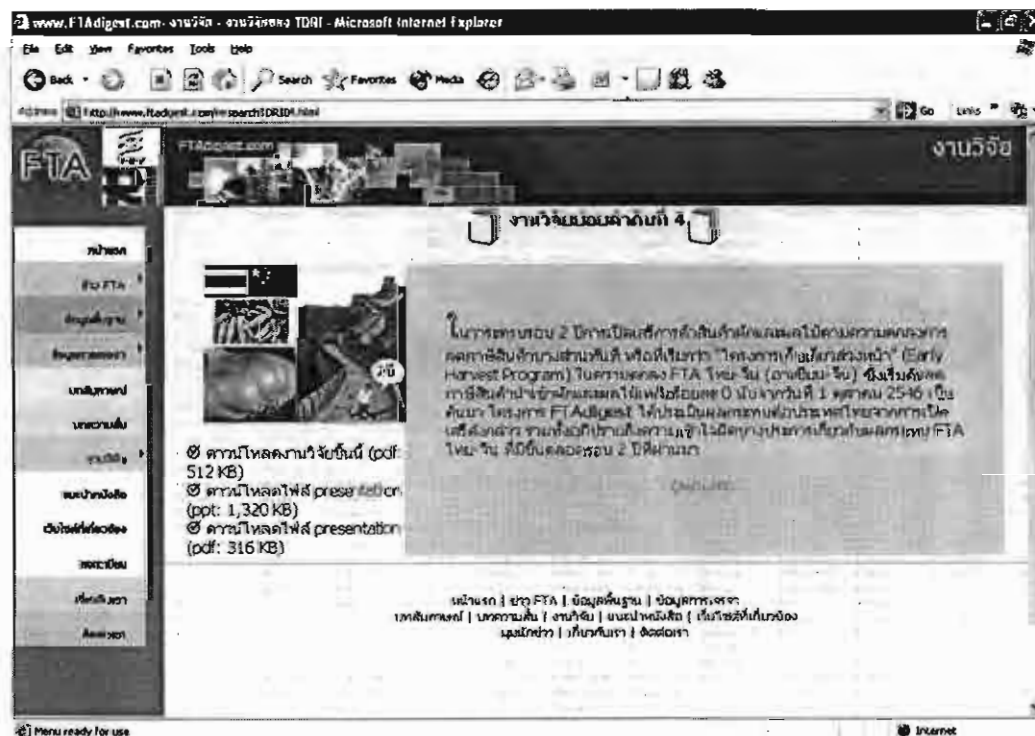
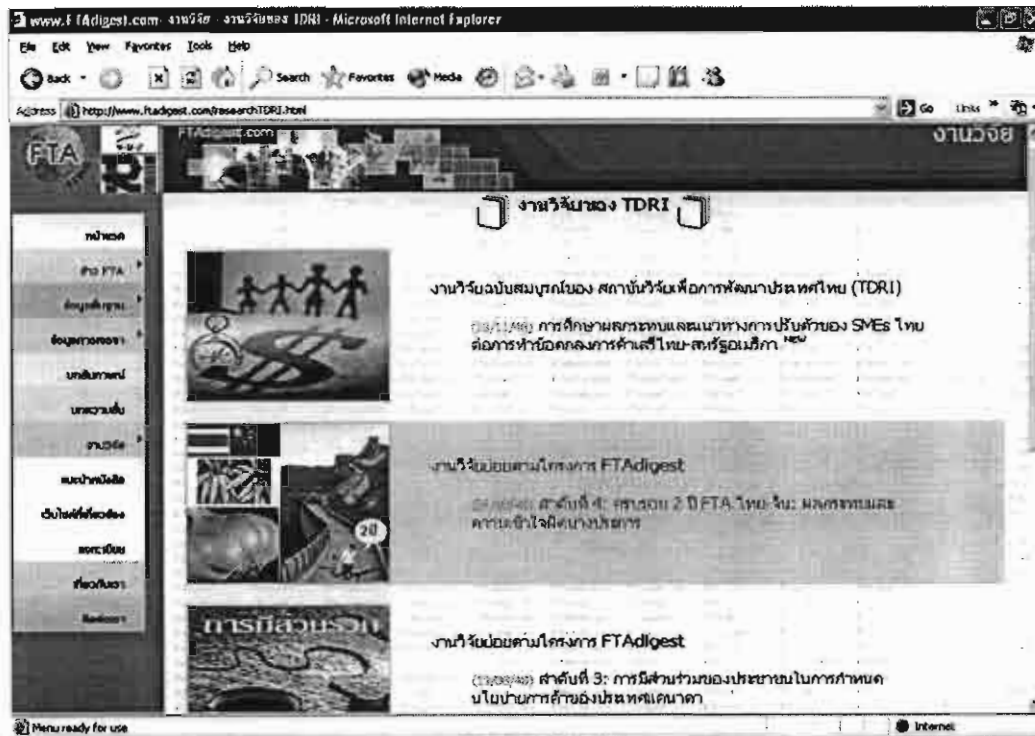

รูปที่ 2.14 (ก-ข): เว็บเพจแสดงบทสัมภาษณ์

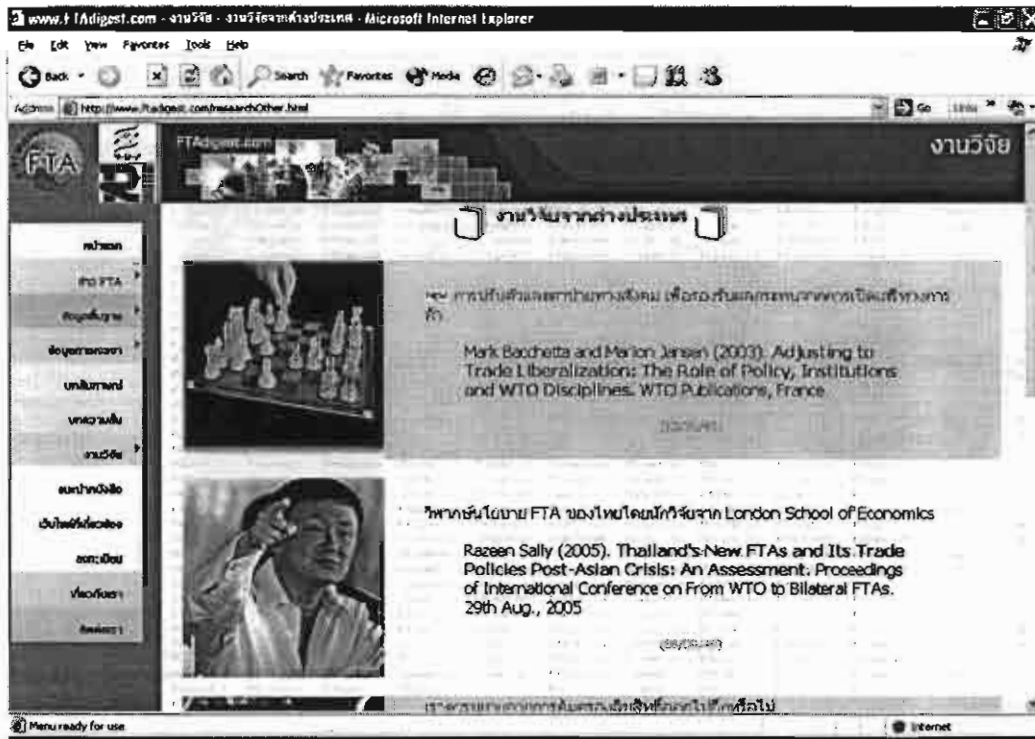

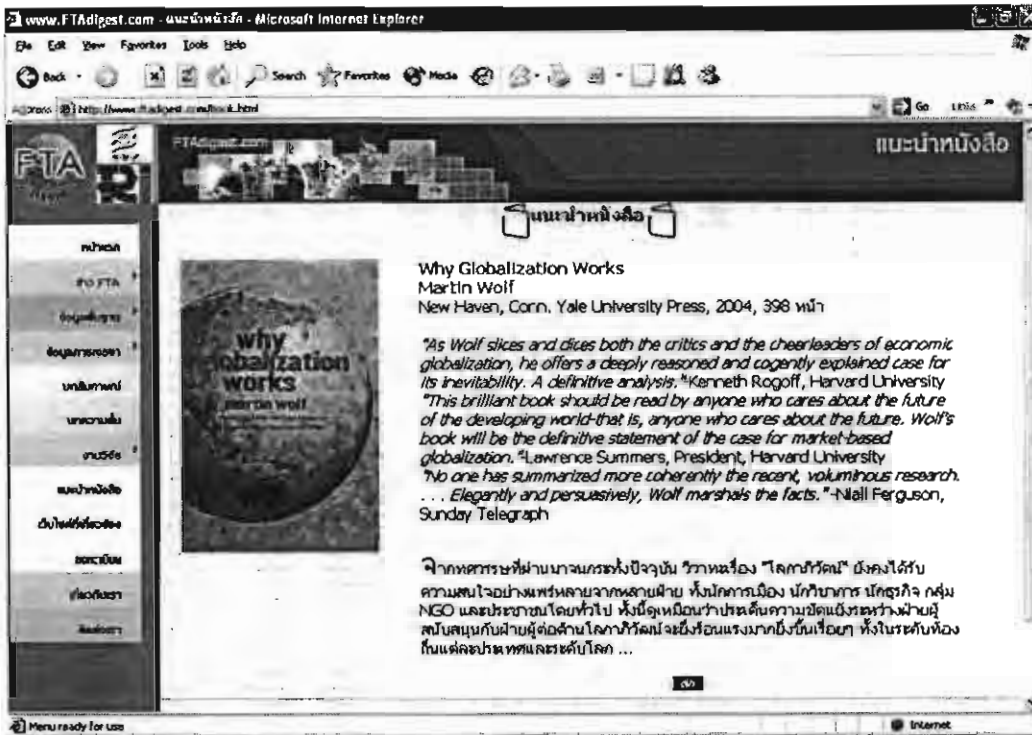
รูปที่ 2.16 (ก-ข): เว็บเพจแสดงผลงานวิจัยของ TDRi

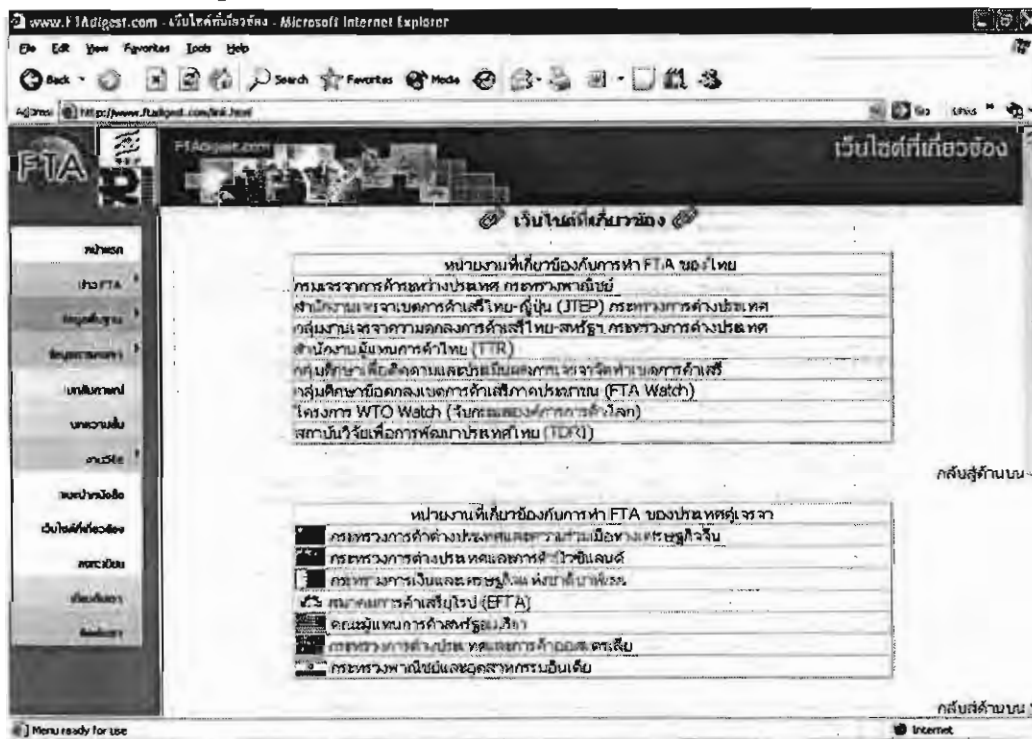
รูปที่ 2.17 (ก-ข): เว็บเพจแสดงผลงานวิจัยจากต่างประเทศ

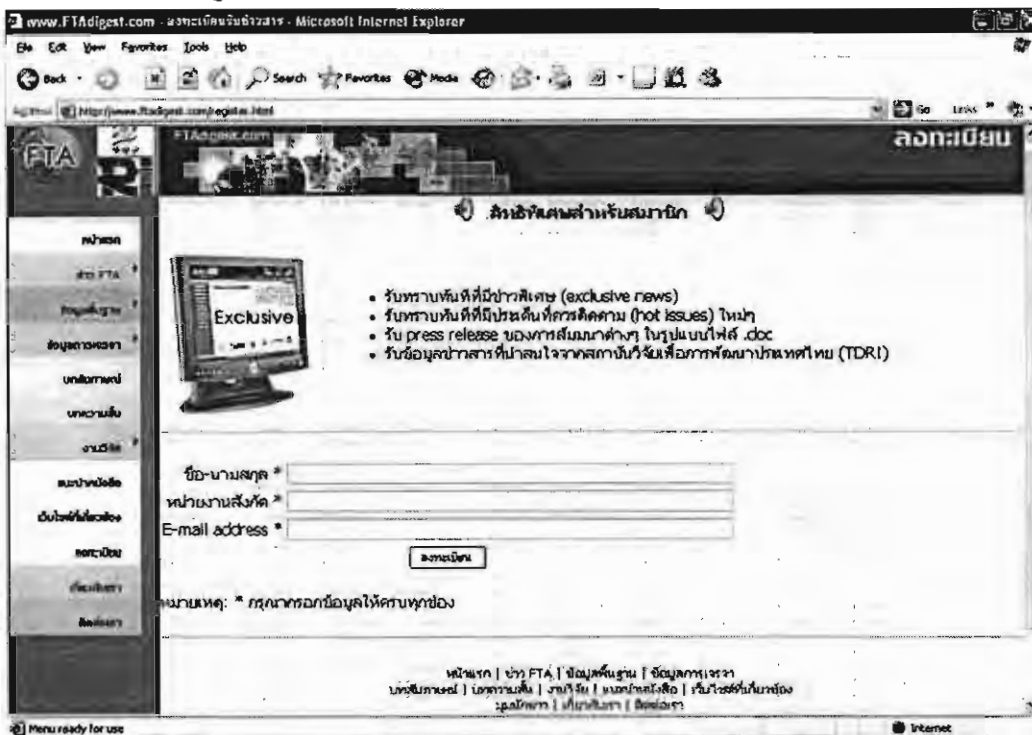
รูปที่ 2.18 เว็บเพจแสดงหนังสือที่น่าสนใจ

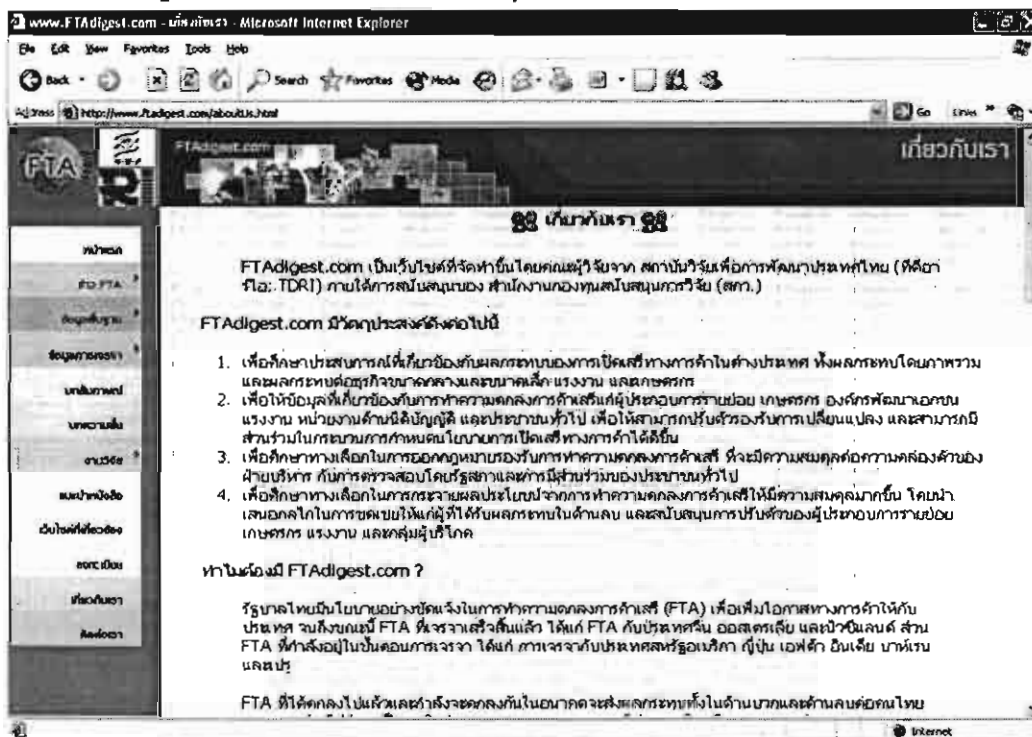
รูปที่ 2.19 เว็บเพจแสดงเว็บไซต์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

รูปที่ 2.20 เว็บเพจแสดงหน้าสำหรับสมัครสมาชิก

รูปที่ 2.21 เว็บเพจแสดงวัตถุประสงค์และที่มาของเว็บไซต์

รูปที่ 2.22 เว็บเพจแสดงหน้าสำหรับส่งคำแนะนำหรือข้อสงสัยมายังคณะผู้วิจัย

www.FTAidgest.com - คณะผู้วิจัย - Microsoft Internet Explorer

File Edit View Favorites Tools Help

Back Forward Stop Search Favorites Home

Address http://www.ftaidgest.com/contact.html Go

FTAidgest.com ติดต่อ 0151

ส่ง ข้อสงสัยมา ร.ร.

ชื่อ นามสกุล

โทรศัพท์

e-mail address

หัวข้อเรื่อง

ข้อความ

ส่ง

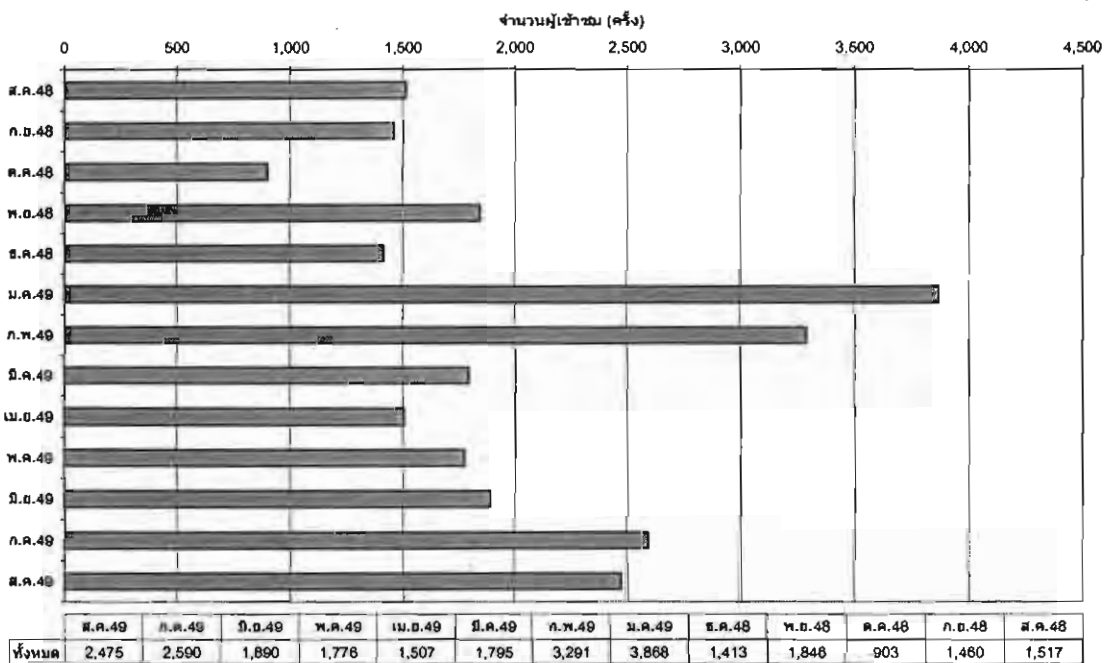
หน้าแรก | หน้า FTA | ข้อมูลพื้นฐาน | ข้อมูลการตรวจ
บทสัมภาษณ์ | บทความสั้น | งานวิจัย | แผนแม่บทวิจัย | ไร่วิจัยในโรงเรียน
มูลนิธิฯ | เกี่ยวกับเรา | ติดต่อเรา

Menu ready for use Internet

จำนวนผู้เข้าชมและการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์

รูปที่ 2.23 และตารางที่ 2.2 ได้สรุปสถิติการใช้งานของเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ในช่วงที่ผ่านมา จากตารางจะเห็นได้ว่า ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2548 จนถึงวันที่ 31 สิงหาคม 2549 มีผู้เข้าชมเปิดเข้ามาดูหน้าโฮมเพจ (homepage) ของเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> รวมทั้งสิ้น 26,331 ครั้ง หรือโดยเฉลี่ยแล้วจะมีผู้เข้าชมเปิดดูประมาณ 66 ครั้งต่อวัน และเมื่อเข้ามาดูหน้าโฮมเพจของเว็บไซต์แล้ว ผู้เข้าชมได้เปิดหน้าเว็บเพจต่างๆ ในเว็บไซต์อีกรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 283,386 ครั้ง หรือโดยเฉลี่ยแล้วจะมีผู้เข้าชมเว็บเพจต่างๆ ในเว็บไซต์ประมาณ 716 ครั้งต่อวัน ดังนั้น อาจจะกล่าวได้ว่า โดยเฉลี่ยแล้ว ผู้เข้าชมคนหนึ่งจะเปิดเว็บเพจดูประมาณ 11 หน้าเว็บเพจต่อครั้ง

รูปที่ 2.23 จำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 ถึงสิงหาคม 2549 [<http://www.statcounter.com>]

ตารางที่ 2.2 สรุปสถิติการใช้งานของเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com>
ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2548 ถึงสิงหาคม 2549

เดือน ปี	จำนวนผู้เข้าชม (page load ต่อเดือน) *	จำนวนผู้เข้าชมโดยเฉลี่ย (page load ต่อวัน) *	จำนวนเว็บเพจทั้งหมดที่มีการเปิดดู (page load ต่อเดือน) **	จำนวนเว็บเพจทั้งหมดที่มีการเปิดดูโดยเฉลี่ย (page load ต่อวัน) **	ขนาดของข้อมูลที่มีการเปิดดู (bandwidth) (Megabyte) **
สิงหาคม 48	1,517	49	7,197	232	311.77
กันยายน 48	1,460	49	10,111	337	474.92
ตุลาคม 48	903	29	8,323	268	474.2
พฤศจิกายน 48	1,846	59	14,404	496	1,420.00
ธันวาคม 48	1,413	46	15,210	491	1,242.28
มกราคม 49	3,868	125	39,183	1,264	3,465.35
กุมภาพันธ์ 49	3,291	118	34,564	1,234	2,920.95
มีนาคม 49	1,795	58	23,571	760	10,050.84
เมษายน 49	1,507	50	18,992	633	1,539.89
พฤษภาคม 49	1,776	57	20,838	672	1,740.95
มิถุนายน 49	1,890	63	28,570	952	2,433.72
กรกฎาคม 49	2,590	84	32,798	1058	3,349.47
สิงหาคม 49	2,475	80	29,625	956	3,311.92
รวม	26,331	66	283,386	716	32,736.26

ที่มา: * ข้อมูลได้จาก: <http://www.statcounter.com>

** ข้อมูลได้จากการวิเคราะห์โดยโปรแกรม Webalizer เวอร์ชัน 2.01

จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม Webalizer เวอร์ชัน 2.01 พบว่าหน้าเว็บเพจที่มีผู้เข้าชมมากที่สุดคือหน้าโฮมเพจ รองลงมาคือหน้าเว็บเพจคู่มือประชาชนด้าน FTA หน้าเว็บเพจสรุปหัวข้องานวิจัยของ TDRi หน้าสรุปหัวข้อบทความสั้น และหน้าสรุปหัวข้อข่าว ตามลำดับ (ดูตารางที่ 2.3 ประกอบ) ดังนั้น พอจะสรุปได้ว่า ประชาชนโดยทั่วไปยังคงต้องการรับทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ FTA รวมทั้งข้อมูลและความคิดเห็นเชิงลึกจากงานวิจัยและบทความสั้นที่คณะผู้วิจัยได้จัดทำขึ้น ส่วนตารางที่ 2.4 แสดงผู้เข้าชมที่ได้เข้ามาเปิดดูหน้าเว็บเพจต่างๆ สูงสุด 30 อันดับแรก ประจำเดือนสิงหาคม 2549

ตารางที่ 2.3 หน้าเว็บเพจของ <http://www.ftadigest.com> ที่มีผู้เข้าชมสูงสุด 10 อันดับแรก
ประจำเดือนสิงหาคม 2549

อันดับ	ชื่อไฟล์	ชื่อเว็บเพจ	จำนวนครั้งผู้เข้าชม (hit)
1	index.html	หน้าแรก	2,657
2	backgroundHandbookFTA01.html	คู่มือประชาชนด้าน FTA	501
3	researchTDR1.html	สรุปหัวข้องานวิจัยของ TDR1	788
4	article.html	สรุปหัวข้อบทความสั้น	779
5	newsUpdate.html	สรุปหัวข้อข่าว	635
6	newsAnalysis.html	สรุปหัวข้อข่าวเชิงวิเคราะห์	631
7	researchOther04.html	งานวิจัยจากต่างประเทศเรื่อง "วิพากษ์นโยบาย FTA ของไทย โดยนักวิจัยจาก London School of Economics"	405
8	researchOtherNTE.html	งานวิจัยจากต่างประเทศเรื่อง "รายงานการประเมินสถานะทางการค้าของประเทศไทย ประจำปี 2006 (National Trade Estimate: NTE)"	354
9	Book.html	สรุปแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ	334
10	backgroundGlossary.html	อธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับ FTA	264

ที่มา: ข้อมูลได้จากการวิเคราะห์โดยโปรแกรม Webalizer เวอร์ชัน 2.01

ตารางที่ 2.4 ผู้เข้าชมที่เปิดดูหน้าเว็บเพจต่าง ๆ ในเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com>

สูงสุด 30 อันดับแรก ประจำเดือนสิงหาคม 2549

อันดับ	เครื่องลูกข่าย	จำนวนครั้งที่เข้าชม (hit)	อันดับ	เครื่องลูกข่าย	จำนวนครั้งที่เข้าชม (hit)
1	203.151.140.116	7,832	16	61.90.148.210	2,087
2	192.150.249.114	5,319	17	203.150.213.50	2,047
3	203.151.141.193	3,695	18	58.8.48.130	2,005
4	203.170.228.172	3,396	19	61.19.227.6	1,854
5	124.121.31.31	3,383	20	58.8.180.185	1,728
6	203.149.47.182	3,025	21	58.8.107.25	1,713
7	161.200.255.164	2,792	22	58.9.45.161	1,651
8	58.147.40.91	2,761	23	61.90.250.14	1,621
9	202.41.187.247	2,598	24	58.10.155.204	1,620
10	202.44.139.25	2,252	25	202.29.82.21	1,595
11	124.121.159.153	2,192	26	58.136.74.104	1,455
12	203.144.213.3	2,169	27	203.114.102.131	1,451
13	58.10.155.43	2,157	28	61.47.108.218	1,409
14	202.90.6.36	2,111	29	203.156.40.215	1,371
15	58.10.155.122	2,099	30	202.28.35.1	1,367

ที่มา: ข้อมูลได้จากการวิเคราะห์โดยโปรแกรม Webalizer เวอร์ชัน 2.01

สำหรับการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ให้ประชาชนทั่วไปได้รู้จักนั้น คณะผู้วิจัยได้พัฒนาระบบการบริหารสมาชิกขึ้น โดยสมาชิกจะได้รับการแจ้งเตือนผ่านทางหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ (e-newsletter) อย่างทันท่วงที เมื่อมีข่าวความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า หรือเมื่อมีข้อมูลที่น่าสนใจที่ได้เผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ ที่ผ่านมากคณะผู้วิจัยได้ส่งหนังสือพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ไปให้สมาชิกซึ่งจนถึงปัจจุบันมีจำนวน 112 คนแล้วทั้งสิ้น 23 ฉบับ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ทำการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ผ่านทางช่องทางอื่นๆ อีกด้วย (ดูตารางที่ 2.5 ประกอบ)

ตารางที่ 2.5 ช่องทางในการประชาสัมพันธ์เว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com>
ในช่วงที่ผ่านมา

ช่องทางในการประชาสัมพันธ์	หน่วยงาน
หัวข้อข่าว “TDRI เปิดเว็บไซต์ FTAdigest.com” หนังสือพิมพ์บิสิเนสไทย ฉบับวันที่ 18-24 กรกฎาคม 2548	หนังสือพิมพ์บิสิเนสไทย
คอลัมน์ “เดลี@web” หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฉบับวันพุธที่ 9 พฤศจิกายน 2548	หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ
http://www.mfa.go.th/jtepa	สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่น (JTEP) กระทรวงการต่างประเทศ
http://www.mfa.go.th/tusfta	กลุ่มงานเจรจาความตกลงการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ กระทรวงการต่างประเทศ
www.ftamonitoring.org	กลุ่มศึกษาเพื่อติดตามและประเมินผลการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี โดยสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง (สศค.)
http://www.ftawatch.org	กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch)
http://www.info.tdri.or.th	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

2.2 การให้ข้อมูลโดยตรงแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนา

การให้ข้อมูลแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนาเป็นช่องทางที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนที่เกี่ยวข้องใช้กันอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม กลไกการให้ข้อมูลผ่านช่องทางนี้ยังไม่เกิดประสิทธิผลเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่านช่องทางนี้ได้ ทำให้ผู้เข้าร่วมงานสัมมนายังไม่ครอบคลุมประชาชนกลุ่มต่างๆ เท่าที่ควร และเป็นที่น่าสังเกตว่า การจัดงานสัมมนาหลายๆ ครั้งไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจากไม่สามารถรวบรวมประชาชนกลุ่มที่มีความคิดเห็นและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง มาร่วมรับฟังและแสดงความคิดเห็นพร้อมกันได้

เพื่อให้กลไกการให้ข้อมูลแก่ประชาชนมีประสิทธิผลมากที่สุด คณะผู้วิจัยได้จัดงานสัมมนา เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ผู้สนใจกลุ่มต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการให้ข้อมูลแก่กลุ่มตัวแทนจากภาครัฐ และกลุ่มตัวแทนจากภาคเอกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้ประกอบการกลุ่มธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม กลุ่มเกษตรกร และกลุ่มผู้ใช้แรงงาน ที่มักจะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ดังตารางที่ 2.6 (ดูกำหนดการ รายชื่อผู้เข้าร่วมงานสัมมนา และสรุปเนื้อหาสาระที่ได้จากการสัมมนาได้ในภาคผนวก)

ตารางที่ 2.6 งานสัมมนาเพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า ที่
คณะผู้วิจัยได้จัดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา

วัน เดือน ปี	ชื่องานสัมมนา	สถานที่	ผู้เข้าร่วมการสัมมนา
11 กรกฎาคม 2548	ความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าเป็นสมาชิกของอนุสัญญา UPOV 1991	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	สื่อมวลชน
19 สิงหาคม 2548	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของประเทศแคนาดา	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	ข้าราชการจากกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศและกระทรวงการต่างประเทศ คณะกรรมการของวุฒิสภา นักวิชาการ ตัวแทนจากองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และสื่อมวลชน
24 สิงหาคม 2548	การสัมมนาสัญจรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและแนวโน้มการปรับตัวของภาคธุรกิจไทยจากการเปิดเสรีทางการค้า ¹	โรงแรมไดมอนด์พลาซ่า จ. สุราษฎร์ธานี	ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และสื่อมวลชนท้องถิ่น รวม 64 ท่าน
26 ตุลาคม 2548	ครบรอบ 2 ปี FTA ไทย-จีน: ผลกระทบและความเข้าใจผิดบางประการ	สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย	สื่อมวลชน
8 กุมภาพันธ์ 2549	VIP Talk: FTA กับนักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ²	ห้องประชุมหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา จ. นครราชสีมา	ตัวแทนจากองค์กรส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และสื่อมวลชนท้องถิ่น ประมาณ 300 ท่าน
27 กุมภาพันธ์ 2549	ผลกระทบ FTA ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการไทย ³	โรงแรมเจริญศรี แกรนด์รอยัล จ. อุตรธานี	ข้าราชการส่วนท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน และสื่อมวลชนท้องถิ่น ประมาณ 120 ท่าน

¹ สำหรับงานสัมมนาดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ร่วมจัดงาน ซึ่งได้แก่ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี และหอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งได้รับความอนุเคราะห์จาก น.พ.ชัยชูบุตร พงศทิพพันธุ์ ในการถ่ายทอดสดทางวิทยุคลื่น 103.5 MHz ตลอดงานสัมมนา

² สำหรับงานสัมมนาดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ร่วมจัดงาน ซึ่งได้แก่ วิทยาลัยนครราชสีมา และหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา

³ สำหรับงานสัมมนาดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากผู้ร่วมจัดงาน ซึ่งคือ สภาหอการค้าจังหวัดอุตรธานี

วัน เดือน ปี	ชื่องานสัมมนา	สถานที่	ผู้เข้าร่วมการสัมมนา
5 กันยายน 2549	การมีส่วนร่วมของประชาชน และกลไกในการลดผลกระทบ ด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี	โรงแรมสวิสโฮเต็ล เลอ คองคอร์ด กรุงเทพฯ	ข้าราชการจากกระทรวงพาณิชย์ กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ และกระทรวงแรงงาน คณะกรรมการของวุฒิสภา นักวิชาการ ผู้ประกอบการธุรกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ตัวแทนจาก องค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) และ สื่อมวลชน รวม 110 ท่าน

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้รับเชิญเป็นวิทยากรในการให้ความรู้ความเข้าใจและข้อคิดเห็นแก่บุคคลกลุ่มต่างๆ อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้น 41 ครั้ง ดังตารางที่ 2.7

ตารางที่ 2.7 หัวข้อบรรยายและการประชุมของคณะผู้วิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ผ่านมา

วัน เดือน ปี	หัวข้อบรรยาย/การประชุม	ผู้จัด
7 ธันวาคม 2547	การระดมสมองเพื่อรองรับการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ เกี่ยวกับข้อตกลงเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้าและมาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
8 ธันวาคม 2547	การระดมสมองเพื่อรองรับการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ เกี่ยวกับนโยบายการแข่งขันทางการค้าและการค้าบริการ การลงทุน และบริการวิชาชีพ	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
25 มกราคม 2548	การระดมสมองเพื่อรองรับการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ เกี่ยวกับข้อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาและข้อตกลงด้านภาษีศุลกากร	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
1 กุมภาพันธ์ 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
10 กุมภาพันธ์ 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
11 กุมภาพันธ์ 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
2 มีนาคม 2548	การมีส่วนร่วมของประชาชน	สถานีโทรทัศน์ช่อง 11
4 มีนาคม 2548	การระดมสมองเพื่อรองรับการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
22 มีนาคม 2548	บทบัญญัติการค้าบริการในความตกลงการค้าเสรีทวิภาคี	กรมการค้าระหว่างประเทศ

วัน เดือน ปี	หัวข้อบรรยาย/การประชุม	ผู้จัด
23 มีนาคม 2548	การประชุมสมมติเพื่อรองรับการเจรจาการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯ เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า ภาษีศุลกากร มาตรการกีดกันทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษี สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา การค้าบริการ การลงทุน บริการวิชาชีพ และนโยบายการแข่งขันทางการค้า	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
5 เมษายน 2548	การเปิดเสรีสาขาโทรคมนาคม และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา	สถานเอกอัครราชทูตสหรัฐฯ ประจำประเทศไทย
21 เมษายน 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
29 เมษายน 2548	ผลกระทบการทำตามความตกลงการค้าเสรีกับประเทศสหรัฐฯ ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.)
5 พฤษภาคม 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
17 พฤษภาคม 2548	เราควรรับมือกับ FTA อย่างไร	ธนาคารไทยพาณิชย์
6 กรกฎาคม 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
22 กรกฎาคม 2548	การเปิดเสรีภาคบริการในการเจรจาความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น	กระทรวงการต่างประเทศ
29 สิงหาคม 2548	การประชุมวิชาการระดับนานาชาติเรื่อง "From the WTO to bilateral FTAs: Thailand's Trade Policy Strategy and Capacity"	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
7 กันยายน 2548	FTA กับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา	ศาลทรัพย์สินทางปัญญา
12 กันยายน 2548	ข้อเสนอแนะก่อนหยานะในการเจรจาข้อตกลง FTA ไทย-สหรัฐฯ	คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ-คณะกรรมการการค้าต่างประเทศ/สังคมและทรัพยากรมนุษย์ และกลุ่ม FTA watch
23 ตุลาคม 2548	ผลกระทบของเอฟทีเอต่ออุตสาหกรรมไทยในภาพรวม	คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26 ตุลาคม 2548	การให้ความรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่นักวิจัยของสถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม	สถาบันธรรมรัฐเพื่อการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
27 ตุลาคม 2548	FTA กับเศรษฐกิจไทยในอนาคต	สมาคมไทยผู้ประกอบการธุรกิจเงินร่วมลงทุน
9 พฤศจิกายน 2548	เขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐฯอเมริกาในภาคการขนส่งและโลจิสติกส์	สภาผู้ส่งสินค้าทางเรือ
24 พฤศจิกายน 2548	ทิศทางเศรษฐกิจไทย ปี 2549 จับตาปัจจัยเสี่ยง	สมาคมเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
19 มกราคม 2549	การเปิดเสรีภาคบริการของรัฐกับการเจรจา FTA	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

วัน เดือน ปี	หัวข้อบรรยาย/การประชุม	ผู้จัด
24 มกราคม 2549	FTA ไทย-สหรัฐ: การเจรจาด้านการค้าบริการและการลงทุน	คณะกรรมการร่วม 3 สถาบันภาคเอกชน (กกร.) ซึ่งประกอบด้วย สมาหุการค้ำแห่งประเทศไทย สมาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และสมาคมธนาคารไทย
2 กุมภาพันธ์ 2549	FTA Begins: ผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการศึกษา	องค์การนักศึกษาศาสตร์
21 กุมภาพันธ์ 2549	ผลกระทบ FTA ที่เกี่ยวกับผู้ประกอบการก่อสร้าง	สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
23 กุมภาพันธ์ 2549	ปัญหา FTA ผลกระทบต่อการค้าของไทย	โครงการอบรมหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 10
16 มีนาคม 2549	FTA: ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
26 มิถุนายน 2549	FTA ไทย-สหรัฐอเมริกา: ผลได้ ผลเสีย และข้อเสนอแนะ	คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
7 กรกฎาคม 2549	ยุทธศาสตร์ด้านทรัพย์สินทางปัญญา เพื่อรองรับผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีต่อ SMEs	สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (สสว.) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
10 กรกฎาคม 2549	Thai-US Economic Partnership: Opportunities and Limitations?	คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับ Thai Studies Program, Georgetown University และกระทรวงการต่างประเทศ
24 กรกฎาคม 2549	กระบวนการทำความเข้าใจการค้ำเสรี	กลุ่มศึกษาข้อตกลงเขตการค้าเสรีภาคประชาชน (FTA Watch)
27 กรกฎาคม 2549	ข้อตกลงเขตการค้าเสรี เป็นอย่างไร ทำไม ได้อะไร และประเทศไทยต้องเตรียมการเอียงใด	คณะทันตแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
26 สิงหาคม 2549	ผลกระทบจากข้อตกลงการค้าเสรี	โครงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้สื่อข่าวเศรษฐกิจ 2006 มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
6 กันยายน 2549	การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-สหรัฐอเมริกา: ภาคการขนส่งและโลจิสติกส์	สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.)

วัน เดือน ปี	หัวข้อบรรยาย/การประชุม	ผู้จัด
8 กันยายน 2549	การแสวงหาผลประโยชน์จากข้อตกลงการค้าเสรี	สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (สศอ.) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย
10 กันยายน 2549	การนำเสนอผลงานวิจัยแห่งชาติ 2549	สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
13 กันยายน 2549	ข้อตกลง FTA ไทย-ญี่ปุ่น: สำคัญและใครได้ใครเสีย	คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2.3 การเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่าง ๆ

สื่อที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในประเทศไทยเลือกใช้ในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนนั้นมีทั้งสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และสิ่งพิมพ์ เช่น สำนักงานเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-ญี่ปุ่นได้เผยแพร่รายการโทรทัศน์ "สารคดี: เปิดโลกการค้าเสรี FTA ไทย- ญี่ปุ่น" ความยาวตอนละ 2 นาที ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ สทท.11 และรายการวิทยุ "สารคดี: เปิดโลกการค้าเสรี FTA ไทย-ญี่ปุ่น" ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ในส่วนของคณะผู้วิจัย คณะผู้วิจัยได้เขียนชุดบทความเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า โดยจะเน้นการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าที่น่าสนใจ

ชุดบทความดังกล่าวได้รับการตีพิมพ์ลงในคอลัมน์ "รู้ทัน FTA" หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ทุกวันเสาร์เว้นเสาร์ โดยตั้งแต่วันที่ 19 พฤศจิกายน 2548 คณะผู้วิจัยได้เผยแพร่บทความไปแล้ว 25 ตอน ดังตารางที่ 2.8

ตารางที่ 2.8 บทความที่เผยแพร่ผ่านสื่อในช่วงที่ผ่านมา

วัน เดือน ปี	ชื่อบทความ	เนื้อหาของบทความ
19 พฤศจิกายน 2548	ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ FTA ตอนที่ 1	ความเข้าใจผิดๆ 4 ประการเกี่ยวกับ FTA ที่รัฐบาลและประชาชนไทยควรรู้ทัน
3 ธันวาคม 2548	ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ FTA ตอนที่ 2	ความเข้าใจผิดๆ 4 ประการเกี่ยวกับ FTA ที่รัฐบาลและประชาชนไทยควรรู้ทัน
17 ธันวาคม 2548	ข้อพิพาททางการค้าไม้เนื้ออ่อนระหว่างสหรัฐกับแคนาดา กับบทเรียนต่อประเทศไทย	เมื่อประเทศมหาอำนาจทำผิดกฎ ประเทศเล็กในความตกลง FTA อาจไม่สามารถบังคับให้ประเทศมหาอำนาจทำตามได้
31 ธันวาคม 2548	เงินแย้งเงินลงทุนทางตรงจากต่างประเทศ (FDI) จากประเทศอื่นหรือไม่	เงินไม่ได้แย้งเงินลงทุนทางตรงจากประเทศในเอเชียรวมทั้งไทยอย่างที่เข้าใจกัน เพราะทุก 1% ของเงินลงทุนที่เพิ่มขึ้นของจีน จะทำให้ประเทศอื่นในเอเชียมีเงินลงทุนเพิ่ม 0.74%
14 มกราคม 2549	ไทยกำลังจะมีกฎหมายสิทธิบัตรยาที่เข้มกว่ากฎหมายสหรัฐ??	ไม่มีเหตุผลที่ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายสิทธิบัตรเข้มงวดกว่ากฎหมายสหรัฐใน FTA
17 มกราคม 2549	ข้อสังเกตการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐ และโจทย์ฝากคิดถึงรัฐและประชาชนไทย (ตอนที่ 1)	ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทยในการทำ FTA และการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบ
18 มกราคม 2549	ข้อสังเกตการเจรจา FTA ไทย-สหรัฐ และโจทย์ฝากคิดถึงรัฐและประชาชนไทย (ตอนที่ 2)	ข้อเสนอต่อรัฐบาลไทยในการทำ FTA และการชดเชยผู้ได้รับผลกระทบ
28 มกราคม 2549	วิพากษ์นโยบาย FTA ของไทย โดยนักวิจัยจาก London School of Economics	นโยบาย FTA ของไทยไม่มียุทธศาสตร์ ไม่เชื่อมโยงกับนโยบายภายในประเทศ ทำให้ไม่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง และเสี่ยงต่อความผิดพลาดในการเจรจา
11 กุมภาพันธ์ 2549	NAFTA กับข้อตกลงที่มีต่อเม็กซิโก	10 ปีที่ผ่านมาของ NAFTA มีผลต่อสหรัฐ แคนาดา และเม็กซิโกอย่างไร
25 กุมภาพันธ์ 2549	การกำกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม	จริงหรือที่โลกาภิวัตน์และการค้าทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมการบริโภคที่ลดลง
11 มีนาคม 2549	นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมให้ประโยชน์แก่ใคร?	บทเรียนของมาเลเซียในการใช้นโยบายเศรษฐกิจและนโยบายอุตสาหกรรมแบบชาตินิยม
25 มีนาคม 2549	FTA บริการสุขภาพ ใครได้ ใครเสีย?	ถ้า FTA ทำให้ผู้ป่วยต่างชาติเข้ามารักษาพยาบาลในประเทศไทยมากขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจะเป็นอย่างไร?

วัน เดือน ปี	ชื่อบทความ	เนื้อหาบทความ
8 เมษายน 2549	ผลกระทบของ FTA หนักแค่ไหน!	ผลกระทบของ FTA ที่มีต่อไทยแบ่งออกได้เป็น 4 กรณีหากเราแบ่งผู้มีส่วนได้เสีย ออกเป็น ผู้ประกอบการและผู้บริโภค
13 เมษายน 2549	"TIFA" ทางเลือกใหม่ ถ้า FTA ไทย-สหรัฐฯ ไม่ประสบความสำเร็จ	สหรัฐฯอาจใช้"กรอบความตกลงทางการค้าและการลงทุน" เป็นก้าวแรกของความสำเร็จในการเจรจาทางการค้า
22 เมษายน 2549	ใช้กึ่งฝอยจีเอสพี ตกปลากระทิง FTA?	หากสหรัฐฯ ยกเลิกจีเอสพีที่ให้แก่ไทย จะมีผลกระทบมากน้อยเพียงใด
6 พฤษภาคม 2549	ใครได้ ใครเสียจากการเปิดเสรีจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ?	การเปิดเสรีการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐใน FTA ไทย-สหรัฐฯ จะช่วยให้การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐของไทยมีการแข่งขันมากขึ้น
20 พฤษภาคม 2549	"ไม่เข้าร่วม FTA อาเซียน-เกาหลีใต้" มีผลกระทบกับไทยแค่ไหน ?	การประมาณการผลกระทบของ FTA อาเซียน-เกาหลีใต้ที่มีต่อประเทศไทย
3 มิถุนายน 2549	CEPEA สูตรใหม่ของ FTA แห่งเอเชียตะวันออกเฉียง	การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการทำความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจอย่างเต็มรูปแบบในเอเชียตะวันออกเฉียง (Comprehensive Economic Partnership in East Asia: CEPEA)
17 มิถุนายน 2549	ปัญหา "เส้นก๊วยเตี๋ยพัวพันกัน" ในอาเซียน	การวิเคราะห์ปัญหาที่จะเกิดขึ้นหากประเทศต่างๆ หันมาทำ FTA กันอย่างไม่รอบคอบ
1 กรกฎาคม 2549	การปลอมแหล่งกำเนิดสินค้า: บทเรียนจากอินโดนีเซีย	การวิเคราะห์สาเหตุของการปลอมแหล่งกำเนิดสินค้า และผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงในต่างประเทศ
15 กรกฎาคม 2549	อนาคตและทางเลือกของ FTA ไทย-สหรัฐฯ	การคาดการณ์รูปแบบการเจรจา FTA ระหว่างไทยและสหรัฐฯ ในอนาคต และการเสนอแนะทางแก้ไขปัญหาที่จะเกิดขึ้น
29 กรกฎาคม 2549	ความท้าทายในการเจรจา FTA ไทย-อินเดีย	ปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการเจรจา FTA ระหว่างอาเซียนกับอินเดีย และโจทย์สำคัญสำหรับการเจรจา FTA ระหว่างไทยและอินเดีย
12 สิงหาคม 2549	หลุมฝังศพของ WTO !?!	การวิเคราะห์แนวโน้มที่ความตกลงการค้าเสรีระดับพหุภาคีจะไม่ประสบความสำเร็จ และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อประเทศไทยและประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ
26 สิงหาคม 2549	เตรียมตัวและเตรียมใจก่อนจะเจรจา FTA กับสหภาพยุโรป	การวิเคราะห์รูปแบบการทำ FTA กับประเทศกำลังพัฒนาของสหภาพยุโรปในช่วงที่ผ่านมา เพื่อเตรียมความพร้อมในการเจรจา FTA ระหว่างอาเซียนกับสหภาพยุโรป
9 กันยายน 2549	ผู้ประกอบการไทยใช้ประโยชน์จาก FTA มากแค่ไหน?	การวิเคราะห์การใช้สิทธิประโยชน์จากความตกลง FTA ฉบับต่างๆ ของผู้ประกอบการไทยในช่วงที่ผ่านมา

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้ให้ตอบคำถามที่ผู้เข้าชมเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ได้ฝากคำถามในประเด็นต่าง ๆ มายังคณะผู้วิจัยผ่านทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail) อย่างต่อเนื่องในช่วงที่ผ่านมา จากจำนวนไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด 27 ฉบับ คณะผู้วิจัยได้ตอบคำถามในประเด็นข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความตกลงการค้าเสรีไป 14 ฉบับ และในประเด็นผลกระทบจากการทำความตกลงการค้าเสรีไป 13 ฉบับ

2.4 บทสรุปการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชนโดยคณะผู้วิจัย

ที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยได้ให้ข้อมูลแก่ประชาชนผ่านช่องทางต่างๆ อย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการเผยแพร่ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ การให้ข้อมูลโดยตรงแก่กลุ่มที่มีความสนใจเป็นพิเศษผ่านงานสัมมนา และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านสื่อต่างๆ ในภาพรวมแล้ว คณะผู้วิจัยประเมินว่าการดำเนินการให้ข้อมูลดังกล่าวประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจ เมื่อพิจารณาจากผลการตอบรับที่ดีจากประชาชน ซึ่งสามารถวัดได้จากจำนวนผู้เข้าชมเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ที่มีมากกว่า 27,000 ครั้ง และจำนวนผู้เข้าร่วมการสัมมนาในแต่ละเวทีที่จัดขึ้น นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้รับข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากภาคส่วนต่างๆ ของสังคม ซึ่งเป็นประโยชน์ในการวิจัยอีก 3 โครงการมาก

บทที่ 3 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน ในต่างประเทศ: กรณีศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเทศแคนาดา

ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าระหว่างประเทศของประเทศแคนาดา⁴

เหตุผลที่คณะผู้วิจัยเลือกทำการศึกษานี้วิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศแคนาดานั้น เนื่องจากประเทศแคนาดาได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม แม้ว่าประเทศแคนาดาจะมีรูปแบบการปกครองและโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างจากประเทศไทยในหลายเรื่องก็ตาม แต่ข้อเสนอแนะบางส่วนที่ได้จากผลการศึกษาดังกล่าวน่าจะสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์กับประเทศไทยได้

3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการค้าของประเทศต่าง ๆ

ที่ผ่านมา การกำหนดนโยบายการค้าของหลาย ๆ ประเทศ มักจะไม่ได้ให้ความสำคัญกับความเป็นประชาธิปไตยมากนัก (democratic deficit) การขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้ภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเกิดความสงสัยและไม่ไว้วางใจรัฐบาลมากขึ้น ทำให้เกิดความเสียหายต่างๆ เช่น การมีบทบัญญัติด้านการลงทุนในความตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) ที่สร้างปัญหา ตลอดจนอาจนำมาสู่การเกิดเหตุการณ์ประท้วงการออกนโยบายการค้าต่างๆ

จากงานวิจัยของ Hocking (2004) ประเทศต่างๆ จึงได้ให้ความสำคัญกับประเด็นความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของประเทศมากขึ้น จากเดิมที่เคยกำหนดนโยบายจากภายในรัฐบาลเท่านั้น หรือที่เรียกกันว่า “โมเดลแบบสโมสร (Club Model: CM)” หรือ “โมเดลแบบปิด” เปลี่ยนไปเป็นการกำหนดนโยบายโดยมีการเปิดโอกาสให้ตัวแทนธุรกิจสามารถแสดงความคิดเห็นแก่รัฐบาลได้ หรือที่เรียกกันว่า “โมเดลแบบสโมสรขยาย (Adaptive Club Model: ACM)” หรือ “โมเดลแบบกึ่งปิด” จนไปถึงการกำหนดนโยบายที่เปิดกว้างมากที่สุดซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ สามารถแสดงความคิดเห็นได้ หรือที่เรียกกัน

---

⁴ เนื้อหาในส่วนนี้คณะผู้วิจัยอ้างอิงจากบทความเรื่อง “The Canadian model for public participation in trade policy formulation” ของ Ms. Ann Weston จากสถาบันวิจัย North-South Institute ที่คณะผู้วิจัยได้แปล เรียบเรียง และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษากึ่งทางการซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถอ่านเข้าใจได้โดยง่าย

ว่า “โมเดลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่างๆ (Multi-stakeholder Model: MM)” หรือ “โมเดลแบบเปิด” วัตถุประสงค์และลักษณะของรูปแบบการกำหนดนโยบายต่างๆ สรุปไว้ในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้า

รูปแบบ	ผู้เกี่ยวข้อง	วัตถุประสงค์	ลักษณะของกระบวนการ
โมเดลแบบสโมสร (Club Model: CM) หรือ โมเดลแบบปิด	ตัวแทนจากกระทรวง การต่างประเทศ - กระทรวงพาณิชย์ และ กระทรวงที่เกี่ยวข้อง อื่นๆ	เพื่อร่วมกันกำหนด นโยบายการค้าที่มีความ ซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ อันเนื่องมาจากการที่ กระทรวงต่างๆ มักจะมี จุดยืนที่แตกต่างกัน	- เป็นไปตามระบบบริหารราชการ แบบเดิม ซึ่งจำกัดการมีส่วนร่วมของ ประชาชนอย่างมาก - มักจะเกิดความขัดแย้งอันเนื่องมาจากการ มีจุดยืนที่แตกต่างกัน - ได้ข้อสรุปที่มีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ การค้าเสรีได้
โมเดลแบบสโมสร ขยาย (Adaptive Club Model: ACM) หรือ โมเดลแบบกึ่ง ปิด	- ตัวแทนจากกระทรวง การต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงที่ เกี่ยวข้องอื่นๆ - ตัวแทนธุรกิจ	เพื่อรับฟังข้อมูลจาก ภาคเอกชนสำหรับใช้ ประกอบการกำหนด นโยบายการค้า	- เป็นการประชุมที่รัฐเปิดโอกาสให้ ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในระดับหนึ่ง ภายใต้การควบคุม - มีการพูดคุยกันเรื่องผลประโยชน์และ ผลเสียที่จะเกิดขึ้นกับภาคธุรกิจ - ไม่สามารถตอบข้อสงสัยของสังคมได้ ว่าเหตุใดจึงต้องมีนโยบายการค้าเปิดเสรี การค้า
โมเดลผู้มีส่วนได้ส่วน เสียต่างๆ (Multi-stakeholder Model: MM) หรือ โมเดลแบบ เปิด	ตัวแทนภาคสังคม และ อาจจะมีตัวแทนจาก รัฐบาลหรือตัวแทนจาก ธุรกิจหรือไม่มีก็ได้	เพื่อขอความคิดเห็นและ ฉันทามติจากทุกภาค ส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก กลุ่มที่มีความคิดเห็น คัดค้านกับนโยบาย การค้า	- มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับทุกภาค ส่วนของสังคมมากขึ้น - พยายามตอบข้อสงสัยต่างๆ เพื่อให้ทุก ภาคส่วนเห็นว่านโยบายการค้าเสรีมี ความชอบธรรมและสามารถใช้ในการ พัฒนาประเทศได้ - อาจทำให้เกิดปัญหาหระหว่างรัฐบาลและ ผู้เข้าร่วมประชุมที่ไม่ใช่รัฐบาล จนทำ ให้ผู้เข้าร่วมประชุมบางกลุ่มถอนตัว ออกจากการประชุม

ที่มา: Hocking (2004)

ที่ผ่านมา กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของประเทศกำลังพัฒนามักจะไม่ประสบความสำเร็จ เนื่องจาก

- การขาดความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ และระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลส่วนท้องถิ่น เช่น ในประเทศแอฟริกาใต้ แม้ว่าสภาการพัฒนาเศรษฐกิจและแรงงานแห่งชาติ (National Economic Development and Labour Council: NEDLAC) และรัฐสภาจะมีหน้าที่ร่วมกันในการพิจารณาและออกกฎหมายต่างๆ แต่หากเป็นนโยบายด้านการค้า รัฐสภามักจะถูกจำกัดบทบาทลง เนื่องจากรัฐบาลมักจะข้ามขั้นตอนไม่ส่งให้รัฐสภาพิจารณาเห็นชอบ [Draper, 2005]
- การจำกัดบทบาทของผู้เข้าร่วมประชุมในเวทีการประชุมระดับต่างๆ เช่น การที่รัฐบาลบราซิลจำกัดบทบาทของสหภาพแรงงานและตัวแทนของสังคมกลุ่มต่างๆ ในการประชุมเวที SENALCA ซึ่งเป็นการประชุมกลุ่มเลขาธิการความตกลงเขตการค้าเสรีแห่งทวีปอเมริกา (FTAA) และการประชุมหารือด้านเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศสมาชิกตลาดร่วมอเมริกาใต้ (MERCOSUR) [Marconini, 2005]
- การขาดบุคลากรของรัฐที่มีความสามารถด้านนโยบายการค้า
- การขาดการปรึกษากับภาคธุรกิจ ซึ่งทำให้รัฐบาลไม่สามารถรับทราบข้อมูลที่แท้จริงว่าภาคธุรกิจต้องการและมีความสนใจในเรื่องใดบ้าง

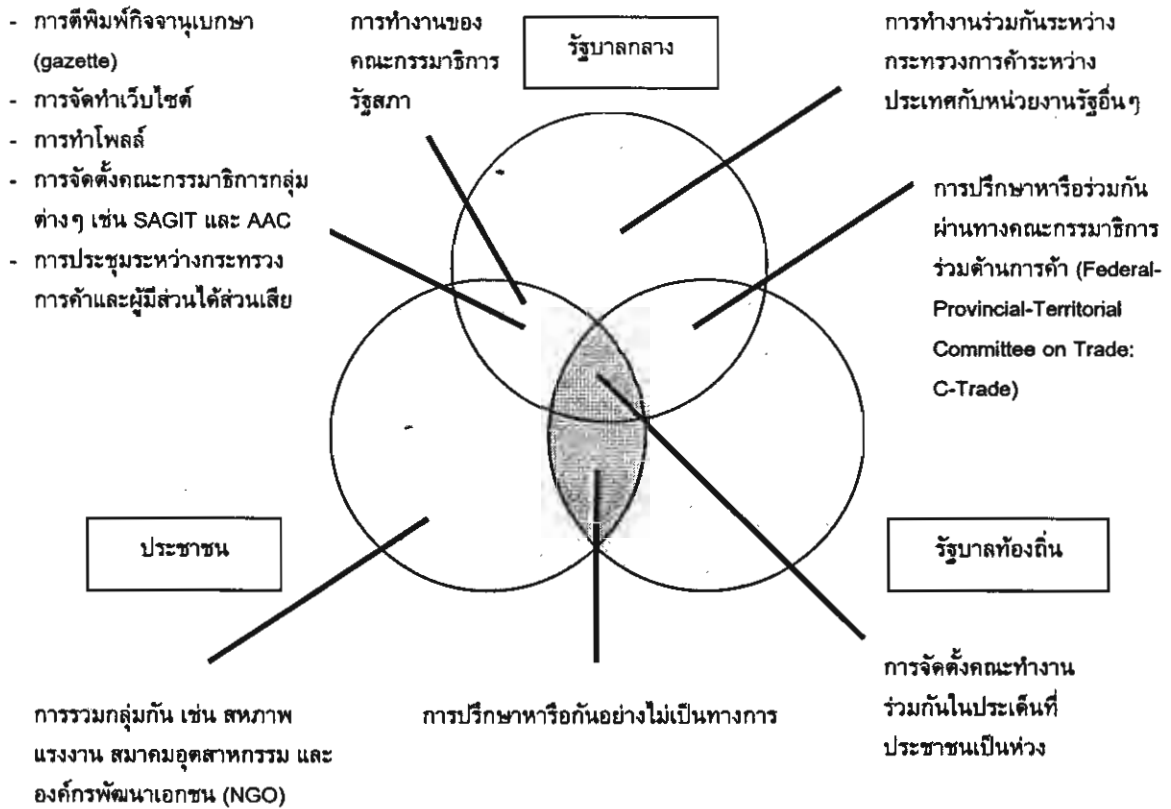
อย่างไรก็ตาม ประเทศกำลังพัฒนา กำลังปรับปรุงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่ ตัวอย่างการปรับปรุงที่น่าสนใจ เช่น รัฐบาลบราซิลได้จัดให้มีการประชุมระหว่างผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับหน่วยงานรัฐต่างๆ ซึ่งผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นมักเลือกปรึกษาหารือกับหน่วยงานรัฐที่ตนเชื่อมั่นโดยตรง หรือที่เรียกว่าการเลือกเวทีที่เข้าร่วม (forum shopping) [Marconini, 2005]

ในประเทศพัฒนาแล้ว เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปและสหรัฐฯ จะมีกลไกสำหรับกระบวนการปรึกษาหารืออย่างเป็นทางการ ทั้งที่เป็นกลไกสำหรับฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และหน่วยที่ไม่ใช่รัฐบาล (non-state actor) เช่น สหภาพยุโรปมีคณะกรรมการภูมิภาคยุโรป (European Commission's Committee of the Regions) ที่จะคอยปรึกษาหารือกับตัวแทนของสังคม สหรัฐฯ มีคณะกรรมการของสภาองเกรส และแคนาดามีคณะกรรมการรัฐสภาด้านการค้าและกลไกที่รัฐบาลกลางจะต้องปรึกษารัฐบาลมลรัฐผ่านทางคณะกรรมการร่วมที่เรียกว่า C-Trade เป็นต้น

3.2 ประสบการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศแคนาดา

แคนาดามีประสบการณ์ในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการค้ามานานแล้ว เริ่มตั้งแต่การจัดตั้งคณะกรรมการด้านการค้าและภาษีศุลกากรแห่งชาติแคนาดา (Canadian Trade and Tariffs Committee) ในช่วงต้นของทศวรรษ 1960 เพื่อปรึกษาหารือกับภาคเอกชนสำหรับการเจรจา GATT รอบ Kennedy การปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและสมาคมอุตสาหกรรมต่างๆ ในช่วงทศวรรษ 1970 เพื่อระบุดูอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีสำหรับการเจรจารอบโตเกียว และการจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อศึกษาอนาคตการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Royal Commission on the Economic Union and Development Prospects for Canada) หรือที่เรียกกันว่าคณะกรรมการ MacDonald ในปี 1982 เพื่อร่วมประชุมและปรึกษาหารือกับตัวแทนกลุ่มต่างๆ ทั่วประเทศ นับจากนั้นเป็นต้นมา แคนาดาได้พัฒนากระบวนการปรึกษาหารือกับทุกภาคส่วนมาโดยลำดับ รูปที่ 3.1 สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของแคนาดา จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของแคนาดาให้บทบาทแก่รัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น และประชาชนอย่างกว้างขวางผ่านกลไกต่างๆ รัฐบาลท้องถิ่นและประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะแก่รัฐบาลกลางในการเจรจาการค้าได้อย่างเสรี และตารางที่ 3.2 สรุปกลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่สำคัญของแคนาดา

รูปที่ 3.1 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของแคนาดา

ตารางที่ 3.2 กลไกการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ที่สำคัญของแคนาดา

ภาคส่วน	กลไกการมีส่วนร่วม
กระทรวงการค้าระหว่างประเทศกับหน่วยงานรัฐอื่นๆ	หน่วยงานรัฐอื่นๆ ให้ข้อมูลด้านเทคนิคและจุดยืนของตนแก่กระทรวงการค้าระหว่างประเทศในการเจรจาการค้าทุกระดับ
รัฐบาลกลางกับรัฐสภา	<ul style="list-style-type: none"> - ในการทำความตกลงการค้าเสรี รัฐบาลกลางไม่จำเป็นต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภา หากไม่มีการแก้ไขกฎหมายใดๆ เช่น ในกรณีการทำความตกลงการค้าเสรีกับประเทศในทวีปอเมริกากลาง - คณะกรรมาธิการด้านการต่างประเทศและการค้าระหว่างประเทศของสภาผู้แทนราษฎร (House of Commons Standing Committee on Foreign Affairs and International Trade: SCFAIT) จัดทำรายงานเกี่ยวกับอนาคตของแคนาดาในเวที WTO ซึ่งทำให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งช่วงก่อนการเจรจา ในระหว่างการเจรจา และช่วงหลังการเจรจา
รัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น	<p>การปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อขอข้อมูลและความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ เนื่องจากข้อผูกพันที่ระบุในความตกลงการค้าเสรีบางฉบับมีความเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบและอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลท้องถิ่นโดยตรง เช่น การปรึกษาหารือระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลมลรัฐควิเบกในประเด็นการเปิดเสรีการค้าในสาขาที่อาจจะมีผลกระทบต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม การปรึกษากับรัฐบาลมลรัฐบริติชโคลัมเบียในประเด็นการเปิดเสรีสินค้าเกษตร และการปรึกษากับรัฐบาลมลรัฐออนตาริโอในประเด็นการเปิดเสรีการบริการวิชาชีพ</p>
รัฐบาลกลางกับประชาชนและกลุ่มคนที่ไม่ใช่รัฐบาล	<ul style="list-style-type: none"> - การแถลงในกิจจานุเบกษา (gazette) ถึงประเด็นที่ต้องปรึกษาหารือ เพื่อแจ้งให้ประชาชนทราบและขอความคิดเห็นจากประชาชนว่ากฎหมายนั้นๆ ควรจะมีการแก้ไขในประเด็นใด เช่น การขอความเห็นจากประชาชนในการทบทวนกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดในความตกลงเสรีอเมริกาเหนือ (NAFTA) - การจัดทำเว็บไซต์โดยหน่วยงานรัฐ เช่น กระทรวงการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงการเกษตร เพื่อเผยแพร่ข้อมูลและข่าวคราวความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่เสริมการตีพิมพ์ในกิจจานุเบกษา (gazette) - การจัดตั้งคณะที่ปรึกษาด้านการค้าระหว่างประเทศรายสาขา (Sectoral Advisory Groups on International Trade: SAGIT) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากอุตสาหกรรม แรงงาน ผู้บริโภค นักวิชาการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ เพื่อร่วมกันให้ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นเจรจาและเสนอแนะจุดยืนในรายสาขาให้แก่คณะผู้เจรจา คณะที่ปรึกษา SAGIT อาจเข้าถึงข้อมูลที่โดยปกติจะไม่เปิดเผยต่อสาธารณชนเกี่ยวกับสถานะการเจรจาและข้อเสนอที่คณะผู้เจรจายกไปใช้ในการเจรจา ทั้งในระดับพหุภาคี ภูมิภาค และทวิภาคี คณะที่ปรึกษา SAGIT ในสาขาการเกษตรได้รับการยอมรับว่ามีบทบาทโดดเด่นมากที่สุด - การจัดตั้งคณะที่ปรึกษาทีมแคนาดา (Team Canada Inc. Advisory Board) ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจาก 20 อุตสาหกรรม เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการค้า การเข้าสู่ตลาดและการส่งเสริมการลงทุน และแผนการพัฒนาภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ - การจัดตั้งสภาที่ปรึกษาวิชาการ (Academic Advisory Council: AAC) เพื่อให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการค้า - การประชุมระหว่างกระทรวงการค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง เช่น กลุ่มธุรกิจ แรงงาน กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี และสิ่งแวดล้อม ผู้บริโภค และหน่วยงานระหว่างประเทศ

3.3 บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของแคนาดา และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย

แม้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของแคนาดาจะได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่ามีความก้าวหน้ามากกว่าหลาย ๆ ประเทศ แต่ยังมีประชาชนหลายกลุ่มที่ยังคงไม่พอใจและเห็นว่าควรจะมีการปรับปรุงบางกลไกที่ยังมีประสิทธิภาพไม่มากนัก ด้วยเหตุนี้ในปี 2004 รัฐบาลแคนาดาจึงได้จัดให้มีการประเมินประสิทธิภาพของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้ข้อสรุปที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

- ควรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมให้ตรงกับขอบเขตและเนื้อหาของการประชุมมากที่สุด
- ควรกำหนดวัตถุประสงค์ของการประชุมให้ชัดเจนว่าเป็นการประชุมเพื่อให้ความรู้แก่บุคคลทั่วไปหรือเพื่อต้องการคำแนะนำที่เป็นประโยชน์จริงๆ และหากเป็นการประชุมเพื่อขอคำแนะนำ ควรจะต้องมีการติดตามการนำข้อเสนอแนะนั้นไปใช้ เพื่อให้ผู้ที่ให้คำแนะนำได้ทราบว่าคำแนะนำของตนได้รับความสนใจจากรัฐบาล
- ควรจัดการประชุมให้ผู้เข้าร่วมการประชุมพบปะกันต่อหน้า แทนที่จะใช้การประชุมทางไกลผ่านระบบเทเลคอนเฟอเรนซ์เพียงอย่างเดียว
- ควรรับฟังความเห็นจากบุคคลกลุ่มต่างๆ ให้มากที่สุด ไม่ใช่รับฟังจากแค่กลุ่มธุรกิจ
- ควรเพิ่มความสามารถในการปรึกษาหารือให้แก่ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้ามีความยืดหยุ่น และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนมากที่สุด ภาครัฐควรพิจารณาใช้กลไกดังต่อไปนี้

- การประชุมโต๊ะกลมระหว่างรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มธุรกิจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักๆ ตามความจำเป็น
- การให้ข้อมูลและข่าวความเคลื่อนไหวที่เกี่ยวกับการเจรจาการค้า ทั้งในระดับพหุภาคี ภูมิภาค และทวิภาคี แก่กลุ่มธุรกิจต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ เช่น ปีละ 3 ครั้ง รวมทั้งการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มธุรกิจในประเด็นทางเลือกเชิงนโยบาย
- การประชุมโต๊ะกลมระหว่างหน่วยงานราชการกับกลุ่มนักวิชาการที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่น่าสนใจหรือกำลังมีปัญหา
- การจัดตั้งคณะที่ปรึกษาเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึกแก่คณะผู้เจรจาการค้าในประเด็นเฉพาะบางประเด็น เช่น คณะที่ปรึกษาประเด็นการเข้าสู่ตลาด (Market Access Advisory Groups) และคณะที่ปรึกษาด้านการเจรจาการค้าที่เกี่ยวกับสินค้าเกษตร (Agricultural Trade Negotiating Consultative Group: ATNCG)
- การให้ข้อมูลและรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนผ่านทางเว็บไซต์อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 4 การให้ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้าแก่ประชาชน ในต่างประเทศ: กรณีศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในประเทศออสเตรเลีย

ในบทนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าระหว่างประเทศของประเทศออสเตรเลีย⁵

เหตุผลที่คณะผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนของประเทศออสเตรเลียนั้น เนื่องจากประเทศออสเตรเลียได้รับการยอมรับว่าประสบความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมเช่นเดียวกับประเทศแคนาดา แม้ว่าประเทศออสเตรเลียจะมีรูปแบบการปกครองและโครงสร้างพื้นฐานที่แตกต่างจากประเทศไทยในหลายเรื่องก็ตาม แต่ข้อเสนอแนะบางส่วนที่ได้จากผลการศึกษาดังกล่าวน่าจะสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์กับประเทศไทยได้

4.1 ประสบการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศออสเตรเลีย

4.1.1 สภาพปัญหา

คณะกรรมการตรวจสอบของวุฒิสภา (Select Committee) ของออสเตรเลียได้ศึกษาเนื้อหาและกระบวนการในการทำความตกลงการค้าเสรีออสเตรเลีย-สหรัฐฯ (AUSFTA) และพบว่ากระบวนการที่ผ่านมาขาดการมีส่วนร่วมจากฝ่ายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของรัฐสภาในฐานะตัวแทนประชาชน

รัฐสภาออสเตรเลียมีบทบาทในความตกลง AUSFTA หลังจากที่รัฐบาลได้ลงนามในความตกลงไปแล้ว รัฐสภาจึงทำหน้าที่เพียงให้ความเห็นชอบความตกลงและผ่านกฎหมายที่เกี่ยวข้องเท่านั้น การที่รัฐสภาไม่ได้เข้ามามีบทบาทก่อนที่รัฐบาลลงนามในความตกลงทำให้รัฐสภาและประชาชนออสเตรเลียไม่สามารถศึกษาเพื่อทำความเข้าใจความตกลงดังกล่าวอย่างรอบด้านได้ เนื่องจากไม่ได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอ

---

⁵ เนื้อหาในส่วนนี้คณะผู้วิจัยอ้างอิงจากบทความเรื่อง "Trade treaty-making: getting the process right: Senate's Select Committee on the Free Trade Agreement between Australia and the United States of America" ของคณะกรรมการตรวจสอบของวุฒิสภา (Senate Select Committee) ของประเทศออสเตรเลีย ที่คณะผู้วิจัยได้แปล เรียบเรียง และเผยแพร่ผ่านเว็บไซต์ <http://www.ftadigest.com> ภาษาที่ใช้จึงเป็นภาษาทางการซึ่งประชาชนทั่วไปสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย

คณะกรรมการการค้าด้านร่วมด้านสนธิสัญญาของรัฐสภา (Joint Standing Committee on Treaties หรือ JSCOT) ซึ่งเป็นคณะกรรมการร่วมระหว่างสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาได้รับรายงานเรื่องความตกลง AUSFTA อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2004 JSCOT ได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะจนเสร็จสิ้นเมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 2004 ต่อมาในวันที่ 18 พฤษภาคม 2004 หรือ 4 วันหลังจากนั้น รัฐบาลออสเตรเลียได้ลงนาม AUSFTA กับรัฐบาลสหรัฐฯ โดยไม่ได้รับฟังข้อเสนอแนะของ JSCOT แต่อย่างใด หลังจากนั้นในวันที่ 23 มิถุนายน 2004 JSCOT ได้นำเสนอรายงานต่อรัฐสภาออสเตรเลีย อีกไม่กี่ชั่วโมงหลังจากนั้น รัฐบาลได้นำเสนอกฎหมายต่อรัฐสภาเพื่อรับรองให้ AUSFTA มีผลบังคับใช้ ในวันถัดมาคือวันที่ 24 มิถุนายน 2004 สภาผู้แทนราษฎร (House of Representative) ได้ให้ความเห็นชอบกฎหมาย ซึ่งต้องแก้ไขจากผลของความตกลงดังกล่าว

กล่าวโดยสรุป รัฐบาลออสเตรเลียได้ลงนามความตกลง AUSFTA อย่างเป็นทางการ ก่อนที่กระบวนการตรวจสอบโดยรัฐสภาจะเริ่มต้นขึ้น ทำให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบต่อความตกลงและออกกฎหมายเพื่อให้ AUSFTA มีผลในทางปฏิบัติ โดยไม่มีโอกาสได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน

4.1.2 ลักษณะพิเศษของความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ

Select Committee มีความเห็นว่า ความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศแตกต่างจากสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั่วไป เช่น สนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ หรือสนธิสัญญาด้านแรงงาน หรือความตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากความตกลงทางการค้าจะมีผลกระทบกว้างขวางต่อประเทศมากกว่า โดยเฉพาะความตกลงทางการค้าในปัจจุบัน ซึ่งครอบคลุมประเด็นต่างๆ ไม่เพียงแต่การลดภาษีนำเข้าสินค้าเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงประเด็นที่มีผลกระทบต่อนโยบายทางสังคม นโยบายด้านบริการสุขภาพ นโยบายสิ่งแวดล้อม ทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการสุขอนามัย การลงทุน และการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ความตกลงการค้าจึงสร้างข้อจำกัดต่อรัฐบาลในการดำเนินนโยบายภายในประเทศในด้านต่างๆ เช่น นโยบายการเงิน การคลัง การค้า การลงทุน

นอกจากนี้ ความตกลงทางการค้ายังมีกระบวนการระงับข้อพิพาทและกลไกการบังคับให้เป็นไปตามความตกลง เช่น การชดเชยค่าเสียหายในกรณีที่มีการละเมิดความตกลง ซึ่งทำให้ความตกลงทางการค้ามีผลผูกพันคล้ายกับกฎหมายเอกชนหรือกฎหมายสัญญา ในขณะที่สนธิสัญญาอื่นๆ มักไม่มีมาตรการลงโทษในกรณีที่ฝ่าฝืน นอกจากการกดดันทางการทูต

4.1.3 การทำสนธิสัญญาและกระบวนการทางรัฐสภา

ภายใต้โครงสร้างระบบการเมืองของออสเตรเลีย ฝ่ายบริหารมีอำนาจในการเจรจาสนธิสัญญาระหว่างประเทศตามมาตรา 61 ของรัฐธรรมนูญ ในขณะที่บทบาทของรัฐสภาถูกจำกัดเพียงการให้ความเห็นชอบความตกลง และอนุมัติความตกลงให้เป็นกฎหมายภายในประเทศตามมาตรา 51 (19) เท่านั้น โดยไม่มีอำนาจในการแก้ไขเนื้อหาของความตกลง

มาตรา 61 ของรัฐธรรมนูญระบุว่า อำนาจของฝ่ายบริหารเป็นของสมเด็จพระราชินีแห่งสหราชอาณาจักร Governor-General ในฐานะผู้แทนพระองค์เป็นผู้ใช้อำนาจบริหาร การปกครอง การกำกับดูแลตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นๆ ของประเทศ

มาตรา 51 (19) ให้อำนาจแก่รัฐสภาในการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกิจการระหว่างประเทศ ศาลสูง (High court) ได้ตีความในเรื่องนี้ไว้ว่า รัฐสภาอาจอนุมัติให้ความตกลงอันเนื่องมาจากการใช้อำนาจตามมาตรา 61 ของฝ่ายบริหาร เป็นกฎหมายภายในประเทศภายใต้มาตรานี้

ในทางปฏิบัติฝ่ายบริหารเป็นองค์กรหลักที่รับผิดชอบการทำสนธิสัญญา นับตั้งแต่การตัดสินใจ การเจรจา การกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดเนื้อหา จุดยืนการเจรจา รวมถึงการลงนามและการให้สัตยาบัน ซึ่งเป็นการตัดสินใจระดับรัฐมนตรีหรือในหลายกรณีเป็นการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรี ในขณะที่ JSCOT มีหน้าที่ทบทวนสนธิสัญญาเพื่อนำเสนอต่อรัฐสภาอย่างน้อย 15 วันก่อนที่จะมีการดำเนินการให้สนธิสัญญามีผลผูกพันต่อออสเตรเลีย

การเจรจาการค้าแบบพหุภาคีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเจรจาใน WTO เป็นกระบวนการที่มีเวลามาก และข้อมูลในการเจรจาได้ถูกเปิดเผยต่อสาธารณชนค่อนข้างมาก รัฐสภาจึงมีโอกาสถกเถียงในประเด็นต่างๆ และสามารถพิจารณากฎหมายที่จะต้องผ่านความเห็นชอบได้ดีกว่าในกรณีของความตกลงแบบทวิภาคี โดยเฉพาะความตกลง AUSFTA ซึ่งมีเนื้อหาที่ครอบคลุมประเด็นต่างๆ มาก

Select Committee เห็นว่า การตัดสินใจของรัฐบาลในการเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาใดๆ ควรอยู่บนพื้นฐานของการประเมินผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับออสเตรเลีย ในกระบวนการในการประเมินดังกล่าว ต้องมีการเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะและปรึกษาหารือกับฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ทั้งรัฐบาลของมลรัฐ (State) เขตปกครอง (Territory) และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เช่น กลุ่มอุตสาหกรรมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) นอกจากนี้ หากเป็นไปได้ รัฐบาลควรหาฉันทามติก่อนการตัดสินใจขั้นสุดท้าย เพื่อให้ผลประโยชน์ที่ตกแก่กลุ่มต่างๆ มีความสมดุลกัน

4.1.4 การปฏิรูปกระบวนการทำสนธิสัญญาปี 1996

ในปี 1996 ได้มีการปฏิรูปกระบวนการทำสนธิสัญญาของออสเตรเลียให้เปิดกว้างและโปร่งใสขึ้น การปฏิรูปดังกล่าวประกอบด้วยการจัดตั้งสภาสนธิสัญญา (Treaty Council) และการตั้งห้องสมุดสนธิสัญญาของออสเตรเลีย (Australian Treaties Library)

สภาสนธิสัญญาเป็นองค์กรที่สำคัญซึ่งประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีของรัฐบาลกลาง รัฐบาลมลรัฐ และเขตปกครอง สภาสนธิสัญญาทำหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่มลรัฐ เขตปกครอง และรัฐบาลกลาง ในกระบวนการการปรึกษาหารือ โดยมลรัฐและเขตปกครองสามารถหยิบยกประเด็นผลกระทบต่อนพื้นที่ของตนขึ้นมาเสนอต่อรัฐบาลกลางได้

ในปี 1996 ยังมีการก่อตั้งคณะกรรมการด้านร่วมสนธิสัญญาของรัฐสภา (JSCOT) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและรายงานการดำเนินการของรัฐบาลในการทำสนธิสัญญา ก่อนที่สนธิสัญญานั้นจะมีผลผูกพัน JSCOT มีอำนาจในการรับฟังข้อมูลและรายงานประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับสนธิสัญญา รวมทั้งประเด็นอื่นๆ ที่รัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศและการค้า (DFAT) ได้เสนอมา

JSCOT ต้องนำเสนอรายงานการวิเคราะห์ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest Analysis-NIA) เพื่อประกอบการพิจารณาสนธิสัญญาของรัฐสภา รายงานดังกล่าวจะต้องมีข้อมูลดังต่อไปนี้

- ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสนธิสัญญา
- พันธกรณีต่างๆ อันสืบเนื่องมาจากการทำสนธิสัญญา
- การออกกฎหมายภายในประเทศเพื่อให้สนธิสัญญามีผลในทางปฏิบัติ
- ค่าใช้จ่ายด้านการเงิน (financial cost) ที่จะเกิดขึ้นจากการทำให้สนธิสัญญามีผลในทางปฏิบัติ
- ผลสรุปที่ได้จากการปรึกษาหารือกับมลรัฐ เขตปกครอง อุตสาหกรรม กลุ่มชุมชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ

การปฏิรูปในปี 1996 ทำให้ประชาชนออสเตรเลียตื่นตัวในการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำสนธิสัญญา รวมทั้งมีการปรับปรุงการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชนด้วยการพัฒนาห้องสมุดสนธิสัญญา อย่างไรก็ตาม Select Committee ยังกังวลว่า การปรึกษาหารือและการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการการทำสนธิสัญญาในระดับที่เป็นอยู่ยังไม่เพียงพอ ที่สำคัญรัฐสภายังมีบทบาทในการพิจารณาสนธิสัญญาน้อยมาก

4.1.5 ข้อเสนอที่ผ่านมาของรัฐสภา

ที่ผ่านมารัฐสภาของออสเตรเลียเคยจัดทำรายงานเพื่อเสนอแนะในการทำความเข้าใจความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศมาแล้ว 2 ฉบับ โดยคณะกรรมการการกฎหมายและรัฐธรรมนูญของรัฐสภา (Senate Legal and Constitutional Committee) และ JSCOT

รายงานเรื่อง Trick or Treaty?: Commonwealth Power to Make and Implement Treaties ของ Legal and Constitutional Committee ของรัฐสภาได้ย้ำถึงความสำคัญของรัฐสภาในกระบวนการทำสนธิสัญญา โดยเฉพาะในสัญญาที่มีผลกระทบอย่างกว้างขวาง Legal and Constitutional Committee เห็นว่าการทำสนธิสัญญาของออสเตรเลีย เป็นการตัดสินใจโดยอิสระในฐานะรัฐอธิปไตย และเป็นการดำเนินการโดยรัฐบาลที่มาจาก การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย ด้วยเหตุผลดังกล่าว รัฐสภาจึงต้องให้ความเห็นชอบสนธิสัญญาเหล่านั้นรวมถึงต้องออกกฎหมายอนุวัติให้สนธิสัญญาบังคับใช้ได้ อย่างไรก็ตาม ยังต้องมีการปรับปรุงกลไกการปรึกษาหารือในกระบวนการทำสนธิสัญญาจากที่มีอยู่

ในประเด็นนี้ Select Committee มีความเห็นที่แตกต่างออกไปว่า การทำสนธิสัญญาในปัจจุบันสร้างภาระผูกพันต่อรัฐบาลและรัฐสภาในอนาคต เราจึงไม่สามารถกล่าวได้เต็มที่ว่า รัฐบาลได้รับมอบหมายมาจากประชาชนในการทำสนธิสัญญาทางการค้า โดยเฉพาะหากในการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองไม่ได้แถลงนโยบายการทำความเข้าใจความตกลงทางการค้าได้อย่างชัดเจน

ส่วนรายงาน Who's Afraid of the WTO?: Australia and the World Trade Organization ของ JSCOT ให้ความเห็นว่า แม้ว่ารัฐบาลได้พยายามปรึกษาหารือกลุ่มต่างๆ เพื่อกำหนดจุดยืนการเจรจาของออสเตรเลียภายใต้กรอบความตกลง WTO แต่รัฐสภาเข้ามามีส่วนร่วมน้อยมาก ยกตัวอย่างเช่น ในปัจจุบัน บทบาทของรัฐสภาออสเตรเลียในการเจรจา WTO ถูกจำกัดอยู่เพียงการตรวจสอบเฉพาะกิจ (ad hoc scrutiny) เท่านั้น

JSCOT เสนอให้จัดตั้ง Joint Standing Committee on Trade Liberalization เพื่อเปิดทางให้รัฐสภามีบทบาทในการทบทวนการเข้าร่วมความตกลงการค้าพหุภาคีมากขึ้น โดยให้คณะกรรมการดังกล่าวทบทวนนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ WTO และจัดทำรายงานประจำปีที่ครอบคลุมประเด็นสำคัญ อาทิ จุดยืนการเจรจา กรณีพิพาทที่เกิดขึ้น และนโยบายการปรับโครงสร้างของรัฐบาล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลออสเตรเลียให้ความเห็นว่า การตั้งกรรมาธิการเฉพาะเพื่อดูแลการเปิดเสรีทางการค้าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น และย้ำว่าคณะกรรมการที่มีอยู่แล้ว เช่น Joint Standing

Committee on Foreign Affairs, Defense and Trade (JSCFADT) และอนุกรรมการการค้า (Trade sub-committee) ทำหน้าที่ได้อย่างเพียงพอในปัจจุบัน

4.1.6 การปรึกษาหารือกับรัฐบาลท้องถิ่น

AUSFTA มีผลกระทบต่อเขตอำนาจของมลรัฐและเขตปกครองซึ่งเป็นรัฐบาลท้องถิ่นของออสเตรเลีย ดังนั้น มลรัฐและเขตปกครองจึงควรมีส่วนร่วมในกระบวนการทำ AUSFTA ด้วย สภานิติสัญญา (Treaties Council) เป็นกลไกหนึ่งในการปรึกษาหารือระหว่างรัฐบาลกลางกับรัฐบาลมลรัฐและเขตปกครอง ภายใต้ Principles and Procedures for Commonwealth-State Consultation on Treaties 1996 กลไกการปรึกษาดังกล่าวมีภาระหน้าที่และองค์ประกอบดังนี้

- สภานิติสัญญา (Treaties Council) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีของสหพันธรัฐ Premiers ของมลรัฐ และ Chief Ministers ของเขตปกครอง สภานิติสัญญามีหน้าที่ให้คำแนะนำต่อรัฐบาลในการทำสนธิสัญญา
- สภานิติสัญญาทำหน้าที่ตรวจสอบสนธิสัญญาที่มีผลกระทบต่อมลรัฐและเขตปกครอง โดยให้มีความร่วมมือระหว่างสภารัฐมนตรี (Ministerial Council) สภารัฐบาล (Council of Australian Government - COAG) และ Commonwealth-State-Territory Standing Committee on Treaties (SCOT) ทั้งนี้ให้มีเจ้าหน้าที่ระดับอาวุโสเป็นผู้ประสานงานและเตรียมรายงานข้อเสนอให้กับสภานิติสัญญา
- สภานิติสัญญาจะประชุมอย่างน้อย 1 ครั้งต่อปี โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุม และรัฐมนตรีต่างประเทศเข้าร่วมในกรณีที่เหมาะสม

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมา สภานิติสัญญาได้ประชุมเพียง 1 ครั้งในปี 1997 และไม่ได้เป็นการประชุมเพื่อพิจารณา AUSFTA เลย ต่อประเด็นนี้ Select Committee เห็นว่า สภานิติสัญญาควรเปิดประชุมเพื่อตรวจสอบ AUSFTA เพราะเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อมลรัฐและเขตปกครอง

การให้ข้อมูลเกี่ยวกับ AUSFTA แก่มลรัฐและเขตปกครองเคยเกิดขึ้นในการประชุมระดับประเทศบางครั้ง เช่น การประชุมของ National Trade Consultations และ Primary Industries Ministerial Council อย่างไรก็ตาม ไม่มีข้อกำหนดอย่างเป็นทางการที่ชัดเจนในเรื่องการมีส่วนร่วมของมลรัฐและเขตปกครองในกระบวนการทำความตกลงทางการค้า

การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำ AUSFTA ของมลรัฐและเขตปกครองในปัจจุบันจึงยังไม่เพียงพอ การปรึกษาหารือระหว่างรัฐบาลกลาง มลรัฐ และเขตปกครองยังอยู่ในลักษณะที่เป็นการ

ปรึกษาหารือเฉพาะกรณี เช่น เมื่อรัฐบาลกลางต้องการข้อมูลจากมลรัฐและเขตปกครองในการ
เจรจาเรื่องการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

4.1.7 การศึกษาโดยคณะวิจัยที่เป็นอิสระ

Select Committee เห็นว่า ยังมีงานวิจัยที่ไม่เพียงพอก่อนที่รัฐบาลออสเตรเลียจะ
ตัดสินใจเข้าสู่กระบวนการทำความตกลงทางการค้า นอกจากนี้ งานวิจัยที่มีอยู่มักมีข้อสรุปที่
ขัดแย้งกันในประเด็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจาก AUSFTA เนื่องจาก
แบบจำลองทางเศรษฐศาสตร์ต่างๆ ให้ผลที่แตกต่างกันมาก ผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้รับมอบหมายให้
ศึกษาผลกระทบความตกลงการค้าจากรัฐบาลมักแสดงบทบาทในการปกป้องท่าทีของรัฐบาลและ
ตอบโต้ทางการเมืองกับฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยมากกว่าทำหน้าที่วิเคราะห์ถึงผลดีและผลเสียของความ
ตกลงอย่างเป็นอิสระ

ที่ผ่านมา JSCOT เคยเสนอให้มีการวิจัยแบบสหวิทยาการ (multidisciplinary research)
เพื่อรองรับการทำความตกลงทางการค้า อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอดังกล่าวยังไม่ได้รับการปฏิบัติ
Select Committee เสนอให้รัฐบาลขอให้ Productivity Commission ซึ่งเป็นหน่วยงานวิชาการ
อิสระที่ได้รับความเชื่อถือสูง ศึกษาและให้คำแนะนำต่อการทำความตกลงทางการค้าต่างๆ ทั้งนี้
การมีการศึกษาที่เป็นอิสระและปลอดจากอคติจะช่วยให้รัฐบาลได้ข้อมูลที่ครบถ้วนรอบด้าน และ
ลดความระแวงจากสาธารณะว่า รัฐบาลมีจุดยืนล่วงหน้าแล้วในการกำหนดท่าทีต่างๆ

4.2 บทเรียนจากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของ ออสเตรเลีย และข้อเสนอแนะสำหรับประเทศไทย

จากการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการค้าของ
ออสเตรเลีย Select Committee ได้ข้อสรุปดังต่อไปนี้

- การกำหนดนโยบายการค้าของออสเตรเลียโดยเฉพาะการทำความตกลง AUSFTA
ที่ผ่านมาให้ความสำคัญต่อโอกาสของธุรกิจส่งออกมากกว่าผลกระทบต่อตลาด
ภายในประเทศ ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
- การมีส่วนร่วมในกระบวนการทำ AUSFTA ของมลรัฐและเขตปกครองในปัจจุบันยัง
ไม่เพียงพอ มลรัฐและเขตปกครองไม่มีกลไกอย่างเป็นทางการในการเสนอผลกระทบ
ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่ของตนต่อรัฐบาลและรัฐสภา นอกจากนี้ มลรัฐและเขตปกครอง
ยังไม่มีส่วนร่วมการเจรจา AUSFTA โดยตรง
- รัฐสภาจำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการทำสนธิสัญญามากขึ้น โดยเฉพาะ
สนธิสัญญาทางการค้าที่มีความสำคัญมาก เช่น AUSFTA

- ในการเจรจาการค้าที่มีความสลับซับซ้อน การเปิดเผยข้อมูลทั้งหมดอาจเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสมทางยุทธศาสตร์ แต่รัฐบาลควรสร้างความโปร่งใสในกระบวนการต่างๆ เท่าที่จะเป็นไปได้

ในสหรัฐ ฝ่ายบริหารจะไม่สามารถให้สัตยาบันต่อความตกลงทางการค้าได้จนกว่ารัฐสภาจะให้ความเห็นชอบ ในขณะที่ออสเตรเลียไม่มีกระบวนการดังกล่าว Select Committee มีความเห็นว่า รัฐสภาออสเตรเลียควรมีบทบาทเช่นเดียวกับรัฐสภาสหรัฐ ในการตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารในการทำ ความตกลงทางการค้า โดยให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของข้อเสนอในการเจรจา รวมทั้งติดตามผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยเฉพาะก่อนที่รัฐบาลจะลงนามในความตกลง การตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารจะทำให้การทำสนธิสัญญามีความโปร่งใส และรับผิดชอบต่อประชาชนมากขึ้น

กระบวนการพิจารณาและรับรองความตกลงการค้าของรัฐสภา ควรมีรูปแบบดังต่อไปนี้

1. รัฐบาลควรนำเสนอรายงานต่อรัฐสภา ก่อนตกลงเปิดเสรีภายใต้กรอบ WTO และก่อนเริ่มการเจรจาความตกลงทางการค้าแบบทวิภาคี รายงานดังกล่าวควรประกอบด้วยลำดับความสำคัญของหัวข้อในการเจรจา วัตถุประสงค์ของการทำความตกลง และข้อมูลอย่างครบถ้วนต่อผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กฎหมายและสิ่งแวดล้อม
2. รายงานดังกล่าวควรส่งไปที่คณะกรรมการการของรัฐสภาที่เกี่ยวข้อง เช่น JSCFADT เพื่อดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และรายงานไปยังรัฐสภาภายใน 90 วัน
3. เมื่อรัฐสภาพิจารณารายงานดังกล่าว แล้ว ควรมีการลงมติว่ารัฐสภารับรองการเจรจาของรัฐบาลหรือไม่ เมื่อรัฐสภารับรองแล้ว รัฐบาลจึงเริ่มต้นการเจรจาได้
4. เมื่อกระบวนการเจรจาเสร็จสมบูรณ์ รัฐบาลต้องนำร่างสนธิสัญญาพร้อมกับร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มาให้รัฐสภาพิจารณาในคราวเดียวกัน เพื่อให้รัฐสภาสามารถลงมติต่อทั้ง 2 เรื่องในวาระเดียวกัน

ทั้งนี้ ขั้นตอนดังกล่าวพร้อมทั้งรูปแบบของรายงานที่รัฐบาลต้องนำเสนอ อาทิ วัตถุประสงค์ของการทำสนธิสัญญาที่ชัดเจน ขั้นตอนระยะเวลาการเจรจา (time line) ควรถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย

คณะผู้วิจัยเห็นว่า ข้อเสนอแนะดังกล่าวของ Select Committee มีประโยชน์และน่าจะสามารถนำมาปรับใช้ให้เป็นประโยชน์กับประเทศไทยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อเสนอให้มีกฎหมายซึ่งกำหนดจุดประสงค์ในการเจรจาและความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับผู้มีส่วนได้เสีย

ฝ่ายต่างๆ เช่นเดียวกับ Trade Act ของสหรัฐฯ น่าจะเป็นแนวทางที่ดีสำหรับประเทศไทย กระบวนการตามกฎหมายดังกล่าวไม่น่าจะทำให้การลงทุนในความตกลงล่าช้าออกไปมาก หากรัฐบาลได้รายงานความก้าวหน้าในการเจรจาให้แก่รัฐสภาเป็นระยะอย่างต่อเนื่องแล้ว

ประโยชน์ของแนวทางนี้ต่อรัฐบาลก็คือ เมื่อรัฐสภายอมรับการทำสนธิสัญญาในหลักการแล้ว รัฐบาลจะมีความชอบธรรมในการเจรจามากขึ้น และทำให้ความตกลงที่เกิดขึ้นได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาง่ายขึ้นในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- Draper, P. (2005). Consultation dilemmas: transparency versus effectiveness in South Africa's trade policy, paper presented at 'Workshop on Trade Policy Making in Developing Countries' sponsored by the London School of Economics, May 25th, 2005.
(http://www.lse.ac.uk/collections/internationalTradePolicyUnit/Events/May2005/Draper_final.doc)
- Hocking, B. (2004). Changing the terms of trade policy making: from the 'club' to the 'multistakeholder' model, **World Trade Review**, Vol.3 No.1, 3-26.
- Select Committee (2004). Trade treaty-making: getting the process right, **Senate's Select Committee on the Free Trade Agreement between Australia and the United States of America**, Canberra.
- Weston, A. (2005). The Canadian model for public participation in trade policy formulation, paper presented at Thailand Development Research Institute, August 19th, 2005.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก การสัมมนาสัญจรเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและแนวโน้มการปรับตัวของภาคธุรกิจไทยจากการเปิดเสรีทางการค้า ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบัน รัฐบาลไทยมีนโยบายอย่างชัดเจนในการเปิดการเจรจาความตกลงการค้าเสรีในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เป็นต้น

ในด้านหนึ่ง ความตกลงการค้าเสรีที่จะเกิดขึ้นจะช่วยให้ผู้ส่งออกไทยสามารถเข้าถึงตลาดของประเทศคู่ค้าได้ดีกว่าผู้ประกอบการในประเทศคู่แข่ง และช่วยลดการกีดกันทางการค้าลงได้ในระดับหนึ่ง ดังนั้น ความตกลงการค้าเสรีจึงสามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวของการส่งออก การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการจ้างงาน อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่ง การเปิดเสรีทางการค้ากับประเทศต่างๆ เหล่านี้ทำให้ประเทศไทยต้องยกเลิกเงื่อนไขในการปกป้องการแข่งขันจากต่างประเทศ ซึ่งส่งผลให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อย แรงงาน และเกษตรกรในประเทศต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วจากการแข่งขันที่เพิ่มขึ้น

จ. สุราษฎร์ธานี มีรายได้หลักจากภาคการท่องเที่ยว ภาคเกษตรกรรม และภาคอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ดังนั้น นโยบายการค้าเสรีดังกล่าวจึงมีผลกระทบโดยตรงต่อภาคธุรกิจ แรงงาน และเกษตรกรในจังหวัดอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ตัวอย่างผลกระทบในด้านที่ความตกลงการค้าเสรีสามารถช่วยภาคธุรกิจได้ เช่น การผลักดันให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมธุรกิจท่องเที่ยวระหว่างกัน ทำให้คนต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดมากขึ้น การผลักดันให้ผลิตผลทางการเกษตรในจังหวัด เช่น ยางพารา ปาล์ม น้ำมัน และเงาะ เป็นต้น ได้รับสิทธิพิเศษทางภาษี รวมทั้งการลดอุปสรรคทางการค้าที่ไม่ใช่ภาษีต่างๆ เช่น การเจรจาผ่อนปรนการตรวจสอบด้านสุขอนามัยของผลไม้ตามมาตรฐาน GAP ของจีน เป็นต้น แต่ในทางกลับกัน ความตกลงการค้าเสรีก็อาจส่งผลกระทบในด้านลบ เช่น คนไทยบางส่วนอาจเลือกที่จะเดินทางไปท่องเที่ยวที่ต่างประเทศเพิ่มขึ้นแทนที่จะเดินทางมาที่ จ. สุราษฎร์ธานี เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการเดินทางบางรายการที่ลดลง และผักผลไม้จากจีนเข้ามาแย่งตลาดผักผลไม้ที่ปลูกในจังหวัด เป็นต้น

เพื่อให้ผู้ประกอบการ แรงงาน และเกษตรกร ใน จ. สุราษฎร์ธานี และจังหวัดใกล้เคียงสามารถรับทราบและติดตามความคืบหน้าการเจรจาทำความตกลงการค้าเสรีที่จะส่งผลกระทบต่อ

ตนเองได้อย่างทันท่วงที และสามารถวางแผนปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้จัดการสัมมนาขึ้นเป็นพิเศษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้ประกอบการรายย่อย แรงงาน เกษตรกร และประชาชนทั่วไป ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับการทำความตกลงการค้าเสรี เพื่อให้สามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นได้
2. เพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นผลกระทบที่น่าเป็นห่วงจากผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีทางการค้าในส่วนภูมิภาค
3. เพื่อเปิดโอกาสให้คนในส่วนภูมิภาคสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายการเปิดเสรีทางการค้า

กลุ่มเป้าหมายและจำนวนผู้เข้าร่วมสัมมนา

ตัวแทนผู้ประกอบการเอกชนในสาขาต่างๆ เช่น การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มเกษตรกร แรงงาน และผู้นำชุมชน ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดใกล้เคียง จำนวน 30-50 คน

หัวข้อการสัมมนา

1. ข้อควรรู้เกี่ยวกับการเปิดเสรีทางการค้า
2. ความคืบหน้าล่าสุดของการเจรจาความตกลงการค้าเสรี (FTA)
3. ผลกระทบต่อประเทศไทยและ จ. สุราษฎร์ธานี จากการทำความตกลงการค้าเสรี (FTA) กับต่างประเทศ
4. เสี่ยงสะท้อนจากคนสุราษฎร์ธานีในประเด็นผลกระทบที่น่าเป็นห่วง

วิทยากร

วิทยากรจากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย และวิทยากรเอกชนของหน่วยงานร่วมจัดงานในเขตภูมิภาค รวมทั้งตัวแทนผู้ประกอบการ แรงงาน เกษตรกร หรือผู้นำชุมชน ที่สามารถให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากการทำความตกลงการค้าเสรีจากประสบการณ์จริง

สรุปมุมมองและความคิดเห็นจากวิทยากร⁶

ในโอกาสที่ทีมงาน FTAdigest ได้ไปจัดงานสัมมนาสัญจร เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับผลกระทบและแนวโน้มการปรับตัวของภาคธุรกิจไทยจากก้าวเปิดเสรีทางการค้า ที่จ.สุราษฎร์ธานี เมื่อวันที่ 24 สิงหาคมที่ผ่านมา ได้มีการสะท้อนความคิดเห็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจากคนในท้องถิ่นในภาคส่วนต่างๆ ซึ่งได้แก่

- คุณจตุพร วัชรานาถ รองประธานสภาอุตสาหกรรม จ.สุราษฎร์ธานี
- คุณไกรวุฒิ ศิริอนันตภักดิ์ กรรมการหอการค้า จ.สุราษฎร์ธานี
- คุณสุขุม เจียมทวีบุญ ประธานคณะกรรมการสหกรณ์ผู้ผลิตพืชผักและผลไม้เพื่อการส่งออกสุราษฎร์ธานี จำกัด
- คุณอิลหยัด คชสวัสดิ์ นักวิชาการฝึกอาชีพ สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 11 จ. สุราษฎร์ธานี
- คุณนภดล ศรีภักตรา ผู้นำชุมชน

ในฐานะสื่อกลาง ทีมงาน FTAdigest จึงขอสรุปรวบรวมข้อคิดเห็นเหล่านั้นลงในเว็บไซต์ เพื่อส่งผ่านไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ได้รับทราบและนำข้อคิดเห็นเหล่านั้นไปปรับใช้ต่อไป

งานสัมมนาดังกล่าวจะประสบความสำเร็จไม่ได้เลยหากขาดความร่วมมือจากผู้ร่วมจัดงาน ซึ่งได้แก่ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี หอการค้าจังหวัดสุราษฎร์ธานี และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตลอดจนจนถึงชาวสุราษฎร์ธานีที่สนใจเข้าร่วมการสัมมนาและที่รับฟังผ่านการถ่ายทอดสดทางวิทยุคลื่น 103.5 MHz ซึ่งมี น.พ.ษัษฐบุตร พุทธิพันธ์ุเป็นผู้ดำเนินรายการ

ดร. สมเกียรติ:

ก่อนอื่นขอเริ่มที่ตัวแทนภาคเอกชน อยากเรียนถามคุณจตุพร ซึ่งเป็นรองประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานีว่า จากที่ทางทีมงาน FTAdigest ได้ทำการศึกษาและแสดงให้เห็นเมื่อช่วงที่แล้ว จะเห็นว่าสาขาเศรษฐกิจของ จ.สุราษฎร์ธานีสาขาหนึ่งที่มีโอกาสได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้า ไม่ว่าจะเป็น FTA กับญี่ปุ่น หรืออินเดีย คืออาหารทะเล ท่านคิดว่าภาคการประมงของไทยจะได้ประโยชน์จริงอย่างที่คาดการณ์กันหรือไม่

⁶ เนื้อหาในส่วนนี้คัดลอกมาจาก <http://www.ftadigest.com>

คุณจตุพร:

วันนี้ก็เป็นโอกาสที่ทาง TDRi ได้เป็นแม่งานจัดงานสัมมนา และย่อยเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวกับ FTA มาให้พวกเราชาวสุราษฎร์ธานีได้รับทราบ พวกเราอยู่บ้านนอก เวลาเขาเจรจากันเรื่องนี้ ตัวแทนของกระทรวงต่างๆ เขาก็เจรจากันอยู่ที่กรุงเทพฯ ข่าวสารทางสื่อมวลชนก็ไม่ค่อยได้สื่อมาถึง พวกเราแต่ละคนแต่ละสาขาอาชีพจึงต้องคอยติดตามจดจ้องในเรื่องสาขาของตัวเองเป็นหลัก แต่ว่าในนามของสภาอุตสาหกรรมและหอการค้าจังหวัด เราก็ต้องมองในหลายๆ สาขาเป็นภาพรวมด้วย เพื่อที่จะมาสื่อให้กับสมาชิกของเราได้ตื่นตัว และจะได้ใช้สิทธิหรือได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของเราผ่านไปทางช่องทางที่ควรจะเป็น

สำหรับประเด็นที่ยกขึ้นมาเรื่องอาหารทะเล ในบรรดาประเทศที่เราเจรจาทำ FTA ด้วยประเทศที่มีผลกระทบต่อเราโดยตรงหรือกระทบกับเรามากๆ ก็มีสหรัฐฯ และญี่ปุ่น ทั้งนี้ดูได้จากการที่สหรัฐฯ เป็นประเทศคู่ค้าหลักของเรา รองลงมาก็ญี่ปุ่น อันนี้พูดถึงทั้งอาหารทะเลและสินค้าอื่นๆ หลายๆ ชนิดด้วย นอกจากนี้ เรายังส่งอาหารทะเลไปยังสหภาพยุโรปด้วย

แต่การค้ากับประเทศเหล่านี้ก็มีปัญหาพอสมควร อย่างสหรัฐฯ ก็บีบเราในบางเรื่อง การเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาด (anti-dumping duty) ถือเป็นเรื่องใหม่ ส่วนเรื่องเก่าซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่เป็นเรื่อง อย่างเช่น เรื่องการจับกุมแล้วมีแต่ติดมาด้วย แล้วมาโทษว่าเราไปจับเต่า ทำลายเต่า มันเป็นการคิดแบบคนอันธพาล เขาไม่รู้ว่าประเทศไทยของเราอนุรักษ์เต่ามาตั้งนานแล้ว สมเด็จพระราชินีพระองค์ทรงเป็นห่วงเรื่องเต่าทะเลมาก จึงทรงให้ทหารเรือไปเพาะพันธุ์เต่าที่เกาะ ส่วนคนพังงาก็มีประเพณีปล่อยลูกเต่าลงทะเลมาตั้งหลายสิบปีต่อเนื่องกันมา เขาไม่ฟัง พอเรือประมงไปลากอวนติดเต่ามาตัวเดียวกลายเป็นเรื่องใหญ่โต ผมถึงบอกว่าเขาไม่ใช่เพื่อนทางการค้าแล้ว แต่เป็นคนคอยฉวยโอกาส

ส่วนเรื่องการเก็บอากรตอบโต้การทุ่มตลาดไปกันใหญ่เลย เวลาเขาตั้งกฎอะไรขึ้นมา เราก็ได้รับความเดือดร้อน เราก็ต้องไปชี้แจงกับเขา ชี้แจงอย่างเดียวไม่ได้ เราต้องระดมทุนด้วย เพราะว่าเราต้องจ้างทนายไปต่อสู้กับเขา ถึงแม้ว่าอเมริกาจะเป็นคู่ค้ารายใหญ่ แต่ผมคิดว่าเขาก็มีหลายเรื่องที่เขาใช้ความเป็นคนตัวโตเสียงดังรังแกคนตัวเล็ก

ส่วนเรื่องการค้ากับสหภาพยุโรป คงจะทราบกันว่า เขาให้สิทธิพิเศษทางภาษีศุลกากร (GSP) แก่เรา โดยการลดภาษีนำเข้าลงมาเรื่อยๆ แต่กว่าเขาจะยอมลดลงมาได้ เราก็ต้องเรียกร้องกันอย่างมาก อย่างเช่น ชมรมผู้ค้ากุ้งที่ต้องออกมาเผาหุ่นหรือเทไวน์ทิ้งกัน เพื่อให้เขาสำนึกว่าเราเป็นเกษตรกร เราต้องขายกุ้งตั้งกี่ตันถึงจะสามารถซื้อเครื่องบินได้สักลำ แต่เขาไม่เห็นใจและไม่เข้าใจเรา แต่พอมีเวทีแบบนี้ขึ้นมา เราก็สามารถยกเรื่องพวกนี้ไปเจรจากับเขาได้ อย่าง

การเจรจาความตกลงการค้าเสรีกับญี่ปุ่น เราก็เอาเรื่องของกุ้งไปเกี่ยวพันกับสินค้าตัวอื่นได้ เช่น เครื่องจักร รถยนต์ อุปกรณ์รถยนต์ รวมทั้งเรื่องการท่องเที่ยวด้วย

ส่วนเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าก็เป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วงมาก จริงๆ แล้วเรื่องกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้านี้มีมานานแล้ว โดยในสมัยก่อนเราจะเรียกว่า CO (certificate of origin) แต่ก่อนเราจะต้องมีการออกใบ CO เพื่อรับรองว่ากุ้งนี้มาจากประเทศไทย เป็นกุ้งที่เกิดในน่านน้ำไทย แต่ภายหลังเมื่อกฎมีการเปลี่ยนแปลง มีการกำหนดหลักเกณฑ์อย่างอื่นขึ้นมาใช้ เช่น การจับกุ้งจากทะเลจะต้องใช้แรงงานที่เป็นคนไทยจึงจะผ่านกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิด ซึ่งตามกฎหมายประมงของไทยที่มาเป็นสิบปีมาแล้วได้ระบุอย่างชัดเจนว่า ลูกเรือบนเรือประมงทุกคนต้องเป็นคนไทย แต่อาจจะผ่อนผันให้มีคนต่างชาติได้บ้างในกรณีที่ขาดแคลนแรงงานไทย แต่แรงงานต่างชาติเหล่านี้ก็ต้องมีการขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเราเองก็ได้ให้ค่าจ้าง สิทธิและความคุ้มครองแก่แรงงานต่างชาติเหล่านี้อยู่แล้ว

ต่อไปผมก็ยังสงสัยว่าไม้ที่เราส่งไปขายยังต่างประเทศ ยกตัวอย่างเช่น ไม้ยางพาราที่ตอนนี้เราทำตลาดได้ดี เดียวอีกหน่อยอาจมาถามว่าแล้วโรงเลื่อยคุณใช้แรงงานพม่ามาเลื่อยหรือเปล่า หรืออย่างสวนปาล์มน้ำมันมีการใช้แรงงานต่างชาติหรือไม่

แต่ในภาพรวมแล้ว ขณะนี้ในเรื่องของอาหารทะเลดูแล้วท่าทางเริ่มจะเห็นแสงรำไรๆ ในภาพบวก หลังจากที่เรารู้ได้ต่อสู้และดิ้นรนมาก่อนข้างมาก เรื่อง GSP ก็ทำท่าจะดี ตลาดญี่ปุ่นก็ทำท่าจะดี แต่ว่าทั้งนี้ เราเองต้องตระหนักอยู่ตลอดเวลาว่าเราทำธุรกิจกับเขา แต่ธุรกิจของเราเป็นธุรกิจทางด้านเกษตร ร้อยแลกหนึ่ง หรืออาจจะพันแลกหนึ่ง แต่สิ่งที่น่าภูมิใจคือการที่มาตรฐานสินค้าของเราอยู่ในระดับสูง เราสามารถส่งกุ้งไปขายที่ญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่กินกุ้งมาก และคนญี่ปุ่นเองก็มีความละเอียดและรู้จักกุ้งดีมาก ถ้าญี่ปุ่นยังยอมรับกุ้งจากบ้านเราได้ แสดงว่าคนไทยเราก็ยังมีโอกาส

สิ่งที่สำคัญก็คือว่ากุ้งที่เราส่งออกเป็นกุ้งแปรรูป ซึ่งมีความเสี่ยงในเรื่องสุขอนามัยอย่างมาก ปัจจุบันเราไม่ได้ใช้เครื่องจักร แต่เราใช้แรงงานคนในการแปรรูปกุ้ง 1 ตัวผ่านตามขั้นตอนต่างๆ ประมาณ 5 คน ถ้าเราพลาด เกิดมีการติดเชื้อโรค เราก็โดนร้องเรียนทันที ถ้าหันมาใช้เครื่องจักรแทน เราจะสามารถควบคุมคุณภาพได้ง่ายขึ้น พอเข้าขึ้นมา เราก็ทำความสะอาดเครื่องจักรแล้วฆ่าเชื้อโรค เมื่อเดินเครื่องผลิตก็就不用มีการติดเชื้อโรค เพราะฉะนั้น ที่ผ่านมามีคนถึงบอกว่าเราเริ่มเห็นแสงแล้ว แต่ในขณะที่เดียวกันเราก็ต้องระมัดระวังในทุกวินาทีและทุกฝั้วที่เราทำ

ดร.สมเกียรติ:

แล้วในส่วนของธุรกิจปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์ม ซึ่งถือว่าเป็นสินค้าหลักตัวหนึ่งในแถบภาคใต้ โดยเฉพาะในจังหวัดสุราษฎร์ธานี คุณไกรวุฒิมองผลกระทบของการเปิดเสรีทางการค้าต่อธุรกิจนี้อย่างไร

คุณไกรวุฒิ:

จริงๆ แล้วธุรกิจปาล์มน้ำมันของเราเริ่มมีมาตั้งแต่ตอนที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 หรือ 7 บอกว่าเราควรต้องผลิตปาล์มน้ำมันให้เพียงพอต่อการบริโภคภายในประเทศให้ได้ แต่ในปัจจุบันเราสามารถผลิตได้มากกว่าการบริโภคภายในประเทศไปแล้ว

และหากจะมาเปรียบเทียบความสามารถในการแข่งขันของเรากับประเทศที่ถือว่าเป็นผู้นำในตลาดโลกเหมือนกันอย่างประเทศมาเลเซียแล้ว จะเห็นว่ามาเลเซียเขาสามารถผลิตได้ 4 ตันต่อไร่ต่อปีโดยเฉลี่ย ในขณะที่เราผลิตได้ 2 ตันกว่าต่อไร่ต่อปี ถ้าจะถามว่าเราจะอยู่ได้ไหม ผมคิดว่าอยู่ได้ถ้ามีการปรับตัว ทั้งนี้เนื่องจากปัจจัยที่ทำให้ผลิตผลเรต่ำมีมาจากหลายปัจจัยประกอบกัน แต่ผมเชื่อว่าภาคเอกชนไทยเองอย่างสวนใหญ่ๆ บางสวน เขาก็สามารถผลิตได้ 4 ตันต่อไร่ต่อปี เขายังทำได้ทั้งๆ ที่ก็ปลูกในประเทศไทยเหมือนกัน

ส่วนธุรกิจน้ำมันปาล์ม ปัจจุบันราคาน้ำมันปาล์มของมาเลเซียอยู่ที่ประมาณ 1,300 ริงกิตต่อตัน หรือประมาณ 14-15 บาทต่อกิโลกรัม แต่บ้านเราตอนนี้จะอยู่ที่ประมาณ 17-18 บาทต่อกิโลกรัม สมมุติว่าถ้าเราเกิดเปิดเสรีการค้าวันนี้ ราคาน้ำมันปาล์มของเราก็จะต้องตกไปอยู่ที่ราคาเดียวกับตลาดโลกคือราคาของมาเลเซีย เกษตรกรไทยจำเป็นต้องปรับตัวทันที โดยถ้ามีการปรับตัว เกษตรกรไทยเราก็น่าจะอยู่ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในภาวะปัจจุบัน มาเลเซียอาจจะได้กำไร 10 บาท ส่วนเราได้กำไร 5 บาท แต่หากภาวะตลาดเปลี่ยนแปลงไป การแข่งขันสูงขึ้น มีพืชทดแทนอย่างอื่นเกิดขึ้น มาเลเซียอาจจะมีกำไรลดลงเหลือแค่ 2 บาท เขาก็ยังอาจจะอยู่ได้ แต่เราจะติดลบทันทีหากไม่มีการปรับตัวก่อน

ถามว่าเกษตรกรไทยจะปรับตัวอย่างไร เพื่อที่จะลดต้นทุนการผลิตของเราซึ่งยังสูงกว่าของเขา ผมมองว่าภาครัฐยังเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถช่วยเหลือได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่วยเหลือด้านงานวิจัยและพัฒนา ที่จะต้องมีมากกว่าในปัจจุบัน ซึ่งมีเพียงแค่การแนะนำว่าเกษตรกรควรจะปลูกปาล์มอย่างไร ใสปุ๋ยกันอย่างไร มันคงต้องมีตั้งแต่เรื่องว่า จะเอาผลผลิตของตัวปาล์มน้ำมันและน้ำมันปาล์มไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร เป็นต้น ส่วนเกษตรกรเองก็ต้องมีการปรับตัวโดยการบริหารจัดการต่างๆ

และผมยังอยากให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า การที่รัฐจะนำพืชผลตัวนี้และตัวอื่นๆ เข้าไปสู่การทำ FTA รัฐจะต้องคำนึงถึงเกษตรกรและผู้ผลิตในประเทศด้วยว่า เรามีศักยภาพและความพร้อมในการแข่งขันมากน้อยแค่ไหน ผมคิดว่านโยบายของรัฐหลายๆ นโยบายโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายเกี่ยวกับปาล์มน้ำมันอาศัยการสร้างกระแสโดยที่ยังไม่ได้มีการคิดอย่างถี่ถ้วนทั้งหมด อย่างกรณีกระแสของไบโอดีเซลเพื่อทดแทนการนำเข้าน้ำมันปิโตรเลียมบางตัวก็กำลังมาแรง ในเมื่อรัฐจับกระแสได้ถูกว่า ปาล์มน้ำมันเป็นพืชที่ให้ผลผลิตน้ำมันต่อไร่ต่อปีสูงที่สุดเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่นๆ ในโลก แต่การที่รัฐจะแนะนำให้เอาปาล์มเข้าไปปลูกที่ภาคอีสานและภาคเหนือ มันต้องดูกันว่าเป็นไปได้มากน้อยแค่ไหน ในแง่ของนักเกษตรและนักปรับปรุงพันธุ์ ผมเชื่อว่าเป็นไปได้ถ้ามีการปรับปรุงพันธุ์ แต่ในปัจจุบันผมยังไม่เชื่อว่ามีพันธุ์ปาล์มพันธุ์ใดที่จะไปครอบครองได้ และผลสุดท้ายที่จะเกิดขึ้นก็จะไปตกอยู่กับเกษตรกรผู้ปลูก ทำให้เกษตรกรเป็นหนี้เป็นสิน อีกตัวอย่างหนึ่งที่เห็นกันแล้วคือในกรณีที่เราเอายางเข้าไปปลูกในภาคอีสาน แต่ผลผลิตต่อไร่ของเราต่ำมาก

ผมมองว่า FTA ทำให้เกิดผลกระทบทั้ง 2 แ่ง ในแง่หนึ่งจะช่วยเร่งให้เราปรับตัว เพราะอย่างไรก็ตามเราคงหนีการค้าเสรีไปไม่พ้น แต่ในอีกแง่หนึ่ง ผมไม่เชื่อว่าประเทศเล็กๆ อย่างเราจะได้เปรียบประเทศใหญ่จากการทำ FTA ระหว่างกัน ซึ่งไม่ใช่แค่ปาล์มน้ำมัน แต่ยังรวมไปถึงพืชและธุรกิจอื่นๆ ด้วย

และหากพูดถึงผลกระทบจากความตกลงการค้าเสรีอื่นๆ ตอนนี้เราเริ่มได้รับผลกระทบจากการเปิดเสรีตามกรอบ WTO แล้ว เพราะว่าเราจะต้องมีการเปิดให้มีการนำเข้าปาล์มได้ แม้ว่ายังมีเงื่อนไขของพิกัดภาษี ซึ่งอาจจะยังไม่ถึง 0% ก็จริง

โดยสรุปแล้ว ในฐานะที่ผมอยู่ในอุตสาหกรรมนี้ ผมยังเชื่อว่าเราสามารถสู้กับคู่แข่งที่สำคัญอย่างมาเลเซียได้โดยการเพิ่มผลผลิต หรือที่เรียกกันว่าผลิตภาพ (productivity) ให้สูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตปาล์มน้ำมันของเราหลายตัวมีราคาถูกกว่า เช่น ที่ดินซึ่งผมไม่เชื่อว่าที่ดินเรามีราคาสูงกว่าของมาเลเซีย แรงงานของเราก็ถูกกว่าแน่นอน และเรายังมีแรงงานพม่าที่จะนำเข้ามาใช้ในภาคเกษตรได้อีกมาก จากการที่ตอนนี้รัฐก็ค่อนข้างจะผ่อนปรนเรื่องแรงงานนี้มากขึ้น ถึงแม้ว่าปุ๋ยเคมีของเราจะแพงกว่าเขาแน่นอน เพราะมาเลเซียเป็นผู้ผลิตปิโตรเลียม ซึ่งปุ๋ยก็เป็นผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมี

ในเมื่อปัจจัยต่างๆ เราสามารถสู้ได้ แต่ทำไมปัจจุบันผลผลิตเราถึงได้ต่ำกว่า ต้องมามองว่าโครงสร้างการผลิตของเราเป็นเกษตรกรรายย่อยถึง 80% และเป็นรายใหญ่แค่ 20% ซึ่งตรงข้ามกับมาเลเซีย ผมไม่ได้มองว่ารายย่อยจะสู้รายใหญ่ไม่ได้ แต่เพียงมองว่ารายย่อยต้องมีการปรับตัว เกษตรกรรายย่อยไทยมีพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่ผมอยากจะให้ข้อคิด บางครั้งเกษตรกรมี

สวนอยู่ 40-50 ไร่ แต่ไม่ได้ทำอะไรเองเลย จ้างคนอื่นเข้าไปตัดปาล์มให้ ใส่ปุ๋ยให้ ซึ่งก็แล้วแต่ว่า นายคนนี้จะทำอย่างไร หากปรับพฤติกรรมนี้ได้ผมเชื่อว่าเราจะไม่แพ้มาเลเซีย ตอนนี้มาเลเซียมี ต้นทุนการผลิตน้ำมัน 1 ตันอยู่ที่ 800 ริงกิต เขาขาย 1,300-1,400 ริงกิตได้กำไรตั้งที่เปอร์เซ็นต์ และถ้าราคาขายลดลงไปถึง 1,000 ริงกิต เขาก็ไม่กลัว แต่ผลผลิตของเราได้ต่ำกว่า ดังนั้น ต้นทุน ต่อหน่วยก็ต้องแพงกว่าอย่างแน่นอน

ดร.สมเกียรติ:

ในส่วนของผลกระทบต่อพืชผักและผลไม้ คุณสุขุม เจียมทวี ซึ่งเป็นประธาน คณะกรรมการสหกรณ์ผู้ผลิตผักและผลไม้คงจะให้รายละเอียดกับเราได้โดยเฉพาะเรื่องผลกระทบ จากการตกลงกันระหว่างไทยและจีนในการลดภาษีผักผลไม้ให้เหลือ 0% ตามโครงการเก็บเกี่ยว ล่วงหน้า (early harvest) ซึ่งก่อนที่จะเปิดเสรีระหว่างไทยกับจีน ผู้บริหารประเทศของไทยก็บอกว่าไทยได้ประโยชน์อย่างแน่นอน เพราะว่าประชากรของจีนมีมากถึง 1,200 ล้านคน เพราะฉะนั้น ปากที่เค้าจะบริโภคผักผลไม้ของเราได้มันมีมากกว่าปากของคนไทยซึ่งมี 60 กว่าล้านคนที่จะไป บริโภคผักผลไม้จีน ไม่ทราบว่าการทำ FTA กับจีนมาแล้วเกือบ 2 ปีมีผลออกมาอย่างไรบ้าง

คุณสุขุม:

เรื่องการเปิดการค้าเสรีกับจีนตลอดเวลาที่ผ่านมาสองปีเราจะเห็นว่า เราได้รับผลกระทบ ทั้งด้านบวกและด้านลบ

ผลกระทบด้านบวกก็คิดว่าเป็นการที่ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าพวกผักผลไม้ได้ในราคา ถูก หรือสามารถซื้อผักผลไม้ที่ในอดีตไม่สามารถจะซื้อได้เพราะมีราคาสูง

ส่วนผลกระทบด้านลบ ผลไม้ของจีนทะลักเข้ามาทั่วแบบปูพรมในทุกพื้นที่ของประเทศ ไทย ผู้ที่ค้าผลไม้ทั้งนำเข้าและส่งออกจึงได้รับผลกระทบอย่างชัดเจน จากที่เราสอบถามทางผู้นำ เข้า เช่น ห้างเดอะมอลล์ จะเห็นได้ว่าการนำผักผลไม้เข้าจากจีนค่อนข้างจะส่งผลกระทบต่อกลไก ทางการตลาดอย่างมหาศาลทีเดียว เพราะว่าเรามีข้อจำกัดทั้งทางด้านการตลาดและการบริโภค

ผลไม้ที่ได้รับผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดจนที่สุดก็คือส้ม อย่างส้มสายน้ำผึ้งที่เป็นส้มที่จะ ออกสู่ตลาดในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ แล้วในช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม สินค้า พวกแอปเปิล สาลี่ และองุ่นของจีนก็ทะลักเข้ามาอย่างมาก เดิมกระเพาะอาหารของผู้บริโภคมีไว้ ให้กับผลไม้ของไทยเท่านั้น แต่พอมีผลไม้จากจีนหลายอย่างเข้ามาแย่งส่วนแบ่งในกระเพาะ อาหารด้วย ทำให้ปริมาณการซื้อขายผลไม้ไทยลดลงอย่างชวบชาบ กลายเป็นว่าสินค้าล้นตลาด

ในส่วนของชาวสวน เมื่อสินค้าล้นตลาดไม่มีที่ระบาย ชาวสวนก็ได้รับผลกระทบ จากเดิม ที่เมื่อก่อนขายสินค้าแล้วได้เงินสด แต่ตอนนี้ขายแล้วไม่ได้เงินสด เนื่องจากผู้ค้าส่งที่มาซื้อผลไม้ จากเกษตรกรไม่สามารถระบายราคาซื้อขายได้ เขียนในใบเสร็จได้เพียงว่ามีการซื้อขายกันก็ กิโลกรัม เท่านั้น ซึ่งต้องรองจนกว่าผู้ค้าส่งจะขายให้ผู้ค้าปลีกได้กำไรแล้วจึงจะจ่ายให้

ในส่วนของผู้ค้าส่งและผู้ค้าปลีก เมื่อสินค้าล้นตลาดก็จะเกิดปัญหาเสถียรภาพการตลาด ทำให้ไม่สามารถการประกันราคาได้ ในที่สุดราคาขายสัมก็อยู่ที่ กิโลกรัมละ 15 บาทหรือ 12 บาท แม้ค้าขายปลีกก็ขายไม่ออก เงินของเขาก็ไม่จ่าย ของใหม่ก็จะค้างอีก ผลที่สุดปัญหาที่จะทำให้ แม้ค้าขายส่งหลายรายต้องล่มสลายไปด้วยหลายราย เนื่องจากผลของ การขาดทุนต่อเนื่องจนสู้ไม่ไหวและต้องเลิกไป

นอกจากนี้ รัฐบาลจีนเขาค่อนข้างจะเอาใจใส่กับแรงงานและภาคการเกษตรของเขา มีการ ใช้ระบบเข้าไปดูแลอย่างทั่วถึง อย่างพื้นที่การทำสวนของเขา คนหนึ่งก็ไม่ต้องทำมาก เขาจึง สามารถทำออกมาได้ที่ต้นทุนต่ำมาก เพราะใช้แรงงานตัวเอง ไม่ต้องจ้างแรงงานคนอื่น แต่ของ เราต้องใช้แรงงาน ซึ่งนับวันค่าจ้างแรงงานก็แพงขึ้นเรื่อยๆ บวกกับค่าปุ๋ยก็ดี ค่ายาฆ่าแมลงก็ดี และค่าน้ำมันดีเซลสำหรับใช้กับเครื่องรดน้ำก็ดี ซึ่งราคาน้ำมันก็สูงขึ้นทุกปีในช่วงที่กำลังจะเข้าสู่ หน้าแล้ง ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนทำให้ต้นทุนสูงขึ้น แต่ผลผลิตที่ออกมากลับมีราคาที่ลดต่ำลง

เราจะเห็นอย่างเงาะเมื่อก่อนขายได้ กิโลกรัมละ 8 บาท โดยใช้ปุ๋ยราคากระสอบละ 350 บาท แรงงาน 60 บาท น้ำมันดีเซลลิตรละ 6.80บาท แต่ขณะนี้ น้ำมันดีเซล 20 กว่าบาท แรงงาน โดยเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 180 บาท และกิปุ๋ยราคากระสอบละ 700กว่าบาท ต้นทุนการผลิตสูงขึ้นไม่รู้ กี่เท่า แต่ผลผลิตยังขายได้ในราคาเดิม เพราะฉะนั้นมาตรฐานการครองชีพของเกษตรกรจึงได้รับ ผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ดร.สมเกียรติ:

ในปัจจุบันยังมีปัญหาเรื่องอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีของจีนอีกหรือไม่ อย่างเช่น ปัญหาการ นำเข้าไปยังมณฑลต่างๆ ของจีน ซึ่งมีกฎระเบียบที่นอกเหนือจากส่วนกลาง เท่าที่ทราบมาจาก ประธานหอการค้า จ.สุราษฎร์ธานี ท่านพูดทำนองที่ว่าเมื่อมีการตกลงแล้วว่าสวนไหนที่ได้รับการ รับรองจากจีนแล้ว ก็สามารถส่งผักผลไม้เข้าไปได้เลยโดยไม่ต้องมีการตรวจกันอีกแล้ว ระบบนี้ มันเกิดขึ้นแล้วมีผลจริงหรือไม่ และช่วยให้การส่งออกของไทยง่ายขึ้นจริงหรือไม่

คุณสุขุม:

เรื่องเกี่ยวกับการเจรจาการค้าลงในแต่ละมณฑลยังมีปัญหาเรื่องปลีกย่อยอยู่ เนื่องจากมณฑลต่างๆ ของจีนยังเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางอยู่ จึงมีกฎหมายและระเบียบปฏิบัติของตัวเองอยู่

จากที่ผมสังเกตและไปสัมผัสมาด้วยตัวผมเอง เมื่อประมาณ 3 ปีที่แล้ว ผมได้ไปงานสินค้าไปรโมชัน road show ที่จังหวัดฟูโจว มณฑลฟูเจี้ยน หรือที่เรียกกันว่าฮกเกี้ยน เพื่อช่วยบริษัทหนึ่งในการโฆษณาทุเรียนกวน ทุเรียนอบแห้ง และทุเรียนสด ปรากฏว่าได้รับการตอบสนองและขายดีมาก แต่ที่เรามองเห็นอย่างหนึ่งก็คือส่วนที่รัฐบาลเจรจาในด้านการตลาดและการอำนวยความสะดวกเรื่องภาษีนั้น ภาพออกมาค่อนข้างจะรับได้ แต่วิธีปฏิบัติมันไม่เป็นไปตามนั้น เมื่อเปิดงานเสร็จและอธิบดีกรมการค้าภายในสมัยนั้นเดินทางกลับ เรากลับไม่สามารถนำสินค้าเข้ามาขายได้ ผมถามพนักงานของบริษัทว่าทำไมเราจึงไม่สามารถนำสินค้ามาขายได้สักที จึงได้ทราบว่าเจ้าหน้าที่ศุลกากรของจีนบอกว่าสินค้านำมาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เราก็เลยต้องให้บริษัทที่เป็นตัวแทนอยู่ที่เซี่ยงไฮ้ไปประสานงานที่ทำเรือหลี่ซู่ย เพื่อไปเอาใบเสร็จเสียภาษีที่กวางเจา แล้วแพคเกจมาศุลกากรที่ฟูโจว แต่พอเรายื่นเอกสารต่างๆ เสร็จแล้วเขาก็ยังไม่อนุญาตให้ขายอีก ในที่สุดเราเลยตัดสินใจตัดสินใจติดสินบนทุเรียนให้เจ้าหน้าที่ศุลกากรทั้ง 6 คน คนละ 4 ลูก รวมเป็น 24 ลูก เท่านั้นก็ได้ไฟเขียว เปิดขายได้ 2 วันกว่าก็ขายได้หมด

ดังนั้น ขั้นตอนเกี่ยวกับกฎหมายและการเจรจาบนโต๊ะก็ไปอย่างหนึ่ง แต่ว่าวิถีภาคปฏิบัติ นั้นมันไม่ง่ายเลยสำหรับบุคคลธรรมดาที่ต้องการจะทำการค้าขาย อย่างที่บอกว่าประชากรจีนมีพันกว่าล้านคน เพียงแค่คนจีนในมณฑลเดียวมาบริโภคผลไม้ของ จ.สุราษฎร์ธานี เราก็ผลิตเท่าไรก็ไม่พอขายแล้ว แต่ในความเป็นจริงแล้ว สิ่งเหล่านี้มันไม่สอดคล้องกัน มันมีอุปสรรคหลายๆ อย่างที่เกิดขึ้น และในขณะเดียวกัน การปฏิบัติของฝั่งไทยเราเองค่อนข้างจะอิสระและให้ความสะดวกแก่สินค้าจีนมากกว่า

ดร.สมเกียรติ:

เท่าที่พูดมาไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของของค่าแรงที่คุณสุขุมพูดถึง และในเรื่องของผลิตภาพแรงงานที่คุณไกรวุฒิพูดถึง รวมทั้งการที่เกษตรกรต้องปรับตัวและต้องรู้จักเทคโนโลยีการจัดการใหม่ๆ ต่างๆ เหล่านี้ ทำให้โจทย์ใหญ่โจทย์หนึ่งน่าจะอยู่ที่การพัฒนาฝีมือแรงงาน เพราะดูเหมือนว่าเราจะยกผลิตภาพ (productivity) ขึ้นไม่ได้ถ้าแรงงานไม่ปรับผลิตภาพด้วย จากการที่คุณอิลหยัดมีบทบาทเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือแรงงานมาเป็นเวลานาน อยากทราบว่าสภาพปัญหาฝีมือแรงงานใน จ.สุราษฎร์ธานีเป็นอย่างไร เราควรจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไรเราถึงจะไม่แพ้จีน หรืออย่างกรณีภาคการประมงที่อาจจะได้รับความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าที่ญี่ปุ่นกำหนดว่าได้กึ่งจะต้องเป็นคนไทย

คุณอิลหยัด:

FTA จะมีผลกระทบต่อแรงงานอย่างแน่นอนจริงๆ แล้วในสมัยก่อนเราจะมีปัญหาว่า คนมีแต่งงานไม่มี แต่ในปัจจุบันกลับเป็นว่า งานมีแต่คนไม่มี ปัญหาที่น่าห่วงอันหนึ่งที่สถานประกอบการหลายๆ ที่พูดถึงคือปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีคุณภาพ บางทีก็จำเป็นต้องใช้แรงงานต่างด้าว เช่น แรงงานพม่าซึ่งมีอยู่เกือบครึ่งหนึ่ง รวมทั้งแรงงานลาวที่รัฐบาลกำลังจะสนับสนุนให้เข้ามาทำงานในบ้านเรา

ดังนั้น เมื่อเราจะไปแข่งขันกับต่างประเทศ เราก็จะเจอปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นการแข่งขันกันในเรื่องของแรงงานระดับล่าง เราสู้จีนไม่ได้เพราะว่าจีนมีค่าแรงที่ต่ำกว่า สินค้าจีนหลายๆ ตัวจึงสามารถไปตีตลาดไทยและตลาดทั่วโลกได้ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงมาก แต่หากเรามีการพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพสูงขึ้น เราก็จะสามารถแข่งขันสู้กับเขาได้ ยกอย่างเช่น ไม้ยางพาราที่ทำกันในบ้านเราตอนนี้ เราสามารถทำตลาดส่งออกไปที่ญี่ปุ่นได้ ถึงแม้ว่าเราจะสู้จีนในเรื่องราคาไม่ได้ แต่ญี่ปุ่นบอกว่าสินค้าที่จะไปญี่ปุ่นได้จะต้องมีคุณภาพด้วย ประเทศไทยเราจึงควรต้องขายเรื่องคุณภาพ เรื่องของดีไซน์ และเรื่องของ finishing เมื่อแรงงานเป็นแรงงานงานที่มีฝีมือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ผลิตออกไปก็จะเป็นที่ยอมรับ เพราะฉะนั้นตัวแรงงานที่มีคุณภาพจะมาเกี่ยวพันกันในเรื่องของ การเพิ่มผลผลิต แล้วอีกประเด็นหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยคือเรื่องของ ความปลอดภัยและสวัสดิการของแรงงานว่าเป็นไปตามมาตรฐานของแรงงานหรือไม่ เรื่องนี้ถือเป็นการกีดกันทางการค้าอีกเรื่องหนึ่ง

แรงงานบ้านเราต่อไปต้องส่งเสริมให้เป็นแรงงานฝีมือมากขึ้น ส่วนแรงงานที่หลังไหลกันเข้ามาจากต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นจากลาวหรือพม่าก็ใช้ในส่วนที่เป็นแรงงานระดับล่าง คนไทยต้องเป็นแรงงานอีกระดับหนึ่งที่มีคุณภาพ แล้วจะสร้างคุณภาพของแรงงานไทยขึ้นมาได้อย่างไร สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานจะเป็นผู้รับผิดชอบในเรื่องนี้ โดยจัดให้มีการฝึกอบรมให้กับแรงงานเหล่านี้

แรงงานที่เราพัฒนาฝีมือให้ในตอนนี้เป็นเรื่องของแรงงานใหม่ เมื่อได้รับการพัฒนาแล้ว แรงงานใหม่ส่วนใหญ่ออกไปก็จะมีงานทำทั้งหมด และเราไม่ได้พัฒนาให้เฉพาะช่างอุตสาหกรรม แต่เราทำให้ทุกสาขาอาชีพรวมทั้งแรงงานในภาคเกษตรและการบริการ อย่างในตอนนี้นะเราไปพัฒนาแรงงานภาคบริการในสมัย ซึ่งตอนนี้สถานบริการทุกแห่งต้องการแรงงานเหล่านี้อย่างมาก

สำหรับแรงงานต่างชาติ เราก็มีแนวโน้มว่าจะฝึกให้ เพราะว่าเขามาทำงานให้กับประเทศไทยและคนไทย นอกจากนี้ สิ่งก็ตามมากับแรงงานต่างชาติที่ยังเป็นปัญหาอยู่ก็คือลูกหลานของเขา เพราะว่าลูกหลานเหล่านี้ไม่สามารถเข้าศึกษาทางตรงได้ และอาจจะต้องมาศึกษาทางด้าน

อาชีพะ เรายังคิดอยู่แต่ก็ยังไม่ได้ดำเนินการใดๆ เนื่องจากเรื่องนี้อาจจะไปเกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคงของประเทศ แต่ขอยืนยันว่า สำหรับคนไทยทุกสาขาอาชีพเราฝึกให้ทั้งหมด

ดร.สมเกียรติ:

ผมขอเสริมเพิ่มอีกว่า โจทย์เรื่องแรงงานจะเป็นโจทย์ใหญ่อีกโจทย์หนึ่งสำหรับเรื่อง FTA เพราะว่าอย่างความตกลง FTA กับสหรัฐฯ จะมีบทบัญญัติเรื่องแรงงานมาเป็นพิเศษ เนื้อหาสาระหลักๆ ก็จะบอกว่าประเทศคู่ภาคี คือทั้งไทยและสหรัฐฯ จะต้องคุ้มครองแรงงานและให้สิทธิแก่แรงงานเหมือนกับที่องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) กำหนด เช่น ต้องให้สิทธิในการรวมตัวกัน และต้องให้สิทธิในเรื่องความปลอดภัย เป็นต้น ถ้าประเทศไทยไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ เหล่านี้ก็ถือว่าเข้าข่ายละเมิดความตกลง

นอกจากนี้ FTA อาจจะทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมต่างๆ กันพอสมควร ยกตัวอย่างเช่น ในอนาคตสมมุติว่าถ้าเกิดสาขาการผลิตปาล์มน้ำมันไม่สามารถแข่งขันได้จะด้วยสาเหตุใดก็ตามแต่ เกษตรกรหรือแรงงานในสาขานี้ก็ต้องย้ายไปอยู่ในสาขาอื่นซึ่งมีการขยายตัว เช่น สาขายานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ หรือประมง ซึ่งคงเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งที่เราต้องช่วยกันคิด

ดร.สมเกียรติ:

จากที่พูดกันมาจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมีหลายระดับ มันมีโจทย์ที่ภาครัฐต้องเอาไปทำ มีโจทย์ที่ชุมชนต้องเข้าไปเกี่ยวข้อง และภาคเอกชนเองก็ต้องปรับตัว ทั้งสามภาคจะต้องบริหารจัดการกันอย่างไรถึงจะปรับตัวกันได้ อยากให้คุณนภดลพูดจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหลายภาค ทั้งภาคเอกชนและภาคสังคม

คุณนภดล:

ขอเปรียบเทียบให้เห็นภาพอย่างนี้ เขากับเราอยู่บ้านกันคนละหลัง พอเขาเอารั้วออก เราก็หวังว่าจะเข้าบ้านเขาได้ แต่เขาก็บอกว่าคนที่เข้าบ้านของเขาได้จะต้องมีร่องทำใส่ เราก็กลับมาหาร่องทำใส่ พอจะเปิดประตูเข้าบ้านเขากลับอีกที เขาก็บอกว่าเราต้องไปหากางเกงมาใส่ก่อน เพราะนุ่งผ้าขาวม้าเข้าบ้านเขาไม่ได้ มันก็ติดอยู่อย่างนี้ตลอดมาแล้วถามว่าเราจะปรับตัวอย่างไร

จริงๆ แล้วคนสุราษฎร์เป็นคนปรับตัวเก่งมากตั้งแต่ดั้งเดิมมาแล้ว เมื่อก่อน จ.สุราษฎร์ธานีเป็นเมืองปิดเนื่องจากมีทางเข้าทางเดียวคือทางรถไฟ เราก็อยู่ของเราได้ เรามีนาข้าว สวนผลไม้ และประมงชายฝั่งอยู่บ้าง ต่อมาก็มืดหน้าโสบอกว่าทางพาราแควญเกิดปลุกดี จึงไปถอน

ยางพารามาแล้วก็เอามาปลูกกันที่นี่ รัฐบาลท่านก็จัดสรรที่ดินให้เพื่อสร้างนิคมการเกษตร จนทำให้มีคนปลูกยางมากขึ้นเรื่อยๆ

ส่วนที่ปรับตัวไม่ได้ เช่น คนที่ทำประมงชายฝั่ง ซึ่งเมื่อก่อนเป็นคนที่ร่ำรวยเนื่องจากทรัพยากรสัตว์น้ำเรามีมาก เมื่อก่อนเราจับแค่เลี้ยงคนสุราษฎร์ จับเท่าไรก็ไม่หมด แต่เมื่อการคมนาคมขนส่งดีขึ้น เราก็จับไปเลี้ยงคนทั่วประเทศ หอยปูเราเริ่มมีชื่อเสียง เราก็เริ่มจากพอดีๆ จากนั้นเมื่อเราเปิด FTA กับต่างประเทศ เราก็จับสัตว์น้ำส่งไปต่างประเทศด้วย ปรากฏว่าทรัพยากรของเราเริ่มมีไม่พอ ชาวประมงชายฝั่งนับวันก็จะจนลงเรื่อยๆ

อีกส่วนหนึ่งคือปาล์มน้ำมันซึ่งก็เข้ามาโดยบังเอิญเช่นเดียวกัน คือ เห็นว่าปลูกที่กระบี่แล้วได้ผลดี เราก็เลยปลูกตามไปด้วย หลังจากนั้นก็มีโรงงานมาตั้ง อยู่มาวันหนึ่งเมื่อสิบกว่าปีที่แล้ว รัฐบาลก็มาบอกว่า เราไม่ควรปลูกปาล์ม เพราะว่าการจัดการปาล์มน้ำมันของเราสู้กับมาเลเซียไม่ได้ แต่ผลปรากฏว่าคนที่ไม่เชื่อรัฐบาลเดี๋ยวนี้รวยกันหมด แต่คนที่เชื่อรัฐบาลที่หันไปปลูกอย่างอื่นตอนนี้ก็จนกันหมด

แต่ก็มีผลไม้ชนิดดีฟ้าประทานที่มาจากที่ จ.สุราษฎร์ธานีคือ เงาะโรงเรียน คือคนเอาเงาะมากินแล้วเกิดการกลายพันธุ์เป็นพันธุ์ใหม่ที่ดี แล้วเราก็ปลูกได้ดีจนมีชื่อเสียง แต่ก็มีคนคิดผลิตต้นพันธุ์ขายทั่วประเทศ จันทบุรีเอาไปปลูก ระยองเอาไปปลูก เขาอยู่ฝั่งตะวันออกมากกว่า เพราะฉะนั้นผลไม้ทางโน้นออกก่อนเรา ถึงแม้ว่าผลไม้ของเรามีชื่อเสียงก็จริงแต่ของเราออกทีหลัง ชาวสวนเงาะของเราจึงประสบปัญหา หลายรายไปกู้เงินมาเพื่อลงทุนรอบสองจนหมดก็ยังปรับตัวไม่ได้

ทั้งหมดทั้งปวงเกิดจากการที่เราไม่ได้ให้ความรู้แก่ประชาชนเลย และบางทีสิ่งที่ให้ไปก็เป็นความรู้ที่ผิด มีหลายอาชีพที่ต้องเผชิญโชคไปเรื่อยๆ เนื่องจากการศึกษาของเราไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่องและชัดเจน ฐานข้อมูลบางอย่างเราก็ไม่ค่อยมีหรือมีแต่ก็ไม่ค่อยมีความถูกต้อง

ยกตัวอย่างกรณียางพารา ซึ่งได้ประโยชน์จากการทำ FTA กับจีน เมื่อก่อนเราโดนสิงคโปร์กดราคา แต่เมื่อจีนเข้ามาซื้อ เราก็พอจะลืมนตาอำปากได้ แล้วรัฐบาลก็บอกว่าจะส่งเสริมให้มีการปลูกยางพาราเพิ่มขึ้นที่ภาคเหนือและภาคอีสาน แต่เราก็ไม่รู้ฐานข้อมูลว่ากำลังการซื้อของจีนมีกี่ตันต่อปี แล้วเรามีกำลังการผลิตในแต่ละปีกี่ตัน ซึ่งในแต่ละปีกำลังการผลิตก็ไม่เท่ากัน เพราะว่ายางจะต้องใช้เวลา 7 ปีจึงจะเริ่มให้ผลผลิต และจะให้ผลผลิตมากขึ้นในปีที่ 8 และ 9 หรือถ้าเจอปัญหาน้ำแล้งน้ำท่วมจะเป็นอย่างไร ไม่มีการพยากรณ์เชิงตัวเลขเลยว่าผลผลิตของเรามีจริงๆ เท่าใด แต่เราก็ส่งเสริมไป

ถึงแม้ว่าจะไม่มีการเปิด FTA แต่ถ้ายู่กันไปในแบบนี้ถ้าเกษตรกรปรับตัวไม่เก่งก็จะตายไปเอง และถ้าเกิดปัญหาขึ้นมากก็ไม่รู้ว่าจะไปทางไหน

ทางออกสำหรับชุมชนในระดับรากหญ้ามีดังนี้ ในฐานะที่เราเป็นผู้ผลิต เรื่องแรก อยากให้ทุกท่านที่เกี่ยวข้องในส่วนนี้รู้จักเปลี่ยนข้อมูลดิบให้เป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้ได้ เช่น จากข้อมูลดิบว่าเรามีพื้นที่กี่ไร่ มีอายุกี่ปี ผลผลิตเรามีอยู่เท่าไร แล้วเอาข้อมูลนี้มาแลกเปลี่ยนกัน และถ้าเราจะเพิ่มผลผลิตจะเพิ่มโดยวิธีใด จะเพิ่มโดยการเพิ่มผลผลิตภาพ หรือว่าจะเพิ่มโดยการบุกเบิกป่าสงวนต่อ หรือจะใช้ประโยชน์จากพื้นที่ของภาคการผลิตอื่น อย่างเช่น นาข้าวร้าง ถ้าเราทำอย่างนี้ได้ เราก็จะมีกำลังการผลิตที่เพิ่มขึ้นได้

เรื่องที่ 2 คือเรื่องของคุณภาพ ขณะนี้พอราคายางดี เกษตรกรมีความคิดแฉงๆ จากเมื่อก่อนทำยางรีดเป็นแผ่น พอราคายางดีก็เอาถุงพลาสติกไปรองน้ำยางทำเป็นชียาง ไม่มีการทำเป็นแผ่น เขาบอกว่าทำแผ่นแล้วได้ราคาเพิ่มแค่ 10 บาท แต่ต้องเสียเวลาเพิ่ม การคิดและทำเช่นนี้เป็นการเสียโอกาส ถ้าวันหนึ่งยางมีปัญหาถามว่าจะทำอย่างไร เพราะว่าขณะนี้กำไรที่ได้มาก็เอาไปซื้อรถปิกอัพ ซึ่งซื้อมาก็เพื่อช่วยใช้เงิน ขณะเดียวกันโครงสร้างที่เป็นแหล่งของรายได้ก็ไม่ได้มีการปรับปรุง ยังหลงระเหิงว่าขณะนี้ยังได้กำไรอยู่ ตอนนี้มีเงินต้องรีบใช้ แทนที่จะเอากำไรไปใช้ในการลงทุนในส่วนที่เป็นต้นทุนคงที่ เช่น การซื้อรถไถมาใช้แทนแรงงานคน ความคิดเช่นนี้ต้องมีการปรับเปลี่ยนเพราะถ้าเราไม่ปรับเปลี่ยนในเรื่องคุณภาพ ก็เกิดปัญหาความยากจนตามมา

เรื่องที่ 3 ที่ควรจะต้องทำคือเรื่องของต้นทุน ต้นทุนการผลิตของเราส่วนหนึ่งมาจากการใช้ปุ๋ยที่ผิด เราไม่เคยวัดค่าความเป็นกรดด่าง (pH) ของดิน เพราะแค่ปรับค่าให้สมดุลมันก็จะเกิดประโยชน์เองโดยธรรมชาติ แต่เกษตรกรเลือกที่จะไปจำเอาว่าใครใช้อะไรแล้วได้ผลแล้วก็ไปเลียนแบบ การลดต้นทุนเป็นเรื่องที่สำคัญมาก วันหนึ่งหากเกิดการแข่งขันกัน เราต้องมาวัดกันที่ต้นทุน ถ้าเราปรับต้นทุนได้ก็ไม่ต้องกลัวว่าใครจะเอาอะไรไปปลูกที่ไหน อย่างในตอนนี้มีณฑลกวางสีของจีนมาเช่าที่ดินในประเทศลาวเพื่อปลูกยางพารา ถ้าเราไม่ปรับปรุงตรงนี้เขาก็จะตามทัน

ในฐานะผู้บริหารระดับรากหญ้า สิ่งที่เราต้องทำคือ หนึ่ง เราต้องมีความรู้เท่าทันในการบริโภค สอง เราต้องสร้างมาตรการตรวจสอบคุณภาพของสินค้าที่จะนำเข้ามาในประเทศ และสาม เราต้องมีการติดตามคุ้มครองผู้บริโภค ทั้ง 3 ชั้นตอนนี้เราต้องทำอย่างเร่งด่วนที่สุด ไม่เช่นนั้นผลไม่เงินที่ทะลักเข้ามา เราก็ไม่มีทางทราบว่ามียาฆ่าแมลงปนเปื้อนมาหรือไม่ เมื่อผู้บริโภคกินเข้าไปก็ชักตาตั้งเท่านั้น

มาถึงภาคเอกชน สิ่งที่เราต้องปรับปรุงโดยเร่งด่วนคือ เอกชนจะต้องหาความรู้เพิ่มเติมในสิ่งที่ตนเองกำลังทำ อย่างเช่น เอกชนต้องรู้ว่าตอนนี้สินค้าประมงของเรามีโอกาสได้ประโยชน์จากการทำ FTA แม้ว่าเอกชนของเราจะเหลือน้อยราย ส่วนที่เป็นประชาชนจริงๆ ตอนนี้เลิกทำหมดแล้ว เพราะขณะนี้กำลังของ จ.สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และชุมพร บริษัทใหญ่ๆ เขากว่านซื้อไปหมดแล้ว เนื่องจากเขามีวิสัยทัศน์ไกลว่า ในอนาคตครัวของโลกต้องลงไปอยู่ในน้ำ เขาก็ทยอยซื้อในภาวะที่มันแย่ง และที่ควรจะต้องทำอีกอย่างหนึ่งคือ เราจะต้องหา product champion ให้ได้ ซึ่งหมายความว่าถ้าถึงราคาไม่ดี เราก็ต้องหาอย่างอื่นมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

ส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในภาคเอกชนคือเรื่องระบบการขนส่ง (logistics) ทำไมโรงแรมทางใต้จะต้องวิ่งไปซื้อฟักทองที่ปลูกใน จ.สุราษฎร์ธานีที่ตลาดกลางที่หัวหิน ฟักทองลูกเดียวกัน ทำไมต้องวิ่งไปๆ กลับๆ สินค้าหลายๆ อย่างก็เป็นแบบนี้ แล้วเมื่อน้ำมันแพงขึ้น ภาระในการขนส่งก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งในขณะนี้ต้นทุนถึง 20% ที่จมหายไปกับส่วนนี้ ดังนั้น เราต้องปรับปรุงเรื่องนี้อย่างเร่งด่วน การรถไฟแห่งประเทศไทยก็อาจจะมียุโรปจาก จ.สุราษฎร์ธานีไปทางตะวันตกไปถึงท่าเรือน้ำลึก (southern seaboard) ค่าบรรทุกจะได้ถูกลง

ส่วนที่ 3 คือรัฐ รัฐซึ่งเป็นตัวผูกปัญหาแต่เมื่อเกิดปัญหาจะไม่ค่อยชอบแก้ปัญหา อย่างกรณีนี้รัฐเป็นผู้เปิดประเด็นว่าจะทำ FTA แต่กลับไม่มาบอกว่าเปิด FTA แล้วประชาชนจะต้องทำอย่างไร มีแต่บอกว่าออกไปแล้วชาวบ้านไม่เชื่อ จริงๆ แล้ว ชาวบ้านก็เชื่อราชการในบางเรื่อง แต่เหตุที่ไม่เชื่อทั้งหมดเพราะโดนหลอกมาตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นพ่อ ซึ่งจะให้เชื่อก็คงจะทำให้ลำบาก คนที่เกี่ยวกับภาคราชการทั้งหมดต้องมาดูแล้วทำอย่างไรให้จังหวัดดูดีขึ้น ทำอย่างไรให้ต้นทุนจังหวัดลดลง ทำอย่างไรจะสร้าง product champion ของจังหวัดได้ และสิ่งใดที่เราเสียเปรียบก็ควรจะเลิกทำ ถ้าเราปรับกระบวนการอันนี้ตั้งแต่รัฐบาลมาถึงเอกชนและประชาชน ความสามารถในการแข่งขันของเราก็จะสูงขึ้นมาเอง แต่ถ้าเราไม่ปรับสุดท้ายเราก็จะแพภัยตัวเอง

ดร.สมเกียรติ:

ผมจะขอสรุปเนื้อหาสาระจากการพูดคุยในรอบแรกนี้ก่อน

ข้อสรุปเบื้องต้นที่ได้ในช่วงนี้ก็คือ ดอกผลของ FTA ดูเหมือนว่าหลายๆ เรื่องทำทำจะเป็นเรื่องเป็นราว แต่ว่าหลายๆ เรื่องก็ยังเก็บเกี่ยวไม่ได้ สิ่งที่เราเรียกว่า early harvest หรือว่าการเก็บเกี่ยวก่อน ทำไปทำมาก็ยังเก็บเกี่ยวไม่ค่อยได้ด้วยเหตุผลต่างๆ นานา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเจรจาด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า ซึ่งในหลายๆ FTA กลายเป็นตัวกีดกันทำให้ไม่ได้ประโยชน์ หรือต่อให้ไม่ติดในเรื่องกฎด้วยแหล่งกำเนิดสินค้า อาจไปติดเรื่องข้อกำหนดเรื่องสุขอนามัยต่างๆ และการทำความเข้าใจกับประเทศที่มีกฎระเบียบและกฎหมายที่ไม่ตรงไปตรงมา มีระดับการคอร์รัปชันสูง ก็ถือเป็นอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีตัวหนึ่งที่มองเห็นได้ยาก ทำให้การค้าไม่ลื่นไหลเท่าที่ควร เพราะฉะนั้นดอกผล FTA ยังไม่ค่อยออกเท่าใดนัก

ข้อที่สอง ในระยะยาวคงต้องมึนโยบายที่สอดคล้องกัน เป็นระบบเดียวกัน ดูเหมือนว่านโยบายการค้าต่างประเทศซึ่งก็คือ FTA กับนโยบายการค้าในประเทศยังไม่ค่อยเป็นเนื้อเดียวกัน ตัวอย่างที่ชัดเจนก็คือ ในขณะที่ FTA ส่งสัญญาณว่าเราต้องปรับตัวในบางสาขา เพราะการผลิตเรายังสู้เขาไม่ได้ อย่างน้อยในระยะสั้น ต้องมีการปรับตัว โดยอาจจะเป็นการปรับตัวทางผลิตภาพ หรืออาจเป็นการปรับตัวโดยออกจากตลาดนั้นไป แต่ในขณะที่เดียวกันในนโยบายอีกซีกหนึ่งก็มีการสนับสนุนให้มีการผลิตมากขึ้น อย่างที่พบในกรณีของปาล์มน้ำมันและโคเนื้อโคนม

ข้อที่สาม ในเรื่องของการแข่งขัน การบริหารจัดการต้นทุนยังเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอยู่ เพราะว่าถึงแม้ว่าเราอาจจะมีตลาดเพิ่มขึ้นจากการทำ FTA แต่ถ้าต้นทุนของเรายังไม่สามารถสู้ได้จริงๆ โอกาสที่จะชนะในตลาด FTA ก็อาจจะไม่เกิดขึ้นจริง การที่ต้นทุนราคาแพงเกิดจากหลายเรื่อง ส่วนหนึ่งคือต้นทุนเรื่องของวัตถุดิบมีราคาสูง ถ้าเป็นสินค้าเกษตรอาจเป็นเรื่องปุ๋ยและยาฆ่าแมลง เมื่อวัตถุดิบมีราคาสูง โอกาสแข่งขันก็จะลำบาก ทีนี้ทำอย่างไรให้วัตถุดิบเหล่านี้ราคาไม่สูงจนเกินไป ข้อแรกคือใช้ให้ฉลาดขึ้น ข้อสองที่ผมขอเสริมเพิ่มคือจะต้องมีกระบวนการในการปรับโครงสร้างภาษีสำหรับวัตถุดิบด้วยเหมือนกัน เพราะว่าถ้าหากวัตถุดิบ เช่น ปุ๋ยและยาฆ่าแมลง ยังมีโครงสร้างภาษีอยู่ในระดับสูงอยู่ แปลว่าต้นทุนการผลิตก็จะยังอยู่ในระดับที่สูง เราก็จะแข่งขันได้ยาก

ข้อที่สี่ เรื่องของผลิตภาพแรงงานหรือ productivity เป็นเรื่องสำคัญมากๆ ค่าแรงแพงขึ้น การขาดแคลนแรงงาน ก็จะส่งผลกระทบต่อเรื่อยๆ ในเวลาเดียวกันก็จะเกิดการโยกย้ายแรงงานจากสาขาที่มีการขยายตัวดูดเอาแรงงานจากสาขาที่มีการหดตัว ที่ปรับตัวไม่ได้ออกมา คงต้องมีการพัฒนาฝีมือแรงงานชัดเจน เรื่องนี้เป็นโจทย์ใหญ่ที่สุดโจทย์หนึ่งของการทำ FTA

ข้อที่ห้า เรื่องระบบข้อมูลและระบบการวิจัยและพัฒนาที่ยังเป็นปัญหาอยู่ ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่นว่า ถ้าเกิดรัฐต้องการส่งเสริมให้ปลูกปาล์มน้ำมัน ยางพารา หรืออะไรก็แล้วแต่ การส่งเสริมของรัฐทำภายใต้พื้นฐานข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมแล้วหรือยัง และข้อมูลจะเป็นข้อมูลกว้างๆ ไม่ได้ แต่ต้องลงลึกไปถึงรายละเอียด เช่น ดันยางพารามีอายุเท่าใด เพราะจะเป็นตัวที่บอกกว่าปริมาณยางที่ผลิตได้จะเป็นเท่าใด และไม่ยางพาราที่จะมาป้อนโรงงานจะมีลักษณะเป็นอย่างไร

ข้อที่หก คงจะต้องอย่าเชื่อรัฐบาลมากเกินไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการเกษตร รัฐบาลที่อะไรมาผิดหลายเรื่อง การฟังรัฐบาลจะต้องฟังหูไว้หู และต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน อย่าแห่ตามกันไป

ดร.สมเกียรติ:

เมื่อท่านมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่อง FTA ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ท่านอาจจะได้รับผลกระทบด้านลบหรือด้านบวก หรืออยากจะฝากข้อเสนอแนะต่างๆ ไปยังรัฐบาล ท่านจะเสนอให้ใครอย่างไร และมีกลไกหรือเวทีใดให้ท่านได้เข้าร่วมได้บ้าง

คุณไกรวุฒิ:

ผมว่าภาคการผลิตแต่ละส่วนก็จะมีกลุ่มองค์กรของตัวเองอยู่แล้ว ซึ่งผมเชื่อว่ากลุ่มเหล่านี้จะช่วยตัวเองก่อน เช่น ธุรกิจยางก็จะมีสมาคมยาง อุตสาหกรรมปาล์มก็จะมีสมาคมโรงงานกลั่นโรงงานสกัด กลุ่มและองค์กรเหล่านี้น่าจะมีความสำคัญมากที่สุด

ซึ่งต้องยอมรับว่าปัจจุบันภาครัฐเองก็เห็นความสำคัญขององค์กรเอกชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการค้า สภาอุตสาหกรรม ก็เปิดเวทีให้กับองค์กรเอกชนอีกทางหนึ่ง แต่อย่างน้อยกลุ่มธุรกิจนั้นๆ ต้องอาศัยการรวมกลุ่มช่วยตัวเองเป็นอันดับแรก

ส่วนหอการค้าจังหวัด ซึ่งประกอบด้วยองค์กรหลายๆ องค์กรมารวมกัน ก็จะมีบทบาทที่รองลงไป และแม้ว่าในระหว่างการเจรจา FTA ทางรัฐบาลจะขอข้อมูลจากสภาหอการค้าที่ส่วนกลางอย่างใกล้ชิด แต่กลับไม่ค่อยให้ความสำคัญกับหอการค้าจังหวัดที่อยู่ในส่วนภูมิภาคเท่าใดนัก

ส่วนช่องทางผ่านผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ สส. และพรรคการเมือง ผมยังไม่ค่อยเชื่อมั่นว่าจะได้ผลสักเท่าไร

คุณจตุพร:

เรื่อง FTA ที่ผ่านมารู้ตัวก็ตอนที่การเจรจาใกล้จะจบกันแล้ว และผมก็ไม่เข้าใจว่ามันเริ่มต้นอย่างไร แต่เท่าที่ความรู้ตอนนี้ ซึ่งไม่ทราบว่าจะเข้าใจถูกหรือเปล่านั้น มันเป็นเรื่องของรัฐก่อน รัฐจะเป็นคนขงเรื่อง ในบางครั้งรัฐก็คิดว่าตัวเองเป็นคนรอบรู้ ที่ผ่านมาก็ใหญ่ในกระทรวงพาณิชย์บางท่านถือเป็นผู้รอบรู้และสนใจเรื่อง FTA ซึ่งก็ถือเป็นโชคดีของคนไทย ซึ่งตอนนี้ท่านก็เกษียณไปแล้ว แต่ในบางช่วงบางสมัยเจ้าหน้าที่ในกระทรวงพาณิชย์อาจทำไปเพราะหน้าที่บังคับไม่ได้ทำเพราะตัวเองเป็นผู้ชำนาญการ ตรงนี้จะทำให้เกิดผลเสียได้

ส่วนประเด็นที่ว่าเราจะเสนอผ่านช่องทางไหน ผมมีความเห็นใกล้เคียงกับคุณไกรวุฒิว่า ถ้าเราเป็นผู้ประกอบการภาคเอกชน เราก็จะสังกัดสถาบันหรือองค์กรสาขาวิชาชีพ เช่น ธุรกิจการเลี้ยงกุ้งก็มีสมาคมผู้เลี้ยงกุ้งแห่งประเทศไทย ปาล์มน้ำมันก็มีสมาคมปาล์มน้ำมัน เวลาเจรจา FTA เจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะขอข้อมูลบางส่วนจากสมาคมเหล่านี้

แต่ในอนาคตผมเห็นว่ากลไกเพียงแค่นี้ของภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นกรมหรือกองต่างๆ ไม่น่าจะพอ องค์กรท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็งขึ้น อย่างองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ผมคิดว่าต่อไปน่าจะมีบทบาทมากขึ้น เพราะ อบจ. จะเป็นแหล่งที่สามารถรวบรวมประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างมีความต่อเนื่องได้ ไม่เหมือนกับข้าราชการจากส่วนกลาง เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอที่ถูกส่งมาอยู่แค่ 1-2 ปี และทุก อบจ. ก็สามารถแต่งตั้งที่ปรึกษาซึ่งมาจากหลายภาคธุรกิจได้

นอกจากนี้ การที่ อบจ. มีอำนาจในการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นสำหรับการบริหารจัดการต่างๆ จะทำให้เขาต้องเป็นกระบอกเสียงให้พี่น้องในจังหวัดนั้น และถ้ามีหน่วยงานอื่นๆ คอยเป็นพี่เลี้ยงให้ก็จะดี เพื่อให้ อบจ. เล่นในเรื่องธุรกิจด้วย ไม่ใช่แค่เล่นในเรื่องการเมืองท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว

ผมมีข้อสังเกตเพิ่มอีกอย่างหนึ่งคือ หากมีการจัดงานสัมมนาในครั้งต่อไป น่าจะให้นักศึกษาซึ่งในอนาคตอาจจะเป็นผู้ประกอบการเอกชนเข้ามาฟังบ้าง ให้เขารู้ว่า FTA คืออะไร ซึ่งเมื่อเขาเรียนจบแล้ว เขาจะได้เข้าใจมากขึ้น ถือเป็นสร้างคนในอนาคต

คุณนภดล:

อย่างที่เรียนไว้ว่าคนสุราษฎร์ธานีปรับตัวเก่ง กลยุทธ์ที่จะใช้ในตอนสุดท้ายคือการหนี แต่ส่วนมากเวลาเกิดปัญหาขึ้น เราไม่รู้ว่าควรจะไปหาใคร จะไปพบผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ ก็ไม่รู้ว่าเขาจะรับเรื่องได้มากน้อยแค่ไหน และเรื่องจะไปได้ถึงไหน ยิ่งพรรคการเมืองยิ่งแล้วใหญ่ สาขาพรรคการเมืองมาตั้งก่อนเลือกตั้งพักเดียว พอเลือกตั้งเสร็จก็ไม่ทราบว่าจะมาดูแลที่นั่นไปอยู่ที่ไหนบ้าง เพราะสส. และ สว. เป็นคนกรุงเทพฯ นานๆ จะได้เห็นทีหนึ่ง ซึ่งก็คือเวลาว่างมาพบแล้วก็มาวางหรือว่ามาจากพรรคหนึ่งพรรคนี้

ช่องทางจริงๆ แล้วมันควรจะเป็นช่องทางนี้ เนื่องจากว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องของการเมือง แต่ปรากฏว่าเราไม่มีกลไกของการเมืองมารับฟังตรงนี้ ไม่มีตัวแทนที่จะมาดูแลในเรื่องนี้ กลไกเหล่านี้ควรจะถูกสร้างขึ้น ถ้าเราอยากให้ประเทศไทยมีสมรรถนะในการแข่งขัน เราจะต้องร่วมมือกันทุกภาคส่วน

ส่วนตัวแทนหอการค้าและสภาอุตสาหกรรมในแต่ละจังหวัด ผมเรียนตามตรงว่าเป็นได้เพียงแค่ไม่ประดับ เขาจะเรียกไปใช้ก็ต่อเมื่อเขาต้องการไม่ประดับ แต่ถ้าเมื่อไหร่เป็นเรื่องของการเจรจาที่มีผลประโยชน์ภายใน เขาก็จะเจรจากันเฉพาะในระดับหัวกระทินี่ซึ่งจะมีแต่ระดับผู้ใหญ่

เขามองว่าต่างจังหวัดจะได้รับผลกระทบก็คงไม่เป็นไร เพราะโดยภาพรวมแล้วมีบางภาคส่วนที่ได้รับประโยชน์ อย่างเช่น ในเรื่องการค้าข้าว สมาคมผู้ค้าข้าวแห่งประเทศไทยก็ได้ทำในทุก

ปี แต่คนจนคือเกษตรกร ส่วนเรื่องอ้อย สมาคมชาวไร่อ้อยก็รวยขึ้นๆ แต่คนจนก็คือเกษตรกร เรื่องพวกนี้เป็นเรื่องที่น่าอึดอัดใจมาก

เราจะทำอย่างไรจึงจะสามารถต่อสายจากรากหญ้ากลับไปถึงผู้บริหารระดับสูงได้ เพราะบางทีผู้ใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกลับไม่สนใจ และผมอยากให้กลไกการวางแผน การปฏิบัติจริง การตรวจสอบ และการแก้ไข ตามหลักการ plan-do-check-action เกิดขึ้นกับวงการการค้าและวงการอุตสาหกรรมในประเทศไทย

คุณสุชุม:

ส่วนใหญ่เรื่องที่เราส่งไปให้องค์กรภาครัฐก็จะหายไป จุดอ่อนของ จ.สุราษฎร์ธานีจุดหนึ่งคือการรวบรวมเกษตรกรที่มองเห็นถึงความเดือดร้อนในอนาคตข้างหน้าให้มาช่วยกันวางแผนและร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ทำได้ยากลำบาก ฉะนั้นตรงนี้เรามองแล้วเราอาจไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นตรงไหน ทำให้หลายๆ เรื่องอาจไม่นำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง

อย่างที่คุณนภดลได้เสนอว่าการทำงานครั้งนี้ถ้าเราได้มาเสนอร่วมกันในการแก้ปัญหา แล้วจึงเอาข้อมูลเหล่านี้มาสู่ภาคปฏิบัติและกึ่งภาคสนาม หลังจากนั้นก็ไปเก็บข้อมูลว่าเรามีจุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร มีข้อเสียอย่างไร แล้วก็นำมาเสนอและแก้ไข ทำนานๆ เข้าก็จะลงตัวไปเอง

ภาคผนวก ข การสัมมนา VIP Talk:
FTA กับนักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่จังหวัดนครราชสีมา

กำหนดการสัมมนา
เรื่อง “VIP TALK FTA กับนักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”
วันพุธที่ 8 กุมภาพันธ์ 2549
ณ ห้องประชุม หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา
จัดโดย หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา วิทยาลัยนครราชสีมา
ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

13.00 – 13.30	ลงทะเบียน
13.30 – 13.45	เปิดงาน
13.45 – 16.30	อภิปรายทั่วไป
	- ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ผู้อำนวยการวิจัยด้านเศรษฐกิจยุทธศาสตร์ประเทศ มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
	- ผู้แทนหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา ผู้ดำเนินรายการ ร.อ.นพ. ศรีนัย อินทกุล ผู้ช่วยอธิการบดีวิทยาลัยนครราชสีมา
	- แนวคิดในการเปิดเสรีทางการค้า
	- ความคืบหน้าในการเจรจาเปิดเสรีทางการค้า
	- ผลกระทบการเปิดเสรีทางการค้าต่อผู้ประกอบการธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
	- แนวโน้มของการเปิดเสรีทางการค้าในอนาคต ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์
	- แนวคิดของนักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่อการเปิดเสรีทางการค้า ผู้แทนหอการค้าจังหวัดนครราชสีมา
	(พักรับประทานอาหารว่างระหว่างสัมมนา)
16.30 – 17.00	ตอบข้อซักถามและปิดการสัมมนา

สรุปมุมมองและความคิดเห็นจากวิทยากร

โครงการ FTAdigest ร่วมกับ หอการค้าจังหวัดนครราชสีมา และวิทยาลัยนครราชสีมา โดยความสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้จัดสัมมนาเรื่อง “FTA กับ นักธุรกิจภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ที่ผ่านมา เพื่อเผยแพร่ความรู้ ตลอดจนรับฟังความคิดเห็นในเรื่อง FTA ทั้งในด้านของผลกระทบ และแนวโน้มในการปรับตัว ของนักธุรกิจและประชาชน ที่ จ.นครราชสีมา

วิทยากรในการสัมมนาครั้งนี้ประกอบด้วย คุณทวิสันต์ โลงานนุรักษ์ ประธานหอการค้า นครราชสีมา และ ดร.สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ผู้อำนวยการวิจัย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนา ประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) โดยมี นพ.ศรันย์ อินทกุล จากวิทยาลัยนครราชสีมาเป็นผู้ดำเนินการ อภิปราย

การสัมมนาครั้งนี้ มีผู้สนใจเข้าร่วมกว่า 400 คน มีคำถามจำนวนมากจากผู้เข้าร่วม สัมมนา ซึ่งเป็นเสียงสะท้อนของชาวโคราชที่ต้องการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับ FTA ใน แง่มุมต่างๆ อย่างรอบด้าน FTAdigest ขอสรุปการสัมมนาครั้งนี้ โดยเฉพาะในส่วนของคำถาม ดอบ

นพ. ศรันย์:

ความตกลงการค้าเสรี มีทั้งผู้ที่เห็นด้วยและผู้ที่มิชอบสงสัยอยู่ หากติดตามข่าว เรื่องนี้ไม่ใช่ สิ่งใหม่ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาแล้วทีเดียว เช่น ความตกลงการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) ได้มีการตกลง กันมาแล้ว 10 กว่าปี มีการลดภาษีเป็นระยะไปแล้ว แต่ยังไม่หยุดแค่นั้น มีการเจรจา FTA เกิดขึ้นกับอีกหลายประเทศ บางส่วนก็บรรลุข้อตกลงไปแล้ว บางส่วนที่กำลังเจรจากันอยู่ FTA กับ บางประเทศ เช่น สหรัฐฯ ก่อนข้างจะมีปัญหา ประชาชนหลายๆ ส่วนจึงต่อต้าน อย่างไรก็ตาม FTA สามารถมองได้หลายมุม อาจมองในมุมของผู้ผลิตก็ได้ คือ เป็นผู้ผลิตสินค้า และนำสินค้านั้นส่งไป ขาย หรืออาจมองในมุมของผู้บริโภคที่บริโภคสินค้าและบริการต่างๆ รวมทั้งในมุมมองของ ชาวบ้านที่อาจได้รับผลกระทบในด้านต่างๆ จากสินค้า บริการ ที่ล้นไหลเข้ามาจากต่างประเทศ

FTA จึงเป็นเรื่องของผลประโยชน์ มีทั้งผู้ที่ได้ประโยชน์ และผู้เสียประโยชน์ นอกจากนี้ FTA เป็นเรื่องที่มีคำถามมากมาย บางครั้งเราไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน เราจึงสงสัยว่า FTA มีเนื้อหาอะไรบ้าง มีกระบวนการอย่างไร ใครควรจะต้องพิจารณาบ้าง หรือว่า ถ้ามันเกิดความเสียหายขึ้น เราจะทำกันอย่างไร เราจะตั้งรับกันอย่างไร มาตรการการตั้งรับ หรือการรุก ถ้า มีโอกาสเราจะรุกอย่างไร

มีคนถามเรามากว่า FTA เกี่ยวข้องกับเราอย่างไร? เมื่อหลายปีก่อนหลายคนบอกว่า บริษัทค้าปลีกท้องถิ่นในโคราชจะอยู่ไม่ได้ ตอนนั้นเรามีการเคลื่อนไหวเสนอให้รัฐบาลออกกฎหมายคุ้มครองธุรกิจค้าปลีก แต่กฎหมายก็ไม่ได้ออกมา ทำให้ไม่มีเกราะกำบังบริษัทค้าปลีกของท้องถิ่น จากการเข้ามาของบริษัทค้าปลีกขนาดใหญ่จากภายนอก ดังนั้น ไม่ว่าจะบริษัทท้องถิ่นชื่อดังของโคราช หรือว่า ร้านของชำขนาดเล็กต่างๆ จึงอยู่ไม่ได้เกือบทั้งหมด ซึ่งในเวลานั้น เราไม่เชื่อว่าจะมีเหตุการณ์อย่างนี้เกิดขึ้น

วันนี้ก็เหมือนกัน เปรียบเทียบได้ว่า FTA เหมือนยักษ์ตนหนึ่ง ถ้าก้าวมาที่โคราช มันก็จะเหยียบแปลงผัก พืช ผลไม้ทั้งหมด ดังนั้น วันนี้จึงมีการจัดสัมมนาให้มีการเผยแพร่ทางโทรทัศน์ท้องถิ่น เพื่อให้คนทั้งโคราชรับรู้ข้อมูลต่างๆ เมื่อรับรู้ข้อมูลแล้ว คนโคราชจะตัดสินใจอย่างไร ก็เป็นเรื่องของคนโคราชเอง จะนิ่งเฉยเหมือนเมื่อตอนที่ธุรกิจค้าปลีกได้รับผลกระทบ หรือจะมาป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นก่อน

โคราชมีเศรษฐกิจที่มีเงินหมุนเวียนประมาณ 120,000 ล้านบาทต่อปี เป็นภาคอุตสาหกรรม 35 % ภาคเกษตร 26% ส่วนที่เหลือเป็นการค้าประเภทอื่นๆ รัฐบาลเก็บภาษีประมาณ 4,600 ล้านบาทต่อปี เทียบกับบางจังหวัดมีการเก็บภาษีเพียง 300 ล้านบาทต่อปี เพราะฉะนั้น โคราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่เสี่ยงคู่ประเทศไทยในอันดับต้นๆ คือรัฐบาลสามารถนำภาษีไปใช้ในเรื่องต่างๆ ได้ รัฐบาลจึงสนับสนุนให้มีการลงทุนที่โคราชมากขึ้น เพราะต้องการให้โคราชเติบโต

เงินภาษีที่รัฐบาลจัดเก็บมาจากทั้งอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่เกี่ยวข้องกับ FTA ถ้า FTA ส่งผลกระทบต่อโคราช เศรษฐกิจโคราชจะแย่ รัฐบาลเก็บภาษีไม่ได้ ที่สำคัญประชาชนอาจจะตกงาน โรงงานอาจต้องปิดตัวลง เราก็กลัวว่าเวลานั้นจะมาถึง

รัฐบาลประกาศว่าปีนี้ต้องส่งออกให้มากกว่าปีก่อน 17% เป็นการคาดการณ์ไว้ ซึ่งการส่งออกมาจากโคราชส่วนหนึ่ง เช่น สินค้าอิเล็กทรอนิกส์จากโรงงานซีเกต แต่สภาอุตสาหกรรมบอกว่า ตั้งแต่เดือนเมษายน เป็นต้นไป สินค้าทุกอย่างจะขึ้นราคา 25% ดูได้จากต้นทุนน้ำมัน ค่าไฟฟ้า ค่าแรง อะไรต่างๆ โดยรวมแล้วระบบการผลิตจะมีต้นทุนสูงขึ้น 25% เวลาเขาขายสินค้าก็ต้องขึ้นราคา 25% เป็นอย่างน้อย ดังนั้น แนวโน้มที่สินค้าจะแพง เงินเฟ้อ เงินซื้อสินค้าได้น้อยลงสำหรับโคราช อัตราเงินเฟ้อสูงเป็นสองเท่าของกรุงเทพ ถ้ารัฐบาลบอกว่า อัตราเงินเฟ้อ 6% โคราชก็จะมีอัตราเงินเฟ้อ 12%

ต่อการเจรจา FTA กับสหรัฐที่เชียงใหม่ นักธุรกิจกังวลอยู่ 3 เรื่อง คือ

1. ถ้าเปิดประตูนี้เร็วเกินไปกลัวว่าคนไทยจะล้มลุก เพราะไม่ได้เตรียมตัวมา ตัวอย่างเช่น เราไม่ได้เตรียมตัวกับการเปิดเสรี พอเปิดเสรีแล้วจะเห็นว่า ร้านค้าปลีกตายหมด ห้างสรรพสินค้าเก่าแก่ของโคราชก็อยู่ไม่ได้

2. ความเข้าใจเรื่อง FTA ในโคราชรู้เรื่อง FTA น้อยมาก บางคนผลิตสินค้าโอท็อปถามว่า พวกเขาเกี่ยวกับ FTA หรือไม่ ผมตอบว่า เกี่ยวข้องกันมาก รวมทั้งสินค้าเกษตร เช่น ไข่ มันสำปะหลัง เป็นต้น

3. การทำ FTA กับสหรัฐ เรากลัวว่าเราจะสู้ไม่ได้ เพราะสหรัฐ ในวันนี้มีความได้เปรียบในการทำธุรกิจมากกว่าเรา สมมุติว่า เราจะขายของกับเขา เขาไม่ต้องส่งสินค้ามา เพียงบอกว่า เราจะทอดไก่ขาย เราไปทอดแบบนี้มีส่วนผสมแบบนี้ ทุกชิ้นให้ผมหนึ่งบาท คนไทยทอดเอง คนไทยซื้อเองแต่สหรัฐ ให้ยิมมี่ห่อ KFC ซึ่งไม่ใช่ฝรั่งเป็นคนทอดไก่ แต่คนไทยเป็นคนทอดโดยที่เขาคิดกำไรชิ้นละบาท เป็นต้น

ถ้าเราอยากทำน้ำอัดลมขาย เราก็จะนำซีเอ็นมา แล้วใส่ส่วนผสมต่างๆ ตามสูตร ใช้ชื่อว่า Coke หรือ Pepsi คนที่ทำการผลิตก็ทำเงินได้ส่วนหนึ่ง แต่กำไรบางส่วนจะถูกเก็บจากเจ้าของยี่ห้อน้ำอัดลมนั้นๆ แต่สินค้าอย่าง โอท็อป เราทำแบบเดียวกันนี้ไม่ได้ เพราะชื่อยังไม่ดัง สหรัฐมีธุรกิจลักษณะนี้มาก รวมทั้ง ยารักษาโรค เมื่อเร็วๆ นี้ ผู้จัดการมูลนิธิเข้าถึงโรคเอดส์ บอกว่า ถ้าตกลง FTA กับสหรัฐ ยากจะแพงมาก โดยเฉพาะยารักษาโรคเอดส์ เมื่อยาแพงมาก ประชาชนก็ไม่มีเงินรักษา ผู้ป่วยก็จะตายกันอย่างมาก

คราวนี้รัฐบาลก็ให้ท่านทูตนิวยอร์ก พิบูลย์สงคราม เป็นหัวหน้าคณะเจรจาของไทยไปเจรจากับสหรัฐ การเจรจาคือ การจะเอาเปรียบกันอย่างไร แต่เจรจาไปเจรจามา ท่านทูตนิวยอร์กก็ลาออก บอกว่าไม่ไหว เจรจาสู้กับสหรัฐ ไม่ได้ รัฐบาลจึงแต่งตั้งปลัดกระทรวงพาณิชย์ การุณ กิตติสถาพร ให้เป็นหัวหน้าคณะเจรจาคนใหม่

ปัญหาคือประชาชนเรียกร้องว่าเวลาต่อรองกันให้ประชาชนรู้อ่างได้ไหมว่า เจรจาอะไรกัน รัฐบาลบอกว่า ไม่ได้เพราะการเจรจาก็ต้องอยู่ในห้อง ทำให้ประชาชนไปเดินขบวนประท้วง FTA กัน ที่เชียงใหม่ คนโคราชก็ไปร่วมด้วย ดังนั้น สภาหอการค้าจึงมีหน้าที่ในการบอกข้อมูลข่าวสารในเรื่อง FTA ให้คนโคราชรู้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ไม่ว่าจะในสื่อหนังสือพิมพ์ เคเบิลทีวี เปิดเวทีอภิปราย เพื่อให้คนโคราชรู้

เราเชื่อว่า FTA จะมีผลกระทบต่อคนที่เปราะบางแน่นอน เช่น FTA กับจีน ทำให้สาละวิน แอปเปิ้ลนำเข้าถูกกว่าพุทรา ดังนั้น เราก็จะกินแอปเปิ้ล สาละวิน เพราะมันไวกว่า เอาไปไหวพระก็ได้ บุญมากกว่า แต่ที่จริงแอปเปิ้ลถูกเพราะมาจากประเทศเพื่อนบ้าน สิ่งเหล่านี้เราเชื่อว่าจะ

เกิดขึ้น แล้วต่อไปธนาคารต่างชาติก็จะเข้ามา โรงแรมต่างชาติก็จะเข้ามา ทุกอย่างต่างชาติหมด เราก็จะเป็นได้แค่ลูกจ้างต่างชาติ การจะเป็นเจ้าแก้น้อย เป็นเจ้าแก้นใหม่ คงลำบากเพราะว่า เงินไขไม่เอื้ออำนวย สิ่งเหล่านี้เรามองว่ามีผลกระทบอย่างแน่นอน สุดท้ายเราอยากให้นักโคราช ลุกขึ้นมาก่อน ศึกษากันให้เต็มที่ ให้ความรู้กันให้เต็มที่ จากนั้นจะทำอะไรต่อไป เราคุยว่ากัน อีกที ในขณะที่มันใกล้เวลาเต็มที่ การเจรจา FTA กับสหรัฐฯ เหลืออีกสองครั้งก็จบ ถ้าจบแล้ว เราจะรู้กันที่ว่ามันจะเกิดอะไรขึ้น

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

FTA คืออะไร เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านทั่วไปหรือไม่ อย่างไร

ดร. สมเกียรติ:

ตอบสั้นๆ คือ FTA คือ การทำความตกลงทางการค้าระหว่างกัน ตอนนี้ประเทศไทยทำมาค้าขายกับหลายประเทศ การทำมาค้าขายกับหลายประเทศนั้น มีอุปสรรคสำคัญๆอยู่หลายประการ

ประการแรก การที่เราส่งสินค้าออกไปต่างประเทศ เช่น เราส่งไก่ไปต่างประเทศจะติดปัญหาอะไร ไก่ของเราจะเข้าไปตลาดญี่ปุ่น ยุโรป สหรัฐฯ จีน ได้หรือไม่ ติดปัญหาอะไรบ้าง หรือบางท่านที่ทำงานในโรงงานทอผ้าส่งไปขายยังอเมริกา หรือยุโรป มีปัญหาหรือไม่ สิ่งเหล่านี้คือ เรื่องการค้าทั่วไป การค้าทั่วไปนั้นติดปัญหาอยู่บางเรื่อง เรื่องแรกคือ เรื่องของภาษี สินค้าของเราเข้าไปต่างประเทศแล้วเสียภาษีนำเข้า ภาษีนำเข้าทำให้ต้นทุนสินค้าของเราสูงขึ้น มีบางประเทศได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษจากประเทศที่นำเข้า เช่น สหรัฐฯนำเข้าเสื้อผ้าจากเม็กซิโก ซึ่งอยู่ติดกับเขา เขาลดภาษีนำเข้าเสื้อผ้าให้ ไม่เก็บภาษีสูงมาก แต่ถ้ามาจากไทย เขาจะเก็บมากหน่อย เพราะฉะนั้น เรื่องแรกเกี่ยวกับ FTA คือ เรื่องภาษี การเจรจา FTA ก็จะเป็นการไปตกลงกันว่า จะลดภาษีระหว่างกันหรือไม่ อย่างไร

ประการที่สองคือ เรื่องที่ต่อให้ลดภาษีแล้ว บางทีสินค้าก็ยังขายไม่ได้ ยกตัวอย่างเช่น เราต้องการส่งไก่ไปขายตลาดยุโรปซึ่งภาษีนำเข้าไม่สูง แต่ยุโรปไม่เอาไก่จากไทย เพราะกลัวว่าไก่จากไทยอาจมีไข่หวัดนกอยู่ อาจทำให้เกิดปัญหากับผู้บริโภค เพราะฉะนั้น นอกจากภาษีที่กั้นไม่ให้สินค้าเข้าไปขายได้ ยังคงมีอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี เช่น เรื่องกฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวกับความปลอดภัย ยกตัวอย่างเช่น สินค้าอาหารที่ส่งออกไปนั้นปลอดภัยหรือไม่ ดังนั้น ในระยะต่อไป เกษตรกรที่ส่งเนื้อวัวไปยุโรป ตอนนี้ เขาใช้คำว่า ต้องสืบให้ได้ว่า พ่อแม่ของวัว ที่กลายเป็นสเต็กบนโต๊ะอาหาร เป็นวัวตัวไหน มาจากไหน ดังนั้น ต้องสืบด้วยว่า เนื้อวัวที่ส่งไปยุโรปที่ขึ้นโต๊ะอาหารในภัตตาคาร ถ้ามาจากประเทศไทย บอกได้ไหมว่า วัวตัวนี้ เนื้อชิ้นนี้ มาจากฟาร์มไหน ตรวจโรคแล้วหรือยัง พ่อแม่ของวัวชื่ออะไร มีประวัติอะไร เรื่องดังกล่าวนี้คือ เรื่องของความ

ปลอดภัย ถ้าบางท่านปลูกผักไปขาย หรือว่า ทำสวนผลไม้ ส่งไปขายประเทศจีน จีนก็จะตรวจแบบเดียวกันว่า ผัก ผลไม้ไทย มีโรคหรือไม่ ซึ่งเรียกว่า อุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี

ในทางตรงข้าม เมื่อเรานำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ ทุกวันนี้เราเก็บภาษีจากประเทศอื่น เรานำเข้าเสื้อผ้ามาจากต่างประเทศ เราก็เก็บภาษีนำเข้า 30-40% ซึ่งกลายมาเป็นต้นทุนของสินค้า เมื่อสินค้ามาถึงท่าเรือคลองเตยราคา 100 บาท พอมาถึงเรา ราคาอาจเป็น 200 บาท เพราะว่า ที่ด่านศุลกากร เขาเก็บภาษีไปแล้ว 30 บาท มาถึงผู้ค้าส่ง ค่าปลีก จะบวกต้นทุนไปในราคาขาย

FTA จึงเป็นการบอกว่า ลดภาษีลงได้หรือไม่ อุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี เช่น เรื่องความปลอดภัย ทำให้มีความชัดเจนได้หรือไม่ ถ้าเราจะส่งเนื้อไก่ไปขายยุโรปจะต้องทำอย่างไร ส่งผลไม้ไปขายญี่ปุ่นต้องทำอย่างไร ส่งไก่ไปขายออสเตรเลียต้องทำอย่างไร เพื่อให้แน่ใจว่า สินค้าที่ส่งออกไปแล้ว จะไม่ถูกตีกลับ เรื่องดังกล่าวคือ อุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี

FTA มีประเด็นอื่นๆ ที่ไปไกลกว่านี้ เช่น เรื่องการค้าบริการ การค้าปลีก การจะให้ต่างชาติเข้ามาตั้งธุรกิจค้าปลีกได้หรือไม่ จะให้คนต่างชาติ เช่น คนญี่ปุ่น คนอเมริกัน สามารถตั้งมหาวิทยาลัยในประเทศไทยได้หรือไม่ ตั้งโรงพยาบาลได้หรือไม่ หรือธุรกิจต่างประเทศต้องร่วมทุนกับคนไทย ธุรกิจเป็นต่างชาติ 100% ได้หรือไม่ ประเด็นนี้เป็นเรื่องการค้าบริการ แต่ FTA ยังมีประเด็นต่างๆ ที่มากกว่านี้

กล่าวโดยสรุปต่อคำถามที่ว่า FTA คืออะไร เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันอย่างไร สรุปคือ FTA เกี่ยวข้องกับการเจรจาการค้ากัน ลดภาษี ลดอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษี ทำให้สินค้าที่ค้าขายกัน ทั้งส่งออกและนำเข้าง่ายขึ้น สำหรับประเทศไทย ตอนนี้มีเจรจา FTA ไปแล้วกับหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย คนโคราชจะรู้จัก FTA ไทย-ออสเตรเลีย เพราะเกษตรกรโคราชเป็นผู้ผลิตโคนม และออสเตรเลียก็เป็นประเทศผู้ผลิตโคนม นำนม และโคเนื้อรายใหญ่ คนโคราชจึงกลัวกันว่า ถ้าเปิดเสรีกับออสเตรเลียแล้ว โคเนื้อ โคนมจะเข้ามาตีตลาดไทย

นอกจาก FTA ไทย-ออสเตรเลีย ไทยทำ FTA กับจีนไปแล้วกว่า 2 ปี ซึ่งเริ่มต้นกันในระดับเล็กๆ มีการตกลงกันในเรื่องการนำเข้า ส่งออก ผัก ผลไม้ โดยไม่เก็บภาษีระหว่างกัน แต่ยังมีเรื่องต่างๆ อีกมากสำหรับ FTA ไทย-จีน นอกจากนี้ เรามีการเจรจากับประเทศนิวซีแลนด์ และได้ทำความตกลงไปแล้ว สำหรับนิวซีแลนด์นั้น มีสินค้าคล้ายกับออสเตรเลียคือ โคเนื้อ โคนม แพะ แกะ ผลไม้เมืองหนาว เช่น สาลี่ แอปเปิ้ล เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังมี FTA กับอินเดีย FTA กับญี่ปุ่น ซึ่ง FTA กับญี่ปุ่น ไทยกำลังจะลงนามความตกลงกันในเดือนเมษายนนี้ (ได้มีการเลื่อนออกไป) และ FTA ที่สำคัญคือ FTA ไทย-สหรัฐฯ

FTA เกี่ยวข้องกับทุกคน FTA เกี่ยวข้องกับปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ปัจจัยแรก คือ อาหาร ถ้าเราส่งออกอาหารไปยังต่างประเทศ เราก็ต้องเสียภาษี ถ้าเรานำเข้ามา เราก็ต้องเสียภาษี และเกี่ยวข้องกับสาขาที่พวกเราเกี่ยวข้องมาก ซึ่งก็คือ การเกษตร คนโคราชมีผลิตภัณฑ์เกษตรหลายชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง โคน้ำ โคนม ไข่

ปัจจัยที่สอง เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้าสิ่งทอของไทยส่งออกไปขายต่างประเทศเป็นจำนวนมาก การนำเข้าก็มีการเก็บภาษีระหว่างกัน ถ้าเราส่งออกไปแล้ว เสียภาษีแพงกว่าประเทศอื่น เราก็แข่งขันกับประเทศอื่นได้ยาก สิ่งนี้คือหัวใจของ FTA และเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยอยากเจรจาให้มีการลดภาษีนำเข้า

ปัจจัยที่สาม ยารักษาโรค ใน FTA มีความตกลงด้านทรัพย์สินทางปัญญา ทรัพย์สินทางปัญญาที่สำคัญและจะกระทบกับเราทุกคนคือ ยารักษาโรค เช่น ยาโรครักษาเอตส์ รวมทั้งยาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรา คนที่อยู่ในโรงพยาบาล คนที่เกี่ยวข้องกับโครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค คนที่ต้องไปใช้บริการของโรงพยาบาล ถ้ายาแพงขึ้นจาก FTA นั้น เกี่ยวข้องกับตัวท่านอย่างแน่นอน

สำหรับที่อยู่อาศัย ในธุรกิจก่อสร้าง ถ้าต่างชาติเข้ามาลงทุนได้ ก็กระทบกับธุรกิจก่อสร้างในประเทศไทย เพราะฉะนั้น FTA เกี่ยวกับปัจจัย 4 ทั้งหมด ตั้งแต่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และไม่ว่าท่านจะทำอะไร ท่านต้องมีฐานะอย่างใดอย่างหนึ่ง กล่าวคือ ถ้าท่านซื้อสินค้า ท่านเป็นผู้บริโภค ท่านคงชอบที่สินค้าราคาถูกลง ซึ่ง FTA อาจช่วยให้ท่านได้สินค้าราคาถูก หรือบางท่านเป็นเกษตรกร เป็นเจ้าของโรงงาน นำสินค้าไปขายต่างประเทศ FTA ก็จะทำให้ท่านมีโอกาสขายสินค้าได้ง่ายขึ้น

แต่ในเวลาเดียวกัน FTA ก็อาจทำให้ท่านเดือดร้อน เพราะว่า สินค้าภายนอกเข้ามาแข่งขันกับสินค้าภายในประเทศได้ สมมุติว่า สินค้าที่เข้ามาแข่งขันมีราคาถูกกว่าสินค้าที่เราผลิตได้ ท่านก็อาจจะอยู่ไม่ได้ โรงงานอาจต้องปิดไป ผู้ได้รับผลกระทบตามมาก็คือคนทำงานในโรงงาน ซึ่งผลกระทบเป็นทอดไป ดังนั้น FTA เกี่ยวข้องกับทุกคน

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ผลกระทบที่ใกล้ตัวกับคนโคราช โดยในแต่ละภาคการผลิตจะได้รับผลกระทบอย่างไร

ดร. สมเกียรติ:

สินค้าหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง มันเส้น มันเม็ด แป้งมัน โคน้ำ โคนม ข้าวโพด ไข่ ผลิตภัณฑ์นม สินค้าอิเล็กทรอนิกส์ เช่น คอมพิวเตอร์ ที่ใกล้ตัวที่

โคราชก็คือ โรงงานซีเมนต์ ซึ่งมีการจ้างงานหลายหมื่นคน นอกจากนั้น คนงานใช้ใส่ถุงมือในการผลิต ซึ่งก็เกี่ยวข้องกับเรื่องของยางด้วย ผลกระทบของ FTA จะมาได้ 2 ทางคือ 1. สินค้าอะไรที่โคราชผลิต มีโอกาสเพิ่มขึ้นหรือไม่ หรือมีโอกาสดูถูกต่างประเทศเข้ามาตีตลาดจนอยู่ไม่ได้หรือไม่ 2.FTA จะกระทบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างไร ซึ่งโคราชก็จะได้รับผลกระทบด้วย แต่วันนี้ผมจะเน้นเรื่องผลกระทบที่มีต่อโคราชโดยตรง

การลดภาษีนำเข้าของประเทศที่เราทำ FTA ด้วย จะช่วยให้เราส่งออกเพิ่มขึ้น เช่น ถ้าเราปลูกมันสำปะหลังและส่งออกมันสำปะหลังได้ตั้งอยู่แล้ว FTA จะช่วยให้เราส่งออกได้มากขึ้น แต่สินค้าที่เราผลิตเองไม่ได้ หรือผลิตได้ไม่ดี ถ้าเราเปิด FTA แล้ว สินค้าจากภายนอกจะไหลเข้ามาได้ง่ายขึ้น และจะกระทบกับเราได้ง่ายขึ้น ยกตัวอย่างเช่น โคราชผลิตนม ส่วนใหญ่เป็นการผลิตขนาดเล็ก ไม่ใช่ธุรกิจขนาดใหญ่ แต่ถ้าเราไปแข่งกับผู้ผลิตออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ซึ่งผลิตได้เก่งมาก สินค้าแบบนี้เราจะเสียเปรียบ ดังนั้น สินค้าชนิดไหนที่เราเก่ง FTA จะช่วยให้เราดีขึ้น ส่วนสินค้าชนิดไหนที่เราไม่ค่อยเก่งเท่าไร FTA จะทำให้เราเดือดร้อนมากขึ้น ซึ่งเป็นหลักการเบื้องต้น

ขอฟุดเรื่องมันสำปะหลังอีกหน่อย โคราชเป็นฐานการผลิตใหญ่มันสำปะหลัง สำหรับ FTA ไทย-จีน มันสำปะหลังของไทยได้ส่งออกไปจีนแบบก้าวกระโดด เพิ่มขึ้นหลายร้อยเปอร์เซ็นต์ในรอบสองปีที่ผ่านมา ก่อนที่จะมีการทำ FTA จีนเก็บภาษีมันสำปะหลังจากไทยในอัตราที่สูงกว่ามันสำปะหลังจากเวียดนาม สำหรับเวียดนาม จีนถือว่า เวียดนามเป็นประเทศเพื่อนบ้านกัน จีนจึงเก็บภาษีนำเข้ามันสำปะหลังจากเวียดนามในอัตราที่ต่ำกว่ามันสำปะหลังจากไทยประมาณครึ่งหนึ่ง เมื่อไทยทำ FTA กับจีน มันสำปะหลังอยู่ในรายการสินค้าที่เมื่อไทยทำ FTA กับจีน เราจึงจ่ายภาษีต่ำกว่าเวียดนาม มันสำปะหลังจึงเป็นสินค้าสำคัญที่สุดที่ทำให้เงินเข้าประเทศใน FTA ไทย-จีน แต่กับประเทศอื่น เรายังไม่มีโอกาสเท่าไรนัก

สำหรับสินค้าอื่นๆ ถ้ามีเวลาจะขอขยายความให้ฟังทีละรายการ

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

อยากทราบว่า การที่ไทยทำ FTA กับประเทศจีน มีการนำการสื่อสารไปแลกเปลี่ยนกับจีน ผลประโยชน์ที่ได้นั้น คนไทยได้ประโยชน์โดยตรงหรือไม่ เพราะการสื่อสารเป็นของนายกรัฐมนตรีไม่ใช่หรือ

ดร. สมเกียรติ:

ขอให้ความเป็นธรรมกับนายกรัฐมนตรี กล่าวคือ FTA ไทย-จีนที่ตกลงกันไป ยังไม่มีเรื่อง การสื่อสาร มีเรื่องผัก-ผลไม้ เท่านั้น ยังไม่มีเรื่องสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ ยังไม่มีเรื่องสิ่งทอ ยังไม่มี เรื่องอื่นๆ สินค้าและบริการเหล่านี้ จะมีการเจรจากันในอนาคต

ผลจากการทำ FTA ที่เกิดขึ้นคือ สินค้าจีนบางชนิดเข้ามาเมืองไทยมาก เช่น แอปเปิ้ล ใน สมัยก่อน แอปเปิ้ลเป็นผลไม้ที่คนไทยรับประทานในโอกาสพิเศษ แต่ตอนนี้ แอปเปิ้ลราคาถูกลง มาก แอปเปิ้ล สาลี ลูกแพร์ ในตอนแรกๆ ดูเหมือนว่า มีผลกระทบต่อไทยมาก แต่ต่อมา ปรากฏ ว่า คนไทยไม่ชอบแอปเปิ้ลจากจีนสักเท่าไร เพราะรสชาติไม่ค่อยดี ในช่วงแรกๆ คนไทยนิยมกัน แต่ตอนนี้ คนไม่นิยม ถึงราคาถูกก็จริง แต่ไม่อร่อย เพราะฉะนั้น ไม่เป็นการอัตโนมัติที่ว่า เมื่อ เปิดเสรีแล้ว สินค้าไหลไปไหลมาได้ง่ายขึ้น จะทำให้สินค้าขายได้มากตลอดไป เราต้องดูสนธิสัญญา ของลูกค้าด้วย สมมุติว่า ท่านจะส่งสินค้าบางชนิดไปยังสหรัฐฯ สหรัฐฯลดภาษีให้เรา แต่ก็ไม่ได้ หมายความว่า สินค้านั้นจะขายได้ สินค้าที่ส่งออกก็ต้องตรงกับสนธิสัญญาของตลาดด้วย

ต่อคำถามเรื่องโทรคมนาคม ใน FTA ไทย-จีน ไม่มีเรื่องโทรคมนาคม แต่ถ้าจะมีอะไร ติดไปในคราวอื่น อาจจะเป็นไปได้ เช่น บริษัทดาวเทียมของไทยที่เพิ่งขายไปให้สิงคโปร์ เป็น ดาวเทียมที่วงโคจรทับซ้อนกับดาวเทียมจีน สัญญาณดาวเทียมจะรบกวนกัน ก็ได้มีการเจรจากัน โดยไม่มีใครทราบที่มาที่ไป สุดท้าย จีนก็ยอมให้ดาวเทียมของจีนไม่ทับซ้อนวงโคจรกับดาวเทียม ของไทย เพราะฉะนั้น ธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวนายกรัฐมนตรี ก็ได้ประโยชน์จากการที่จีน ยอมถอยในเรื่องวงโคจรดาวเทียมให้ไทย แต่ว่าเรื่องนี้ไม่มีอยู่ใน FTA แต่ถ้ามีอะไรอยู่ข้าง นอกจากการทำ FTA ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

การเจรจา FTA นั้นมีหลาย หัวข้อ หลายประเด็น แล้วแต่ว่า เราจะเจรจากับประเทศไหน ในหัวข้อไหนบ้าง บางเรื่องก็ไม่มีการหยิบยกขึ้นมาเจรจา อย่างเช่น เรื่องข้าว บางประเทศอาจไม่ หยิบยกขึ้นมาเจรจา อยากถามว่า ในกระบวนการที่จะมีการหยิบยกเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมาในการ ทำ FTA ใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณาสินค้าประเภทต่างๆ ว่า ไทยควรจะหยิบ ยกขึ้นมาเจรจาหรือไม่

ดร. สมเกียรติ:

ในประเด็นกระบวนการทำ FTA จะมีกระบวนการที่ไม่เหมือนกันในแต่ละประเทศ FTA ไม่มีสูตรมาตรฐาน เช่น เราไปทำ FTA กับญี่ปุ่น ก็แล้วแต่ว่า ไทยกับญี่ปุ่นไปตกลงกันว่า จะเอา เรื่องข้าว เอาเรื่องเกษตรเข้ามาหรือไม่ เช่น ที่ผ่านมา ญี่ปุ่นเห็นว่า ข้าวหรือสินค้าเกษตรเป็น

สินค้าอ่อนไหว ญี่ปุ่นก็เลยไม่เอาเข้ามาเจรจา แล้วถ้าญี่ปุ่นไปทำ FTA กับสิงคโปร์ ซึ่งได้ทำความตกลงกันไปแล้ว สิ่งที่ญี่ปุ่นให้กับสิงคโปร์ กับสิ่งที่ญี่ปุ่นให้กับไทย อาจไม่เหมือนกัน

ยกตัวอย่างเช่น ญี่ปุ่นเจรจา FTA กับสิงคโปร์ สิ่งที่ญี่ปุ่นไม่ยอมเปิดเสรีให้ และเจรจากับอยู่นานมากคือ ปลาทอง ญี่ปุ่นไม่ยอมให้สิงคโปร์ส่งปลาทองไปญี่ปุ่น ปลาทองถือเป็นเรื่องสำคัญสำหรับญี่ปุ่น เพราะเป็นธุรกิจของคนด้อยฐานะ เช่น คนพิการในญี่ปุ่นก็ประกอบอาชีพนี้อยู่ เห็นได้ทั่วไป ตามงานวัดของญี่ปุ่น เด็กๆ จะมาช้อนปลาทอง ที่ขายกัน ญี่ปุ่นสงวนอาชีพนี้ ไม่ให้สิงคโปร์ส่งออกปลาทองไปขาย ในการเจรจา FTA ไทย-ญี่ปุ่น ญี่ปุ่นสงวนในเรื่องข้าว พอญี่ปุ่นเจรจากับสิงคโปร์ ญี่ปุ่นไม่ได้สงวนในเรื่องข้าว เพราะสิงคโปร์ไม่ได้ปลูกข้าว เพราะฉะนั้นการเจรจา FTA จึงเป็นการเจรจาที่เป็นคู่ๆ ไป

เวลาที่ ญี่ปุ่นเจรจากับไทย ญี่ปุ่นเรียกร้องว่า ญี่ปุ่นอยากได้สิทธิเสมอภาคกับสหรัฐฯ เช่น สหรัฐฯตั้งโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยได้ ญี่ปุ่นก็อยากทำในสิ่งเดียวกัน แต่เมื่อไทยเจรจากับสหรัฐฯ สหรัฐฯก็ต้องการอีกแบบหนึ่งคือ สหรัฐฯ มีสูตรตายตัวของสหรัฐฯ เอง ซึ่งได้ใช้ในการเจรจา FTA มาหมดแล้วกับทุกประเทศ ทั้ง FTA กับสิงคโปร์ ออสเตรเลีย เม็กซิโก ชิลี และอีก 10 กว่าประเทศทั่วโลก ดังนั้น ถ้าไทยอยากเจรจากับสหรัฐฯ ไทยต้องยึดตามกรอบนี้

ดังนั้น คำถามที่ว่า เรื่องอะไรที่จะอยู่ในการเจรจา FTA นั้น โดยหลักการก็จะเกิดขึ้นจากที่ทั้งสองฝ่ายตกลงกัน แต่ในทางปฏิบัติ ประเทศที่มีอำนาจต่อรองมาก ก็จะบอกว่า เขาจะเอาเรื่องนั้น เช่น เรื่องยา ซึ่งเป็นเรื่องที่ฝ่ายไทยเป็นห่วงมากกว่าไม่ยอมเอาเรื่องยาเข้าสู่การเจรจา FTA กับสหรัฐฯ เพราะประเทศไทยเป็นผู้นำเข้ายา ถ้ามี FTA แล้วอาจทำให้ยาราคาแพงขึ้นจากหลายๆ ปัจจัย เช่น การยึดอายุการคุ้มครองสิทธิบัตรยาให้ยาวขึ้น จะทำให้ยาแพงขึ้น เราก็จะเดือดร้อน ดังนั้น เราก็บอกสหรัฐฯว่า เราไม่ยอมเอาเรื่องยาเข้าไปในการทำ FTA แต่สหรัฐฯบอกว่า ไม่ได้ ถ้าจะเจรจากับสหรัฐฯ ก็ต้องเจรจาเรื่องนี้ ไม่เช่นนั้น ไม่ต้องมีการเจรจากัน การเจรจา FTA จึงมีความแตกต่างหลายหลาย การเจรจากับแต่ละประเทศจะไม่เหมือนกันเลย

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ถ้าประเทศไทยไม่ปรับปรุงตัวเอง เช่น ในปัจจุบัน สินค้าที่เราส่งออกไปขายได้ ก็เพราะราคาถูก เช่น เสื้อผ้า แต่วันหนึ่งสินค้าจีนราคาถูกกว่า ต่อไปเมื่อภาณินาเข้าลดลง สินค้าจีนราคาก็จะยิ่งถูก แต่ในขณะที่ คนไทยยังไม่ได้ปรับตัวเลย จะเกิดอะไรขึ้น

ดร.สมเกียรติ:

ในเรื่องการค้าสินค้าอุตสาหกรรม การทำ FTA กับจีน จะมีผลอย่างมากต่อสินค้าที่ต้นทุนของเราสู้จีนไม่ได้ และเป็นการยากที่ต้นทุนสินค้าของเราจะต่ำกว่าจีน ผู้ประกอบการไทยที่ได้ไปดู

งานที่ประเทศจีน กลับมาก็พูดคำเดียวว่า จีนผลิตสินค้าต่างๆ ได้อย่างไรในต้นทุนที่ต่ำมาก ดังนั้น โจทย์ชัดเจนว่า ถ้าเราคิดจะแข่งเฉพาะราคากับจีน เราไม่รอดแน่ ไม่ว่าเราจะทำ FTA กับจีน หรือไม่ การแข่งกับจีนเป็นสิ่งที่ประเทศไทยหนีไม่พ้น

ถ้าเราทำ FTA กับจีน สินค้าจีนจะเข้ามาในตลาดของไทยได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม ทุกวันนี้สินค้าของไทยแข่งกับสินค้าของจีนในตลาดโลกอยู่แล้ว ซึ่งเป็นผลกระทบที่ใหญ่มาก แต่ผู้ประกอบการอาจมองไม่เห็น เช่น เราทำโรงงานอุตสาหกรรม ส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศ วันหนึ่ง คนไม่มาสั่งสินค้า อยู่ๆ ลูกค้ายก็หายไป ซึ่งเป็นไปได้สูงว่า ลูกค้ายเหล่านั้นหันไปซื้อสินค้าจากจีน สินค้าของจีนที่นำากแล้ว คือสินค้าในประเภทที่มีการที่ใช้แรงงานมากๆ เช่น เครื่องนุ่งห่ม เสื้อผ้า เครื่องหนัง อิเล็กทรอนิกส์ ถ้าโรงงานของไทย ยังคิดผลิตเพื่อแข่งกับจีนด้วยต้นทุนต่ำ อาจจะไม่มีการรอด ดังนั้น ผู้ประกอบการไทยต้องหาดตลาดเฉพาะ ซึ่งเป็นตลาดที่จีนยังไม่ได้ทำ และเราต้องไม่ขายเฉพาะแรงงานราคาถูก เราต้องขายคุณภาพสินค้าด้วย สินค้าต้องมีความแปลกใหม่ มีการทำหีบห่อที่ดี มีการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่ของประเทศไทย

หากประเทศไทยไม่ทำเรื่องดังกล่าวนี้ เราจะถูกคลื่นสินค้าจีนซัดไป กวาดไป จนผู้ประกอบการหนีไม่ทัน สังเกตว่า ก่อนที่คลื่นใหญ่ๆ จะมา ทะเลจะดูสงบ แต่หลังจากนั้น คลื่นจะกวาดทุกอย่างหายไป แล้วเราก็หนีไม่ทัน ตัวอย่างเช่น สินค้าสิ่งทอของจีนเริ่มมีผลกระทบในตลาดยุโรปและสหรัฐฯ แล้ว เนื่องจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และมีผลให้สินค้าจีนเข้าไปตีตลาดสิ่งทอของประเทศอื่นๆ เช่น อิตาลี ซึ่งเป็นเจ้าของสินค้าแฟชั่น โรงงานทางตอนใต้ของอิตาลีได้รับผลกระทบจนไม่สามารถอยู่ได้ อิตาลีจึงเรียกร้องต่อสหภาพยุโรป ให้ช่วยป้องกันการเข้ามาของสินค้าจีน ซึ่งสหภาพยุโรปได้เจรจากับจีนสำเร็จ โดยให้มีการเลื่อนระยะเวลาที่จะลดภาษีออกไป อย่างไรก็ตาม ในอีก 3 ปีข้างหน้า สินค้าจีนก็จะกลับมาในตลาดยุโรปอีกจำนวนมาก จากการลดภาษีนำเข้าของสหภาพยุโรปไปอีก 3 ปีข้างหน้า

ในตลาดสหรัฐฯ อุตสาหกรรมสิ่งทอในสหรัฐฯได้รับผลกระทบอย่างหนัก โดยเฉพาะโรงงานสิ่งทอที่ตั้งอยู่ในแถบรัฐนอร์ทแคโรไลนา และเซาธ์แคโรไลนา ซึ่งเป็นฐานการผลิตสิ่งทอของสหรัฐฯ ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา ในสมัยหนึ่งสิ่งทอของสหรัฐฯ อยู่รอดได้ โดยการนำแรงงานเม็กซิโกเข้ามาทำการผลิต แรงงานเม็กซิโกมีค่าแรงถูกกว่าแรงงานของสหรัฐฯ เพราะฉะนั้นสหรัฐฯ หวังว่า ต้นทุนค่าแรงถูก แล้วจะทำให้อุตสาหกรรมสิ่งทอของตนอยู่รอดได้ แต่เมื่อถึงจุดหนึ่ง การใช้แรงงานราคาถูกก็ยังไม่สามารถทางสู้สินค้าจากจีนได้ การแข่งขันของอุตสาหกรรมในแนวทางนี้ จึงไม่สามารถทำให้อุตสาหกรรมของตนอยู่รอดได้

ดังนั้น แนวทางอื่นๆ ในการแข่งขันกับสินค้าจีนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น ยกตัวอย่างเช่น การแข่งขันกับจีนในสินค้าประเภทอาหาร จุดที่ไทยต้องนำมาสู้ก็คือ ทำอย่างไรให้รู้ว่า อาหารของไทย

ปลอดภัย และถ้าไทยส่งออกไปขายตลาดยุโรป ไทยต้องทำให้ผู้ที่นำเข้าสินค้า มันใจว่า เราสามารถอธิบายได้ว่า วัตถุประสงค์นี้ พ่อแม่ของวัวชื่ออะไร มาจากไหน กุ้งมาจากฟาร์มไหน ใส่งาปฏิบัติวนะอะไร ต้องมีบันทึกไว้หมด เรื่องนี้ถือเป็นโจทย์สำคัญในการแข่งขัน

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ในการเจรจา FTA ผู้ที่เป็นตัวแทนการเจรจาของไทย มีความสำคัญมากใช่หรือไม่ เพราะหากทราบว่า ตรงไหนเป็นจุดอ่อนของประเทศเรา จะได้ไม่หยิบยกขึ้นมาเจรจา แต่ถ้าสินค้าใดที่เราขายได้มาก ก็จะหยิบยกขึ้นมาเจรจา ถามว่า กระบวนการเจรจาทำความตกลงนั้น จะสื่อสารกับผู้ที่เกี่ยวข้องให้ทราบได้อย่างไร

ทวิสันต์:

เวลาที่คณะเจรจาของไทยไปเจรจา FTA กัน เช่น ที่เชียงใหม่ ทางประเทศไทยส่งคุณนิธีย์ พิบูลย์สงคราม และคณะไปเจรจากับสหรัฐฯ ส่วนสหรัฐฯ ก็จะมีผู้แทนการค้าของสหรัฐฯ เวลาที่เขาเจรจากัน จะมีการเสนอรายการสินค้าว่า จะลดภาษีกันอย่างไร เช่น เราจะขอเขาว่า ให้เขาเปิดอะไรให้เราบ้าง และเราจะเปิดให้อะไรเขาบ้าง เป็นลักษณะนี้ใช่หรือไม่ แล้วก็มาต่อรองกัน

ดร.สมเกียรติ:

กรณีทั่วไปกับประเทศอื่นๆ จะคล้ายอย่างนั้น แต่กรณีสหรัฐฯ จะต่างกันอยู่บ้าง คือสหรัฐฯ ก่อนข้างบอกว่า สินค้าทุกรายการ อยากจะให้มีการเปิดเสรี ทั้งสองฝ่าย เพราะฉะนั้น มาคุยกันเฉพาะสินค้าที่สงวนไว้

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

สิ่งเหล่านี้เปิดเผยให้ประชาชนทราบได้หรือไม่

ดร.สมเกียรติ:

รัฐบาลไทยก็เปิดเผยแบบกว้างๆ ให้ประชาชนทราบ เช่น บอกว่า สินค้าที่ไทยจะเปิดให้สหรัฐฯ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกจะลดภาษีเหลือศูนย์ทันที มีประมาณ 70% ของมูลค่าทั้งหมด กลุ่มที่สองให้ระยะเวลาปรับตัว มีประมาณ 12% กลุ่มที่สาม เป็นสินค้าอ่อนไหวอีก 18% เป็นต้น แล้วบอกว่าแต่ละกลุ่มมีรายการสินค้าใหญ่ๆ อะไรบ้าง

ทวิสันต์:

หอการค้าฯ อยากไปเผยแพร่ข้อมูลดังกล่าว ให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ทราบ เช่น กลุ่มที่ทำสินค้าโอท็อป เป็นต้น ซึ่งถ้าผลกระทบเกิดขึ้น ชาวบ้านจะได้เลิกทำกิจการประเภทนั้นทันเวลา ความเสียหายก็จะน้อย แต่โดยส่วนใหญ่ พวกเราที่ต่างจังหวัด ถ้าไม่เห็นความเสียหายก็ไม่ได้

ปรับตัวไว้ก่อน แต่คนกรุงเทพ บริษัทใหญ่จะรู้ข้อมูลก่อน พอรู้แล้วก็ปรับได้ตัวทัน แต่เราไม่รู้ อะไรเลย พอมาปรับตัวก็ถึงตอนที่สินค้าของเราขายไม่ได้แล้ว และไม่รู้ว่าเกิดจากอะไร ดังนั้น สภาหอการค้าต้องทำหน้าที่นี้ ปัญหาคือ เราไม่รู้ข้อมูลดังกล่าว

ดร. สมเกียรติ:

สำหรับ FTA ไทย-สหรัฐฯ มีปัญหาอยู่บ้าง ตรงที่ว่า ตอนที่เริ่มมีการเจรจา FTA ฝ่ายสหรัฐฯบอกว่า ขอให้เรื่องนี้เป็นความลับ และจะให้ไทยเซ็นสัญญาไม่เปิดเผยข้อมูล แต่ฝ่ายไทยบอกว่า เราจะไม่เซ็นสัญญา แต่เป็นมารยาทที่เราจะไม่เปิดเผยเอง โดยรวมๆ แล้ว ทำที่แบบนี้ จึงเห็นได้ว่า การเจรจา FTA ไทย-สหรัฐฯ ที่เชียงใหม่ที่ผ่านมา เอ็นจีโอและชาวนาไทยจึงทำการประท้วงกัน

โดยหลักการแล้ว การเจรจา FTA รัฐบาลไทยจะเปิดเผยกว้างๆ ให้ประชาชนทราบ เช่น รัฐบาลจะบอกว่า สินค้าอะไรที่เขาจะลดภาษีทันที เช่น สินค้าในกลุ่มยานยนต์ และกลุ่มต่างๆ เป็นการเปิดเผยแบบกว้างๆ ในขณะเดียวกัน ในทางปฏิบัตินั้น การทำเป็นความลับจะมีแรงกดดันต่อคณะเจรจามาก และภายหลังคณะเจรจาก็รู้ว่า วิธีการทำเป็นความลับ ไม่ใช่แนวทางที่ทำให้เกิดผลดี

ยกตัวอย่างเช่น ในการเจรจา FTA ไทย-ออสเตรเลียมีเรื่องโคนมเข้ามาเกี่ยวข้อง และเรื่องโคนมนี้ก็ให้บทเรียนกับกระทรวงพาณิชย์ และคณะเจรจามากพอสมควร กล่าวคือ ตอนที่รู้ว่า จะมีการเปิดเสรีให้โคนมจากออสเตรเลียเข้ามายังประเทศไทย เกษตรกรเพิ่งรู้ข่าวหลังจากที่ไทยได้เจรจากับออสเตรเลียเสร็จไปแล้ว จึงมีการชุมนุมของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบเกิดขึ้น เรื่องนี้ได้ให้บทเรียนแก่หน่วยราชการไทยว่า ถ้าทำเป็นความลับแล้ว รัฐบาลไม่ออกไปให้ข้อมูลกับประชาชน มันจะมีปัญหาในภายหลัง เพราะฉะนั้น ผมคิดว่า หน่วยราชการเองรู้สึกถึงความสำคัญกับการให้ข้อมูลแก่ประชาชนแล้ว และถ้าเป็นลักษณะที่ว่า ประชาชนไปขอรายการสินค้าที่ไทยจะเจรจา FTA กับประเทศต่างๆ หน่วยราชการคงจะให้ดู

ยิ่งถ้าไปในนามสภาหอการค้าฯ ทางราชการจะให้ความร่วมมือ หรือหอการค้าโคราชอาจไปที่กรมเจรจาการค้า กระทรวงพาณิชย์ ขอดูว่า สินค้าอะไรบ้างที่จะมีการเจรจาให้เปิดเสรีหรือไม่เปิดเสรีกับแต่ละประเทศ เป็นต้น และหอการค้าโคราชก็ควรเตรียมรายการสินค้าที่โคราชผลิต ซึ่งถ้าเปิดเสรีแล้ว เราจะเดือดร้อน อาจทำเป็นบัญชี หรือทำเป็นหนังสือไปยื่นกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น หรืออาจจะยื่นหนังสือผ่านสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ก็เป็นอีกช่องทางหนึ่ง

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ในบางประเทศมีการนำหัวข้อของการเจรจา FTA, เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา ให้พิจารณาก่อนรอบหนึ่งว่า อะไรบ้างจะส่งผลกระทบต่อประชาชน สำหรับประเทศไทยเป็นอย่างไร

ดร.สมเกียรติ:

รัฐบาลไทยมีท่าทีจนถึงในปัจจุบันนี้ว่า เจรจา FTA เสร็จแล้วถือว่า จบกันไป ไม่จำเป็นต้องให้รัฐสภารับรอง การตกลง FTA จะมีผลในทางปฏิบัติทันที แต่ด้วยแรงกดดันจากประชาชนในระยะหลังๆ มาแล้ว ทางกระทรวงพาณิชย์และคณะเจรจาเริ่มจะชี้แจงให้รัฐสภาฟัง แต่ไม่ใช่การให้รัฐสภารับรอง

การเจรจา FTA ที่เสร็จไปแล้วจึงถือว่าจบ รัฐบาลไม่สนใจรัฐธรรมนูญมาตรา 224 ซึ่งพูดถึง การทำความตกลงหรือการทำสัญญาระหว่างประเทศ ถ้ามีลักษณะบางอย่าง เช่น มีการเปลี่ยนเขตอำนาจรัฐ ผมตีความว่า ถ้าเปลี่ยนอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ต้องให้รัฐสภารับรอง แต่รัฐบาลไม่ถือว่า FTA เข้าข่ายการเปลี่ยนเขตอำนาจรัฐ เพราะฉะนั้น FTA ไม่ต้องไปขอความเห็นชอบจากสภา ซึ่งต่างจากหลายประเทศ เช่น ในสหรัฐฯ ก่อนจะไปเจรจา FTA ต้องแจ้งรัฐสภาก่อน และต้องเจรจาทามกรอบในการเจรจาตามกฎหมายที่ออกโดยรัฐสภา เช่น จะมีการกำหนดไปเลยว่า ในเรื่องทรัพย์สินปัญญา ให้ดำเนินการเจรจาอย่างไร เรื่องสินค้าเกษตร จะดำเนินการอย่างไร เป็นต้น สำหรับออสเตรเลีย ก่อนที่รัฐบาลจะเจรจา FTA ไม่ต้องให้สภาพิจารณา แต่หลังจากการเจรจา ต้องให้สภาเห็นชอบ แต่สำหรับประเทศไทย นายกรัฐมนตรีพูดว่า ถ้าเอาเรื่อง FTA เข้าสภาก็ไม่มีประโยชน์ เพราะสภาไม่มีความรู้เรื่องนี้ จึงมีการตอบโต้กัน

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

FTA มีผลกระทบกับอุตสาหกรรมยานยนต์อย่างไรบ้าง

ดร. สมเกียรติ:

อุตสาหกรรมยานยนต์โดยรวมๆ แล้ว ไทยจะได้ประโยชน์จากการทำ FTA เพราะว่า อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยค่อนข้างจะเข้มแข็ง จะว่าไปแล้ว อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยก็คือ อุตสาหกรรมยานยนต์ของญี่ปุ่นที่มาตั้งอยู่ในประเทศไทยนั่นเอง เช่น โตโยต้า นิสสัน ฮอนด้า รวมทั้งจากสหรัฐฯ เช่น จีเอ็ม ฟอร์ด เพราะฉะนั้นประเทศไทยถือเป็นฐานการผลิตขนาดใหญ่ของยานยนต์ โดยเฉพาะยานยนต์ในกลุ่มของรถปิคอัพ เราถือเป็นประเทศที่ผลิตรถปิคอัพ เป็นอันดับสองของโลกรองจากสหรัฐฯ

การที่ไทยเปิดเสรีโดยการทำ FTA กับหลายประเทศ เช่น FTA ไทย-ออสเตรเลีย ผลปรากฏว่า ไทยส่งออกยานยนต์ไปยังออสเตรเลียได้มากขึ้น อุตสาหกรรมยานยนต์ของไทยก็

ขยายตัว มีการจ้างงานเพิ่มขึ้น ดังนั้น อุตสาหกรรมยานยนต์ จึงเป็นอุตสาหกรรมที่ขยายตัวมาก FTA ไทย-ญี่ปุ่นมีการลดภาษีรถยนต์ขนาดใหญ่ลงมาโดยค่อยๆ ลด แต่ถือว่าภาษียังอยู่ในอัตราที่สูงคือ จากประมาณ 80% ลดลงเหลือ 60% เพราะฉะนั้น ในอีกด้านหนึ่ง ผู้บริโภค หรือ ผู้ซื้อรถยนต์สามารถซื้อรถราคาแพงได้ในราคาที่ต่ำลงบ้าง เพราะภาษีจะค่อยๆ ลดลงมา ผู้ส่งออกรถยนต์ก็จะได้ประโยชน์ ผลรวมของอุตสาหกรรมนี้ถือว่าได้ประโยชน์แท้จริง

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ถ้าไทยทำ FTA กับญี่ปุ่นและทำ FTA กับอีกหลายประเทศ ญี่ปุ่นยังคงจำเป็นที่จะต้องย้ายฐานการผลิตมายังประเทศไทยหรือไม่

ดร. สมเกียรติ:

ทั้งใช่และไม่ใช่ กล่าวคือ บริษัทผลิตรถยนต์ขนาดใหญ่ในโลก จะมีการวางแผนการผลิตว่าจะผลิตที่ใด ชิ้นส่วนไหนจะทำการผลิตที่ไหน ที่จะทำให้การผลิตคุ้มค่าที่สุด บริษัทเหล่านั้นก็จะไปเลือกลงทุน ในกรณีของรถปิคอัพ ผู้ผลิตต่างตัดสินใจแน่นอนแล้วว่า จะมาลงทุนที่ประเทศไทย แล้วผู้ผลิตทุกค่ายมาที่ประเทศไทย

แต่สำหรับรถประเภทอื่นๆ ไทยไปทำ FTA กับออสเตรเลียว่า ไทยจะลดภาษีรถยนต์นั่งขนาดเกินกว่า 3000 ซีซี ลงเหลือศูนย์ ดังนั้น ถ้าญี่ปุ่นส่งออกรถยนต์ดังกล่าวมายังประเทศไทย จะมีเก็บภาษีนำเข้า 60% แต่ถ้าญี่ปุ่นย้ายฐานการผลิตไปออสเตรเลีย แล้วส่งออกมายังประเทศไทย รถยนต์ญี่ปุ่นก็จะไม่เสียภาษีนำเข้า เพราะฉะนั้น ญี่ปุ่นก็จะคำนวณว่า สินค้าตัวไหนจะไปลงทุนผลิตที่ไหน ซึ่งตลาดภายในประเทศไทยเอง ก็ไม่ใช่ตลาดที่ใหญ่พอที่ญี่ปุ่นจะผลิตเพื่อป้อนตลาดไทยอย่างเดียว บริษัทผลิตรถยนต์จะมองภาพรวมของตลาดโลกทั้งหมดว่า ควรจะผลิตที่ไหน จะป้อนตลาดประเทศไหน

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ที่ผ่านมา มีคนบอกว่า ถ้าเปิดเสรีทางการเงิน ธนาคารไทยจะอยู่ไม่ได้ เพราะว่า ธนาคารต่างชาติมีเงินทุนมากกว่า และมีเครือข่ายมากกว่า เช่น ถ้าเราถือเอทีเอ็มของธนาคารระดับโลกไปเดียว ก็สามารถไปทั่วโลกได้

ดร. สมเกียรติ:

ที่จริงแล้ว ประเทศไทยได้เปิดเสรีธนาคารไปแล้วรอบหนึ่งช่วงหลังเราเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เห็นได้ว่า ธนาคารจำนวนมากได้ล้มลง รัฐบาลได้ยึดธนาคารต่างๆ เป็นธนาคารของรัฐบาล แล้วก็ขายให้ต่างชาติ เช่น ตอนนี้ธนาคารกสิกรไทย คนไทยก็ไม่ได้เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ คือไม่ได้เป็นเจ้าของ แต่ยังคงเป็นผู้บริหารอยู่ รวมทั้ง ธนาคารเอเชีย ซึ่งธนาคารเอบีเอ็นเอมโรถือ

หุ่นใหญ่ ธนาคารรัตนสิน ก็เป็นของยูโอบี ตอนหลัง สองธนาคารดังกล่าว ก็มาควมรวมกันอีก และปัจจุบันก็กลายเป็นธนาคารสิงคโปร์ไปแล้ว โดยสรุป หลายธนาคารก็ไม่ใช่ธนาคารไทยอีกต่อไปแล้ว

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

เป็นห่วงว่า การเงินของประเทศที่ไหลเข้าออกผ่านระบบธนาคาร ซึ่งสะท้อนถึง แผนการทำธุรกิจว่า ธุรกิจประเภทใดมีรายได้มากน้อยอย่างไร ข้อมูลดังกล่าวอยู่กับธนาคาร ถ้าธนาคารต่างชาติเอาข้อมูลดังกล่าวไป ก็จะทำให้ การผลิตและขายสินค้าอะไรเป็นธุรกิจที่ดี ซึ่งจะสามารถเอาข้อมูลไปวางแผน สร้างความได้เปรียบได้มากขึ้น

ดร. สมเกียรติ:

คงมีส่วนที่ธุรกิจต่างชาตินำเอาข้อมูลไปวางแผนธุรกิจได้ แต่อีกส่วนหนึ่ง สำหรับคนที่กู้เงินธนาคาร อาจจะเป็นเรื่องที่ตีกันได้ที่มีธนาคารต่างชาติเข้ามาแข่งขันมากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ในสมัยหนึ่ง ดอกเบี้ยเงินฝากต่ำมาก ในขณะที่ดอกเบี้ยเงินกู้กลับสูงมาก ส่วนต่างระหว่างดอกเบี้ยเงินฝากกับเงินกู้สูง ซึ่งเป็นเพราะว่า ธนาคารไทยไม่ได้มีการแข่งขันที่แท้จริง พุดง่าย ๆ ว่า ฮั้วกัน การที่ปล่อยให้ต่างชาติเข้ามา ก็จะทำให้เห็นว่า มันทำลายการฮั้ว ซึ่งคือข้อดีที่ผสมกันอยู่ ในขณะที่คนอีกกลุ่มก็จะเห็นว่า ธนาคารเป็นธุรกิจที่สำคัญต่อบ้านเมือง

ดังนั้น แทนที่จะดูว่า เป็นทุนสัญชาติอะไร เราควรดูว่าเป็นสินค้าและบริการที่แข่งขันกันหรือไม่ ทุนจะสัญชาติอะไรก็ได้ไม่ได้สำคัญมาก เหมือนกับที่ เต็ง เสี่ยว ผิง พุดไว้ว่า แมวสีอะไรก็ได้ ขอให้จับหนูได้ บริษัทโทรคมนาคม บริษัทมือถือ จะสัญชาติอะไรก็ได้ ขอให้อย่าฮั้วกัน ซึ่งเรื่องนี้ น่าจะสำคัญมากกว่าหรือไม่ ก็ขอฝากให้ท่านคิด

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธนาคาร ในโคราชเริ่มมีผลกระทบคือ มีบริษัทต่างชาติเข้ามาทำธุรกิจประเภทเช่าซื้อเครื่องไฟฟ้า เป็นบริษัทสัญชาติอังกฤษ แต่มีสำนักงานอยู่ที่สิงคโปร์ บริษัทดังกล่าวมีเงินทุนมากกว่า ซึ่งธุรกิจท้องถิ่นก็จะสู้ไม่ค่อยได้ ดังนั้น ถ้าเราเปิดเสรีธนาคาร บริษัทต่างชาติจะเข้ามามากกว่านี้ ซึ่งเราจะสู้อย่างไร ถ้าเปิดเสรีธนาคารรอบสองคาดว่า จะไม่เหลืออะไรเลย

ถ้าเปิดเสรีทางด้านบริการ เช่น โรงแรม รีสอร์ท โรงแรมไทยก็จะอยู่ไม่ได้เช่นเดียวกัน แม้ว่าโรงแรมของไทยจะบริการดีกว่า สมมุติว่า โรงแรมสีมาธานีของโคราช หนึ่งแห่งในประเทศ แต่ถ้าโรงแรมต่างชาติเข้ามาจะมีโรงแรมในเครือกว่าสี่พันแห่งทั่วโลก ถามว่าความเชิญชวนต่อ

ผู้ใช้บริการจะต่างกันหรือไม่ แล้วเราจะสู้อย่างไร ได้ข่าวว่า ดอนนี่รัฐบาลจะเปิดเสรี โรงแรม รีสอร์ท ซึ่งเรายังไม่พร้อมและจะเสียเปรียบมากหรือไม่ เราจะเตรียมตัวอย่างไร

ดร. สมเกียรติ:

ในเรื่องธนาคาร ธุรกิจธนาคารมีสองส่วน ส่วนแรกคือ ธุรกิจที่ใครมีเงินทุนมาก มีเทคโนโลยีสูง คนนั้นชนะ แต่อีกส่วนหนึ่ง ถ้ามาทำธุรกิจในประเทศไทยคือ ใครรู้จักลูกค้าดี คนนั้นชนะ กล่าวคือ ธนาคารรู้ว่า คนที่มากู้รายนี้เล่นการพนันหรือไม่ คนนี้เป็นคนเบี้ยวหนี้หรือไม่ มีความเสี่ยงสูงหรือไม่ ซึ่งธนาคารต่างชาติใหญ่ๆ อย่างเช่น ซิตี้แบงก์ ไม่รู้พฤติกรรมของผู้กู้เงิน ในลักษณะนี้ เขามีระบบเครดิตบิวโร คือ ศูนย์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลบุคคลที่เบี้ยวหนี้หรือไม่เบี้ยวหนี้ เป็นต้น แต่ในเรื่องรายละเอียดธนาคารต่างชาติไม่รู้ ในการทำธุรกิจในเมืองไทยนั้น สายสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะฉะนั้น สำหรับธนาคารไทย ในมุมมองหนึ่งก็น่าเป็นห่วงในเรื่องของเทคโนโลยีและเงินทุน ที่อาจจะสู้ต่างชาติไม่ได้ แต่อีกมุมมองหนึ่ง เรื่องสายสัมพันธ์อาจได้เปรียบต่างชาติ เพราะฉะนั้น ก็เป็นไปได้ว่า ธนาคารต่างชาติอาจจะเอาทั้งจุดดีและจุดด้อย มาเข้าหันทัน ทำด้วยกัน เป็นทางหนึ่ง

อีกทางหนึ่ง ธุรกิจต้องหา niche หรือตลาดเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น ให้บริการที่ไม่เหมือนคนอื่น ๆ ไม่ไปแข่งตลาดเดียวกับธุรกิจรายใหญ่ ในธุรกิจโรงแรมก็เช่นเดียวกัน การแข่งกับเครือใหญ่ๆ เช่น โรงแรมฮิลตัน โรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ แข่งขันได้ยาก การเข้าไปในเครือโรงแรมใหญ่ๆ มีข้อดีหลายอย่าง มีเครือข่ายในการให้บริการให้ทั่วถึง เช่น ถ้าเราไปประเทศไหน เราแน่ใจได้เลยว่า ประเทศนั้นต้องมีโรงแรมฮอลิเดย์ อินน์ และมีหลายระดับราคา รวมทั้งเราสามารถรู้ได้ว่าเป็นโรงแรมแบบไหน ให้บริการอย่างไร นักท่องเที่ยวก็มั่นใจได้

แต่นักท่องเที่ยวอีกหลายกลุ่มชอบความแตกต่าง เหมือนกับที่เราไปต่างประเทศแล้วเราต้องไปกินแมคโดนัลด์ทุกวัน ประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวลดลง ดังนั้น ความแตกต่างก็มีความสำคัญ การไม่อยู่ในเครือใหญ่ๆ ถือเป็น ความแตกต่าง ถ้าทำบริการโรงแรมของเราให้โดดเด่น ให้มีลักษณะพิเศษ และทำเครือข่ายในประเทศของเราด้วย เช่น มีเครือข่ายของโรงแรมไทย เครือข่ายโฮมสเตย์ไทย เวลาคนต่างชาติติดต่อเข้ามา เราก็ทำการตลาดได้ง่ายขึ้น และในเวลาเดียวกัน ธุรกิจก็ต้องไม่ทิ้งโอกาสกับการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้ เช่น การบริการจองห้องพักผ่านอินเทอร์เน็ต สิ่งต่างๆ เหล่านี้ จะช่วยให้ธุรกิจอยู่รอดได้และมีตลาดเฉพาะได้ด้วยตัวอย่างในยุโรปและออสเตรเลีย มีธุรกิจที่เรียกว่า B&B คือ Bed and Breakfast คือ เป็นบ้านธรรมดา มีห้องนอนให้นักท่องเที่ยวมาพัก และบริการอาหารเช้าให้ มีธุรกิจเล็กๆ อย่างนี้เต็มไปหมดทั่วโลก ธุรกิจแบบนี้ก็จะคล้ายกับธุรกิจโรงแรมในประเทศไทย ถ้าทำดีๆ ก็มีโอกาอยู่รอดได้

อีกเรื่องหนึ่งคือ ทำอย่างไรจะให้ประเทศไทยมีกติกาเป็นธรรมในลักษณะที่ว่า ถ้าเขาใหญ่กว่าเรา เขาไม่สามารถมากลั่นแกล้งเรา ไม่สามารถแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมได้ ดังนั้น ประเทศไทยจะต้องมีกฎหมายป้องกันการผูกขาดที่มีประสิทธิภาพ จัดการปัญหาได้ ในปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายป้องกันการผูกขาดอยู่แล้วคือ พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า 2542 โดยกฎหมายนี้มีการห้ามไว้หลายอย่าง เช่น กรณีที่ธุรกิจรายใหญ่รังแกรายเล็กในลักษณะต่างๆ เช่น ขยายพ่วงทำให้รายเล็กเดือดร้อน หรือมาควรวรวมกิจการ มาซื้อกิจการโดยไม่ขออนุญาต มาฮั้วกัน กำหนดราคา กำหนดปริมาณการผลิตให้เหมือนกัน ซึ่งเป็นเรื่องผิดกฎหมาย กฎหมายนี้ประกาศออกมาแล้วแต่บังคับใช้ไม่ได้เลย เพราะว่า มีนายทุนใหญ่ไปปิดกั้นไม่ให้มีการประกาศ กฎกระทรวงที่จำเป็นกับการใช้กฎหมายนี้ออกมา ถ้าเรายังปล่อยเป็นแบบนี้ เมื่อต่างชาติเข้ามาแล้ว ธุรกิจยักษ์ใหญ่จะสามารถเอาเปรียบรายเล็ก ธุรกิจไทยจะอยู่ยากมาก

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

การศึกษาถือเป็นบริการชนิดหนึ่ง เป็นห่วงว่า ถ้าต่างชาติเข้ามา ต่างชาติจะมาในรูปแบบไหน รัฐบาลไทยมีการเจรจาเรื่องนี้กับประเทศไหนบ้าง

ดร. สมเกียรติ:

เรื่องการศึกษาที่ผ่านมา มีการเจรจา FTA กับญี่ปุ่นและออสเตรเลีย แต่โดยรวมนั้น แทบไม่มีผลเปลี่ยนแปลงอะไรจากสถานะที่เป็นอยู่ แต่ที่จะเข้ามาคือสหรัฐฯ สหรัฐฯเข้ามาลงทุนในไทย ได้อยู่แล้วแทบทุกสาขา ยกเว้น 6 สาขา ตามความตกลงสนธิสัญญาไมตรี เมื่อปี 2509 ที่ไทยเปิดให้สหรัฐฯ มาลงทุนในทุกสาขายกเว้น 6 สาขา เช่น ธนาคาร สื่อสารโทรคมนาคม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น เหมืองแร่ แต่สถาบันการศึกษาถือว่า เปิดเสรีกับสหรัฐฯ อยู่แล้ว ในปัจจุบัน นักลงทุนสหรัฐฯ ได้เข้ามาตั้งมหาวิทยาลัยในไทย เช่น มหาวิทยาลัยเวบสเตอร์ เป็นต้น แต่จะเห็นว่าการเปิดให้ต่างชาติเข้ามาลงทุนด้านการศึกษาไม่มีผลกระทบอะไรมากนัก เพราะธุรกิจต่างชาติเป็นธุรกิจคนละตลาดกับธุรกิจการศึกษาของไทย กลุ่มเป้าหมายไม่เหมือนกัน ผมไม่คิดว่า สหรัฐฯจะมาตั้งวิทยาลัยเทคนิคแข่งกับธุรกิจคนไทย แต่เขาอาจจะมาตั้งโรงเรียนบริหารธุรกิจ (MBA) ซึ่งเรียนจบ MBA ที่ไหนก็ทำงานได้ทั่วโลก ธุรกิจแบบนี้มีโอกาสที่จะได้รับผลกระทบสูง

อีกประการหนึ่งคือ การเปิดเสรีสาขาการศึกษาที่จะเกิดขึ้นคือ การศึกษาผ่านอินเทอร์เน็ต การศึกษาในระยะต่อไป นักศึกษาจะสามารถไปลงเรียนกับมหาวิทยาลัยชั้นนำของโลกได้ทางอินเทอร์เน็ต ทำข้อสอบทางอินเทอร์เน็ต และเป็นแนวโน้มใหม่ที่จะเกิดขึ้น เช่น ปัจจุบันมหาวิทยาลัยฟินิกซ์ในสหรัฐฯ ได้ดำเนินธุรกิจการศึกษาในลักษณะนี้ ซึ่งจะแข่งกับสถาบันการศึกษาในประเทศไทยในทางอ้อม

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

FTA จะมีผลตลอดไปหรือไม่ ยกเลิกได้หรือไม่

ดร. สมเกียรติ:

คำตอบคือ ส่วนใหญ่จะมีผลตลอดไป ถ้าในตัวความตกลง FTA ไม่เขียนว่า FTA มีอายุจำกัด ซึ่งส่วนใหญ่ไม่มีการเขียนไว้ ทำให้ FTA ผูกพันตลอดไป ถ้าอยากยกเลิกส่วนใหญ่ FTA จะมีความตกลงข้อท้ายๆ เขียนไว้ว่า ถ้าอยากจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขอะไรที่ทำให้คู่เจรจาเสียประโยชน์ เราต้องเอาอย่างอื่นเข้ามาชดเชยให้เป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ถ้าประเทศอื่นเปิดเสรีทั้งหมด แต่ไทยไม่เปิดเสรีจะเกิดอะไรขึ้น

ดร. สมเกียรติ:

คำถามนี้เป็นโจทย์ใหญ่ รัฐบาลมักกล่าวว่า ถ้าเราอยู่เฉย แล้วเราจะไม่ได้ผลดี เราไม่สามารถจะส่งออกสิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ รถยนต์ ไปขายต่างประเทศได้ โลกภายนอกเปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก เช่น การที่จีนเข้าตลาดโลก มันเหมือนคลื่นใหญ่ มันได้กวาดล้างสินค้าต่างๆ ที่มีต้นทุนที่แข่งขันไม่ได้ออกไปจากตลาด เพราะฉะนั้น การที่เราอยู่เฉยๆ เราก็อยู่ยาก แต่ถ้าเราทำ FTA แล้ว เราได้ความตกลง FTA ที่ไม่ดีมา เราก็อยู่ยากเหมือนกัน เป็นทางสามแพร่งที่ลำบาก จะอยู่เฉยๆ ก็ไม่ได้ จะไปขายก็ไม่ได้ ไปชวาก็เหนื่อย ไม่ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ถ้าผู้ผลิตทุกระดับไม่พัฒนาไม่ปรับปรุงสินค้า ก็จะได้รับผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

ถ้าไม่เจรจา FTA จะอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงได้หรือไม่

ดร. สมเกียรติ:

คงอยู่ในมุมหนึ่ง อยู่ได้แบบเศรษฐกิจพอเพียง ไม่ต้องสนใจการส่งออกสักเท่าไร แต่ว่าเราจะหวังให้เศรษฐกิจเติบโตสูงๆ เงินเดือนจะเพิ่มเร็ว ก็คงจะหวังไม่ได้ เพราะเศรษฐกิจของไทยเหมือนเครื่องบินที่มีสี่เครื่องยนต์อย่างที่เคยมีคนพูดกันไว้คือ ประกอบด้วย 1.รายได้จากการส่งออกเป็นเครื่องยนต์แรกของเราที่ใหญ่มาก 2.การที่รัฐบาลอัดฉีดเงิน เช่น โครงการกองทุนหมู่บ้าน เข้ามาสู่ระบบแล้วเศรษฐกิจในชุมชนก็จะขยายตัวขึ้นมา 3.การที่เอกชนของไทยลงทุนผลิตสินค้า 4.การอุปโภคบริโภคของประชาชน ทั้ง 4 เครื่องยนต์ดังกล่าวได้ทำให้เครื่องบินของไทยบินมาสูง และเติบโตมาตลอด 30 ปี ในระดับประมาณ 6-7 เปอร์เซ็นต์โดยเฉลี่ย ซึ่งถือว่าสูงมากเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ หากถามว่า เราจะไม่พึ่งเครื่องยนต์ที่เป็นการส่งออก เราจะอยู่ได้หรือไม่ ถามว่า เครื่องยนต์ที่รัฐบาลอัดฉีดเงินทำได้ตลอดหรือไม่ ก็พบว่าไปไม่รอดแล้ว

เหมือนกัน ถึงจุดหนึ่งรัฐบาลก็จะมีเงินที่จะฉีดเข้าไป เพราะฉะนั้น จะหวังว่า เศรษฐกิจจะเติบโตโดยรัฐบาลอัดฉีดนั้น มันเกิดขึ้นเพียงช่วงสั้นๆ ก็คือช่วงหลังวิกฤติที่รัฐบาลเข้ามาอัดฉีด แต่จะหวังว่าเศรษฐกิจจะเป็นอย่างนี้ตลอดไปจะเป็นไปไม่ได้ เพราะรัฐบาลต้องมาเก็บภาษีพวกเรายูดี

เครื่องยนต์ที่เราใช้จ่าย อุปโภค บริโภค เราจะใช้จ่ายมากๆ ให้เศรษฐกิจโตเรื่อยๆ ได้หรือไม่ คำตอบคือ ไม่ได้ เพราะว่าทุกวันนี้ หนี้ครัวเรือนเป็นปัญหาแล้ว หากใช้จ่ายมากขึ้นอีก หนี้จะสูงอีก สำหรับเครื่องยนต์การลงทุน เอกชนจะลงทุนไปเรื่อยๆ เพื่อขายของเฉพาะให้คนไทยในประเทศไทยได้หรือไม่ คำตอบคือ คงเป็นเรื่องลำบาก เพราะเศรษฐกิจไทยไม่ใช่เศรษฐกิจที่ใหญ่ เศรษฐกิจไทยเป็นเพียงเศรษฐกิจเล็กๆ ในระบบเศรษฐกิจโลก เพราะฉะนั้น เราไม่ส่งออกไปขายโอกาสที่เศรษฐกิจโตจึงยาก การส่งออกจึงเป็นเรื่องสำคัญ FTA จึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมา

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

การทำ FTA ในเรื่องสิทธิบัตรยา สิทธิบัตรพันธุ์พืช จะมีผลกระทบกับไทยอย่างไร

นพ. ศรันย์:

ในเรื่องสิทธิบัตรยา ในการเจรจา FTA กับสหรัฐฯ มีการขยายระยะเวลาคุ้มครองสิทธิบัตรยา ยารักษาโรคเป็นปัจจัยที่จำเป็นกับชีวิตคน ถ้ายาประเภทหนึ่งที่สหรัฐเป็นคนคิด และเริ่มมาจำหน่ายในประเทศไทย และคุ้มครองไป 20 ปี อยากจะขยายไปให้มากกว่านั้น จะมีผลกระทบกับคนจำนวนมาก โดยเฉพาะยาที่มีความสำคัญในการรักษาโรค และคนไทยมีโอกาสน้อยที่จะคิดยาเหล่านี้ได้ทัน เช่น ยารักษาเอดส์ หรือยายับยั้งอาการของโรคเอดส์ เรื่องนี้จะมีผลกระทบมาก ถ้าเรายอมตามสหรัฐฯ และยังมียารักษาโรคประเภทอื่นๆ อีกหลายประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่จะกระทบกับชีวิตของเราถ้าเรายอมตามเขาทั้งหมด และก็เป็นเรื่องที่เราต้องติดตาม ต้องดูแลกันว่าเราจะยอมแค่ไหน ระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิบัตรจะมีความเหมาะสม เพราะยาดังกล่าวได้ใช้ในประเทศมาในระยะเวลาหนึ่งแล้ว เขาควรเปิดโอกาสให้คนไทยสามารถผลิตเพื่อมารักษาโรคต่างๆ ในราคาที่ถูกลงได้ และคุณภาพชีวิตของเราก็จะดีขึ้น

ดร. สมเกียรติ:

สิทธิบัตรยาอยู่ในกฎหมายไทยอยู่แล้วคือ ไทยต้องคุ้มครองการประดิษฐ์ คิดค้นยาของต่างประเทศ แต่ในความตกลง FTA กับสหรัฐฯ จะให้ความคุ้มครองยาและสารเคมีการเกษตร เช่น ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ต่างๆ ที่เป็นของของสหรัฐฯ ให้เข้มงวดมากขึ้นในหลายลักษณะ เช่น ยาที่จะมาขายในประเทศไทย ผู้ประกอบการสหรัฐฯ ก็ต้องมาขอยื่นจดสิทธิบัตรกับกรมทรัพย์สินทางปัญญาของไทย และขอวางตลาดจากองค์การอาหารและยาของไทย (อย.) อย.จะตรวจสอบว่า ยาดังกล่าว ปลอดภัยหรือไม่ รักษาโรคได้หรือไม่ ถ้าการตรวจสอบดังกล่าวทั้งตรวจสอบสิทธิบัตรและ

ตรวจวางตลาดใช้ระยะเวลาสั้นเกินไป สหรัฐฯจะขอยืดอายุสิทธิบัตร เพื่อให้การคุ้มครองยา ยาวนานออกไป

นอกจากนี้ ในส่วนของการขออนุญาตวางตลาดจาก ออย. ผู้ผลิตก็ต้องบอกว่า มีการทดสอบอย่างไร ทดสอบกับผู้ป่วยมากน้อยแค่ไหน ยานั่นจึงบอกได้ว่า ปลอดภัย หากมีผู้ผลิตไทยจะผลิตยาสามัญขึ้นมาแข่งกับยาดันตำรับสหรัฐฯ เราก็ต้องไปยื่นให้ ออย.พิจารณาในลักษณะเดียวกันว่า ยานั่นปลอดภัย ที่ผ่านมา ยาชื่อสามัญ เพียงบอกว่า เหมือนกับต้นตำรับอย่างไร ไม่ต้องไปทดสอบเพิ่ม ออย. ก็จะอนุมัติให้ได้ แต่สหรัฐฯบอกว่า ห้ามมาอ้างอิงใช้ของมูลของยาสหรัฐฯ เป็นเวลา 5 ปี หมายความว่า ถ้ายาชื่อสามัญที่จะไปแข่งกับยาดันตำรับ ต้องรอไปอีก ยาของเรา ก็เข้าสู่ตลาดยากขึ้น เพราะฉะนั้น ยาดันตำรับก็ผูกขาดอยู่ และมีราคาไม่ลดลงอย่างที่ควรจะเป็น

ในส่วนของการคุ้มครองพันธุ์พืช เช่น เราคิดพันธุ์กล้วยพันธุ์ใหม่ขึ้นมา หรือว่า โคราซ ปลูกองุ่น คิดองุ่นพันธุ์ใหม่ขึ้นมา ทุกวันนี้ เราคุ้มครองพันธุ์องุ่นของเรา ไม่ให้คนอื่นเอาพันธุ์ของเราไปปลูก เราทำได้ด้วยกฎหมายคุ้มครองพันธุ์พืช ซึ่งคุ้มครองไม่ค่อยเข้มงวดเท่าไร แต่สหรัฐฯบอกว่า ต่อไปจะให้กฎหมายสิทธิบัตรคุ้มครองพันธุ์พืชต่างๆด้วย ซึ่งจะทำให้ เวลาเราจะเอาพันธุ์มาปลูก เช่น เราซื้อเมล็ดพันธุ์จากเขามาปลูกองุ่น เมื่อเก็บเกี่ยวไปแล้ว เราก็ได้เมล็ดมา เรา จะเอาเมล็ดกลับไปปลูกซ้ำอีกที่ไม่ได้ เขาให้เราปลูกได้ครั้งเดียว อีกครั้งเราต้องไปซื้อเมล็ดมาใหม่ นี่คือ ผลกระทบในเรื่องทรัพย์สินปัญญา

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

การค้าต่างตอบแทน จะทำให้ไทยได้หรือเสียประโยชน์อย่างไร

ดร. สมเกียรติ:

เข้าใจว่าเป็นคำถามต่อสถานการณ์ปัจจุบัน ในระยะหลังๆ มา นี้ เรื่องของการค้าต่างตอบแทนหรือ barter trade ถูกพูดถึงกันมาก เช่น เราจะขอซื้อเครื่องบินรบแลกเปลี่ยนกับการขายไก่ให้ต่างประเทศ โดยทั่วไปในวงการวิชาการเห็นค่อนข้างตรงกันว่า การค้าต่างตอบแทนสร้างความเสียหายให้แก่เราเองมากกว่าผลดีที่ได้รับ ยกตัวอย่างเช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย อยากซื้อรถไฟใหม่มาให้บริการ แข่งกับสายการบินต้นทุนต่ำหรือรถบัส โดยได้ของบประมาณจากรัฐบาลไป รัฐบาลก็บอกว่าได้ การรถไฟฯ ต้องไปหาคนขายที่ยินยอมจะซื้อไก่หรือสินค้าเกษตร เป็นมูลค่าเท่ากับรถไฟ เวลาที่ผ่านมา 4-5ปี การรถไฟฯ ก็ยังหาคนขายไม่ได้ เพราะว่า ไม่มีใครยอมแลกเปลี่ยนกับรถไฟ ถ้าใครจะยอมแลกเปลี่ยนในลักษณะนี้ เขาก็ต้องบวกต้นทุนส่วนนี้เข้าไปอยู่ดี เช่น ต้องคิดต้นทุนว่า ถ้าได้ไก่มาแล้ว เขาจะเอาไก่ไปขายต่อกับใคร ต้องบวกค่าใส่หุยกกลับเข้ามาอยู่ดี เพราะฉะนั้น คนที่ได้ประโยชน์คือผู้ที่ขายสินค้าเกษตรบางชนิด

หรือผู้ขายสินค้าเกษตรรายใหญ่ๆ คนที่เสียประโยชน์คือประชาชนผู้เสียภาษี ซึ่งเสียโอกาสจากการใช้บริการที่ดีขึ้น และเป็นผู้ที่ต้องจ่ายแพงขึ้น เพราะต้นทุนถูกบวกให้สูงขึ้น

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

FTA ไทยสหรัฐ มีอะไรที่ยังตกลงกันไม่ได้

ดร. สมเกียรติ:

FTA ไทย-สหรัฐ ตอนนี้ไม่มีเรื่องที่ตกลงกันได้้น้อยมาก เจรจากันมาแล้ว 6 รอบ เหลือประเด็นที่เจรจากันยังไม่สำเร็จในบรรดาประเด็นทั้งหมด 20 กว่าประเด็น ส่วนใหญ่ยังตกลงกันไม่ได้ ที่ตกลงกันได้บางส่วนอย่างเรื่อง เราจะเปิดสินค้าอะไรให้สหรัฐ สหรัฐ จะเปิดสินค้าอะไรให้ไทย เรื่องเหล่านี้การเจรจามีความคืบหน้า ส่วนที่ไม่คืบหน้า อย่างเช่น การเปิดเสรีทางการเงิน ทรัพย์สินทางปัญญา การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ เป็นต้น

ผู้เข้าร่วมการสัมมนา:

FTA กับประเทศต่างๆ เราจะมี การปรับตัวให้อยู่รอดได้อย่างไร

ดร. สมเกียรติ:

ถึงที่สุดแล้วเราคงต้องปรับตัวจริงๆ ทางใดทางหนึ่ง ถ้าอยู่ในธุรกิจเดิมก็ต้องปรับตัวไปในกลุ่มลูกค้าที่ไม่แข่งขันดุเดือด เช่น ธุรกิจโรงแรมที่ไต่ยกตัวอย่างไวข้างต้น ต้องมีวิธีปรับปรุงบริการ นำอินเทอร์เน็ตมาใช้ให้คนจองที่พักได้ หรือให้บริการในแบบที่เป็นเอกลักษณ์ที่รายใหญ่ทำไม่ได้ สำหรับสถาบันการศึกษา ถ้าเราเปิดสอนบริหารธุรกิจ ถ้าการศึกษาบริหารธุรกิจมาทางออนไลน์ด้วย เราจะทำอย่างไรให้หลักสูตรของเราน่าสนใจ และทำให้คนได้ประโยชน์จริงๆ ทำให้คนยังมาเรียนกับเราอยู่

ธุรกิจทุกธุรกิจก็คล้ายๆ กัน คนที่ส่งออกไปต่างประเทศ ถ้าสหรัฐลดภาษีให้เรา ญี่ปุ่นลดภาษีให้เรา ทำอย่างไรสินค้าเราจะติดตลาดเหล่านั้นได้จริงๆ แล้ววันหลังถ้าประเทศอย่างฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย เวียดนาม ได้รับการลดภาษีคล้ายกับเรา ทำอย่างไรให้เราสามารถอยู่ได้ มัดใจลูกค้าได้ในระยะยาว เราก็ต้องพัฒนาคุณภาพสินค้า พัฒนาระบบที่สร้างความปลอดภัยให้กับลูกค้า ซึ่งแต่ละเรื่องเป็นเรื่องไม่่ง่าย แต่ละเรื่องเป็นเรื่องที่ต้องลงมือพัฒนา

ภาคผนวก ค การสัมมนาผลกระทบ FTA
ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการไทย ที่จังหวัดอุดรธานี

กำหนดการสัมมนา “ผลกระทบ FTA ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการไทย”

วันจันทร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2549 เวลา 08.30 - 12.00 น.

ห้องแกรนด์บอลรูม 2 โรงแรมเจริญศรี แกรนด์ รอยัล จังหวัดอุดรธานี

โดย สภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

.....

เวลา 08.30 - 09.00 น.	ลงทะเบียน
เวลา 09.00 - 09.15 น.	กล่าวรายงานวัตถุประสงค์ของการจัดสัมมนา โดย นายศักดิ์ชัย อุ่ณจิตติกุล ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี
เวลา 09.15 - 09.30 น.	กล่าวเปิดการสัมมนา โดย นายจารึก ปริญญาผล ผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานี
เวลา 09.30 - 12.00 น.	นำเสนอหัวข้อ “ผลกระทบ FTA ต่อประเทศไทยและผู้ประกอบการไทย” นำเสนอโดย 1. นายสมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ ผู้อำนวยการวิจัยด้านเศรษฐกิจสารสนเทศ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) 2. ดร.เดือนเด่น นิคมบริรักษ์ ผู้อำนวยการด้านการบริหารจัดการระบบเศรษฐกิจ สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) 3. นายศักดิ์ชัย อุ่ณจิตติกุล ประธานสภาอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรธานี

ภาคผนวก การสัมมนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกในการลดผลกระทบ
ด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี ที่กรุงเทพฯ

กำหนดการสัมมนา

เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนและกลไกในการลดผลกระทบด้านลบ
จากการทำความตกลงการค้าเสรี”

จัดโดย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

วันอังคารที่ 5 กันยายน 2549 ระหว่างเวลา 13.00 - 16.30 น.

ณ ห้องบุษกร โรงแรมสวิสโฮเต็ล เลอ คองคอร์ด กรุงเทพฯ (ถนนรัชดาภิเษก)

- 13.00 - 13.30 น. ลงทะเบียน
- 13.30 - 13.40 น. กล่าวเปิดการสัมมนา
โดย ดร. ปิยะวัตติ บุญ-หลง
ผู้อำนวยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- 13.40 - 14.05 น. นำเสนอภาพรวมผลการศึกษากการมีส่วนร่วมของประชาชนและ
กลไกในการลดผลกระทบด้านลบจากการทำความตกลงการค้าเสรี
โดย ดร. สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
- 14.05 - 14.35 น. นำเสนอกลไกรองรับการปรับตัว และตาข่ายคุ้มครองทางสังคม
เพื่อลดผลกระทบด้านลบจากความตกลงการค้าเสรี
โดย ดร. วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์
สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)
- 14.35 - 14.50 น. พักรับประทานอาหารว่าง
- 14.50 - 15.20 น. นำเสนอกลไกในการตรวจสอบและถ่วงดุลฝ่ายบริหารในการเจรจา
ความตกลงการค้าเสรี
โดย ดร. จันทจิรา เอี่ยมมยุรา และ ดร. ชชาติชาย เศรษฐสุน
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- 15.20 - 16.30 น. เปิดเวทีร่วมแสดงความคิดเห็น
- 16.30 น. ปิดการประชุม